

Paziņojums Nr.

Saturs

Lappuse

I Informācija

.....

II Sagatavošanas dokumenti

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja**417. plenārajā sesijā 2005. gada 11.-12. maijā**

2005/C 267/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par "Eiropas Parlamenta un Padomes priekšlikumu regulai par pediatrijā lietojamām zālēm un Regulas (EEK) Nr. 1768/92, Direktīvas 2001/83/EK un Regulas (EK) Nr. 726/2004 grozījumiem" (KOM(2004) 599 galīgā red. — 2004/0217 (COD))	1
2005/C 267/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Rūpniecības pārmaiņām mašīnbūvē	9
2005/C 267/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza direktīvu 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem (KOM(2004) 607 galīgā red. — 2004/0209 (COD))	16
2005/C 267/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Ilgtspējīgas attīstības nozīme jaunajā finanšu plānā	22
2005/C 267/05	Eiropas Ekonomikas un Sociālo Lietu Komitejas Atzinums par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu par finansu sistēmas izmantosanas nepielausanu nelikumīgi iegutu līdzekļu legalizēšanas, t.sk. teroristu finansēšanas, merkiem (KOM(2004) 448 galīgā red.)	30

2005/C 267/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Indijas un ES attiecībām	36
2005/C 267/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 77/388/EEK nolūkā vienkāršot pievienotās vērtības nodokļa saistības un Priekšlikumu Padomes regulai ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1798/2003 par administratīvas sadarbības pasākumu ieviešanu saistībā ar vienas pieturas shēmu un pievienotās vērtības nodokļa atmaksāšanas procedūru (KOM(2004) 728 galīgā red. — 2004/0261 (CNS) — 2004/0262 (CNS))	45
2005/C 267/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Padomes regulai par Zivsaimniecības fondu (KOM(2004) 497 galīgā red. — 2004/0169 (CNS))	50
2005/C 267/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Padomes lēmumam par Eiropas Kopienų pašu resursu sistēmu (KOM(2004) 501 galīgā red. — 2004/0170 (CNS))	57

II

(Sagatavošanas dokumenti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

417. PLENĀRAJĀ SESIJĀ 2005. GADA 11.-12. MAIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par “Eiropas Parlamenta un Padomes priekšlikumu regulai par pediatrijā lietojamām zālēm un Regulas (EEK) Nr. 1768/92, Direktīvas 2001/83/EK un Regulas (EK) Nr. 726/2004 grozījumiem”

(KOM(2004) 599 galīgā red. — 2004/0217 (COD))

(2005/C 267/01)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 251. pantu Padome 2004. gada 12. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par: “Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pediatrijā lietojamām zālēm un Regulas (EEK) Nr. 1768/92, Direktīvas 2001/83/EK un Regulas (EK) Nr. 726/2004 grozījumiem”

Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 20. aprīlī. Ziņotājs bija BRAGHIN kgs.

Savā 417. plenārajā sesijā 2005. gada 11.-12. maijā (11. maija sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja vienbalsīgi pieņēma šādu atzinumu.

1. Komitejas atzinuma kopsavilkums

MICE (Zāļu pētījumi Eiropas bērniem), ko Komisija vēlas ierosināt ar īpašu iniciatīvu, zinātniskajiem sasniegumiem.

1.1 Komiteja uzskata bērnu aizsardzību par prioritāru, jo tā ir sabiedriski neaizsargāta iedzīvotāju grupa, ņemot vērā attīstības, fizioloģiskās un psiholoģiskās īpatnības. Pēc Komitejas domām, lēmums par pētījumu ar bērniem pieprasīšanu vai veikšanu var balstīties tikai uz skaidri noteiktām un pamatotām pētnieciskām vajadzībām, turklāt attiecībā uz izmēģinājumiem jānodrošina ētisko pamatprincipu ievērošana.

1.2 EESK piekrīt Pediatrijas komitejas izveidošanai EMEA (Eiropas zāļu novērtēšanas aģentūra) ietvaros, ko tā uzskata par piemērotu instrumentu uz zinātniskiem un ētiskiem pamatiem balstītas, kvalitatīvi augstvērtīgas izpētes nodrošināšanai. Tā iesaka, sastādot komiteju, lielākā mērā ņemt vērā īpašas zināšanas pediatrijā gan attiecībā uz attīstību, gan zāļu lietošanu un palielināt Komisijas nozīmēto ekspertu skaitu.

1.3 Komiteja uzskata par lietderīgu jau tagad paplašināt minētās Pediatrijas komitejas atbildības jomu. Īpaši tā iesaka piešķirt komitejai Eiropas pētnieku un centru pētījumu veikšanai ar bērniem tīklā lielāku nozīmi un iepazīstināt komiteju ar programmas par pediatrijas pētījumiem ar apzīmējumu

1.4 Komiteja atzinīgi vērtē piedāvāto tirdzniecības atļaujas procedūru un īpaši atbalsta jau apstiprinātiem medikamentiem paredzēto tirdzniecības atļaujas procedūru TAPV (tirdzniecības atļauja pediatrijas vajadzībām), kas paredzēta jau pārdošanā esošām zālēm. Bez tam, tā piedāvā saīsinātu centralizētu procedūru, ja, sevišķi pastāvīgā drošības ziņojuma ietvaros, pieejamie dati par drošu lietošanu nav ar to pretrunā. Komiteja arī iesaka īpaši noteikt, ka konkrētā pediatrijas pacientu apakšgrupā, ja pastāv priekšnosacījumi procedūras piemērošanai, kas paredzēta zālēm retām slimībām, tirdzniecības atļaujas īpašnieks var izvēlēties starp abām procedūrām.

1.5 Ņemot vērā pediatriiskajiem pētījumiem nepieciešamo laika un līdzekļu patēriņu un ar to saistītos delikātos ētikas un bērnu vecuma pacientu piekrišanas jautājumus, Komiteja gan saskata priekšlikumā aprakstītās atvieglojumu sistēmas priekšrocības, tomēr iesaka šīs sistēmas paplašināšanu dažos īpašos gadījumos.

1.6 Komiteja atzinīgi vērtē mērķi ārstus un citus veselības aprūpē nodarbinātos izsmēlošāk un plašāk informēt par medikamentiem un pediatrikajiem izmēģinājumiem, arī izmantojot plašu pieeju Kopienas datubāzei EUDRACT. Bez tam, tā iesaka plašāku saziņas stratēģiju pediatrijā lietojamo zāļu drošākas un efektīvākas izmantošanas veicināšanai.

1.7 Komiteja uzskata, ka ir nepieciešama bērnu epidemioloģiskā stāvokļa, terapeitiskās pieejas un ar pašlaik pediatrijā pieejamajām zālēm saistīto trūkumu detalizēta analīze, kā arī zāļu, kas nav apstiprinātas bērniem, izrakstīšanas pediatrijas vajadzībām fenomena izmeklēšana.

1.8 Tādēļ Komiteja iesaka Komisijai aktīvi piedalīties kompetento iestāžu un specializēto pārbaužu centru tīkla izveidē ar mērķi iegūt padziļinātas zināšanas par zāļu pieprasījuma mehānismiem un par labākajām terapijas metodēm.

1.9 Visbeidzot, Komiteja atzinīgi vērtētu tālāku sadarbības attīstību ar PVO (Pasaules veselības organizāciju) un dialogu ar kompetentajām starptautiskajām iestādēm, lai paātrinātu pediatrijā lietojamo zāļu tirdzniecības atļauju iegūšanu un izvairītos no dubultiem izmeklējumiem un nevajadzīgas klīnisko pētījumu atkārtošanās.

2. Ievads

2.1 Bērni ir sabiedriski neaizsargāta grupa ar attīstības, fizioloģiskajām un psiholoģiskajām atšķirībām, salīdzinot ar pieaugušajiem, tāpēc šajā grupā uz vecumu un attīstību orientēta zāļu izpēte ir sevišķi svarīga. Pretēji situācijai pieaugušo grupā vairāk nekā 50 %, zāļu, ko izmanto bērnu ārstēšanai Eiropā, nav pārbaudītas un tās nav atļauts izmantot bērnu ārstēšanā, tāpēc bērnu veselība un dzīves kvalitāte Eiropā var ciest no pediatrijā nepietiekami pārbaudītu un neapstiprinātu zāļu lietošanas.

2.2 Lai gan ir izteiktas bažas par zāļu izmēģinājumu veikšanu ar bērniem, tās ir jālīdzsvaro ar ētiskajiem apsvērumiem, kas saistīti ar zāļu izsniegšanu tai iedzīvotāju daļai, kurā tās nav pārbaudītas un tādēļ to sekas — pozitīvas vai negatīvas — nav zināmas. Bez tam, ES direktīvā par klīniskajiem izmēģinājumiem⁽¹⁾ ir noteiktas īpašas prasības to bērnu aizsardzībai, kas Savienībā ir iesaistīti klīniskajos izmēģinājumos.

2.3 Regulas priekšlikuma mērķi ir:

— pediatrijā lietojamo zāļu izstrādes palielināšana;

⁽¹⁾ Eiropas klīnisko pētījumu datubāze.

— pediatrijā lietojamo zāļu izstrāde kvalitatīvi augstvērtīgas pētnieciskās darbības ietvaros;

— garantija, ka bērnu ārstēšanai lietotās zāles ir atļautas tieši pediatrijas nolūkiem;

— pieejamās informācijas uzlabošana par zāļu lietošanu bērnu ārstniecībai;

— šo mērķu īstenošana bez nevajadzīgu klīnisko izmēģinājumu veikšanas ar bērniem un neierobežotā saskaņā ar ES direktīvu par klīniskajiem izmēģinājumiem.

2.4 Priekšlikums satur veselu virkni ar pasākumiem šo mērķu sasniegšanai, no kuriem galvenie ir:

2.4.1 Pediatrijas komitejas izveidošana Eiropas Zāļu novērtēšanas aģentūras (EMA) ietvaros. Pediatrijas komitejai ir jāatbild par pediatrijas pētījumu plānu, kā arī par atbrīvojuma un atlikšanas lūgumu vērtējumu un apstiprinājumu; tāpat komitejai ir jāvērtē lietas atbilstība apstiprinātiem pediatrijas pētījumu plāniem un spēkā esošajām Kopienas reglamentatīvajām normām, jāizveido bērnu terapeitisko nepieciešamību saraksts un jānodrošina apjomīgāka informācija par dažādu vecumu bērniem paredzēto zāļu drošu un efektīvu lietošanu, arī lai novērstu pētījumu dublēšanos un nevajadzīgu pētījumu veikšanu ar bērniem.

2.4.2 Pētījumu plāns pediatrijā ir dokuments, uz kura balstās pētījumi ar bērniem, un tas ir jāapstiprina Pediatrijas komitejai. Vērtējot šāda veida koncepcijas, Pediatrijas komiteja sistemātiski ņem vērā divus pamatprincipus: pētījumus drīkst veikt tikai tad, ja pastāv potenciāls terapeitisks ieguvums bērniem (jāizvairās no pētījumu dublēšanās), un tie nedrīkst aizkavēt tirdzniecības atļaujas izsniegšanu citām iedzīvotāju grupām paredzētajām zālēm.

2.4.3 Visu pētījumu rezultātiem jābūt sagatavotiem apstiprināta pediatrijas pētījumu plāna veidā uz pieteikuma iesniegšanas brīdi par atļaujas saņemšanu jaunām aktīvajām vielām un jaunu indikāciju, kā arī jaunu farmaceutisko formu un jau apstiprinātu medikamentu jaunu ievadīšanas veidu gadījumā, izņemot tos gadījumus, kuros ir atļauta atbrīvošana vai atlikšana.

2.4.4 Kā stimulēt jaunām zālēm, kas nav patentējamas, tiek piedāvāta jauna veida tirdzniecības atļauja: TAPV. Tās iegūšana norisinās tāpat kā pastāvošā procedūra laišanai apgrozībā, tomēr ir paredzēta tieši zālēm, kas tiek radītas tikai bērniem.

2.4.5 Lai visā Kopienā būtu vairāk pieejamas pediatrijā lietotajām zālēm (ierosināto prasību izpilde ir piesaistīta atvieglojumu nodrošināšanai visā Kopienā) un netiktu kropļota brīvā preču kustība, tiek ierosināts, ka pieteikumiem par zāļu ar vismaz vienu pediatriisku indikāciju apstiprināšanu ir pieejama Kopienas centralizētā procedūra, pamatojoties uz apstiprinātu pediatrijas pētījumu plānu.

2.4.6 Uz jaunām zālēm un zālēm, kas aizsargātas ar patentu vai papildu aizsardzības sertifikātu, attiecas sekojošais: ja visi apstiprināta pediatrijas pētījumu plāna pasākumi ir tikuši izpildīti, ja zāles ir apstiprinātas visās dalībvalstīs un ja atbilstoša informācija par pētījumu rezultātiem ir izklāstīta ražošanas informācijā, tiek nodrošināta papildus aizsardzības sertifikāta pagarināšana uz sešiem mēnešiem.

2.4.7 Līdzīgi stimuli tiek ierosināti attiecībā uz zālēm pret retām slimībām, kuru desmit gadus ilgās izņēmuma tiesības tirgū ir jāpagarina vēl uz diviem gadiem, ja šīs zāles atbilst prasībām par lietošanu bērniem.

2.4.8 Datu aizsardzībai uz attiecīgām jau tirdzniecībā esošām zālēm ir jābūt spēkā tāpat, kā attiecībā uz jaunu apstiprinājumu zālēm pediatrijas vajadzībām.

2.5 Direktīva par klīniskajiem izmēģinājumiem paredz izveidot Eiropas klīnisko pētījumu datubāzi (*EudraCT*). Tiek ierosināts minētajā datubāzē ietvert informāciju par visiem Kopienā un trešās valstīs notiekošajiem un pabeigtajiem pediatriiskajiem pētījumiem.

2.6 Komisija vēlas pārbaudīt pediatrijas pētījumu programmas iespējamību ("Zāļu pētījumi Eiropas bērniem"), ņemot vērā arī pastāvošās Kopienas programmas.

2.7 Tālāk tiek ierosināts izveidot Kopienas tīklu, lai savienotu valstu tīklus un klīnisko izmēģinājumu centrus nolūkā paplašināt nepieciešamo kompetenci Eiropas līmenī, atvieglot izpēti veikšanu, palielināt sadarbību un izvairīties no izpēti dublēšanas.

2.8 Priekšlikums pamatojas uz EK Līguma 95. pantu. 95. pants, kurā noteikta 251. pantā aprakstītā koplēmuma kārtība, veido EK Līguma 14. pantā noteikto mērķu īstenošanai nepie-

ciešamo tiesisko pamatu; pie minētajiem mērķiem pieder brīvā preču kustība (14. panta 2. punkts), tātad, šajā gadījumā cilvēkiem paredzēto zāļu brīva kustība.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 Veselības aizsardzība un klīniskie izmēģinājumi ar bērniem

3.1.1 EESK uzskata bērnu aizsardzību par primāru, jo specifisko fizioloģisko, psiholoģisko un attīstības īpatnību dēļ tā ir sabiedriski neaizsargāta iedzīvotāju grupa. Lai īstenotu šo pamatmērķi saistībā ar pediatrijā lietojamām zālēm, jāņem vērā daži priekšnosacījumi:

— klīniskos izmēģinājumus ar bērniem drīkst veikt tikai tad, ja tas ir nepieciešams; jāizvairās no nevajadzīgas izmēģinājumu dublēšanas;

— klīniskie izmēģinājumi piemērotā veidā jāuzrauga un jākontrolē, turklāt ir jāņem vērā ētiskais pamatprincips, ka bērnu vecuma pacienti jāaizsargā pēc iespējas vairāk;

— ar piemērotu informācijas un komunikāciju procedūru palīdzību jānodrošina pamatīgākas zināšanas par minētajai iedzīvotāju grupai vēlamajiem terapeitiskajiem virzieniem;

— aktīvās farmakoloģiskās uzraudzības mehānismiem jānodrošina pastāvīga un zinātniski pamatota pediatrijas terapeitisko paņēmieni aktualizācija.

3.1.2 Pēc EESK domām, lēmumam par izmēģinājumu ar bērniem pieprasīšanu vai veikšanu ir jābalstās uz skaidri noteiktu un pamatotu pētniecisku vajadzību, turklāt ir jāpārbauda, vai:

— pašlaik pieejamā informācija par farmakoloģijas produktu ir nepietiekama, lai garantētu drošu un iedarbīgu lietošanu bērniem ⁽²⁾;

— potenciālais (esošais vai paredzamais) lietošanas apjoms attiecībā uz bērniem ir nozīmīgs ⁽³⁾;

— paredzams, ka zāles sniegs labumu;

— papildus zinātniskās un medicīniskās zināšanas, kas ir iegūtas, lietojot kādu jau atļautu medikamentu, liecina par būtisku labumu pediatrijai.

⁽²⁾ OV L 121, 1.5.2001.

⁽³⁾ ASV Pārtikas un zāļu administrācija (FDA) var pieprasīt izmēģinājumus par atbilstību pediatrijas mērķiem, ja zālēm tirgū ir "neatbilstošs marķējums" ("inadequate labeling"), kas pacientus varētu pakļaut ievērojamam riskam.

3.1.3 Pamatojoties uz minētajiem apsvērumiem, EESK uzskata par lietderīgu ne tikai pamatojumā, bet arī paša panta saturā norādīt uz direktīvā par labās klīniskās prakses pielietošanu, veicot klīniskos izmēģinājumus ar cilvēkiem paredzētām zālēm (*), ietvertajām ētiskajām normām un atbilstošajām reglamentatīvajām normām nepilngadīgo aizsardzībai. Vispārējiem kritērijiem, kas Pediatrijas komitejai jāievēro, apstiprinot "pediatrijas pētījumu plānus", vajadzētu ievērot ar to saistītās Starptautiskās harmonizācijas konferences (†) (ICH — *International Conference of Harmonisation*) ieteikumus un Direktīvā 2001/20/EK iekļautos nosacījumus par klīniskajiem izmēģinājumiem, lai faktiskajos izmēģinājumos nodrošinātu ētikas pamatprincipu ievērošanu.

3.1.4 Tādēļ EESK aicina priekšlikumā galveno uzmanību pievērst bērnu vecuma pacientiem ar viņu veselības vajadzībām un medicīniskās metodikas — tāpat arī atbilstošās klīniskās un terapeitiskās prakses informācijas, kurai jābūt pieejamai medicīnas personālam un veselības aprūpes iestādēm savas kompetences ietvaros, lai varētu veikt terapiju konkrētam pacientam, kuram tā ir nepieciešama, — problemātiku apskatīt tieši no šī redzes punkta.

3.2 Vispārējās informācijas trūkums par zāļu pielietojumu

3.2.1 EESK uzskata par nepietiekamu pašreizējā stāvokļa, cēloņu un risku analīzi, kas izsmēlošajā seku novērtējumā tiek izklāstīta uz dažām lapām un regulas priekšlikuma paskaidrojuma rakstā pat netiek pieminēta.

3.2.1.1 Būtu bijis lietderīgi sagatavot analīzi par bērnu epidemioloģisko stāvokli un pašreizējo terapeitisko līdzekļu nepilnībām un notiekošās diskusijas par VII Izpētes programmu ietvaros attiecīgi norādīt, kādi izpētes virzieni būtu vējami un tiek atbalstīti ar ES līdzekļiem. Šāda analīze arī būtu ļāvusi izmantot CHMP *Pediatric Expert Group* (Pediatrijas ekspertu grupas), kura ir sastādījusi sarakstu ar 65 nepatentētām, pētniecībai un attīstībai pediatrijas jomā prioritārām aktīvajām vielām, jau paveikto darbu, kā arī paātrinātu notiekošo darbu pie jau pieminētās pediatrikās izpētes programmas (MICE — Zāļu pētījumi Eiropas bērniem).

3.2.1.2 Laikā, kad bērnu vecumā bieži izplatītām slimībām tirgus ir pietiekami liels, jo farmācijas industrija, pateicoties sagaidāmajai kapitāla atdevei, ir ieinteresēta jaunu pediatriku indikāciju un jaunu, bērniem piemērotu izstrādājumu attīstīšanā, zāļu izstrāde retām slimībām vai specifiskām vecuma apakšgrupām rada pārāk augstas izmaksas attiecībā pret iespē-

jamo kapitāla atdevi, šīs izmaksas industrija (īpaši Eiropas farmācijas nozares mazie un vidējie uzņēmumi — MVU) nevar atļauties bez īpašiem stimuliem vai finanšu līdzekļiem pētniecībai. Tieši šīm retākajām slimībām, kas skar īpašas vecuma apakšgrupas, jāatrod piemēroti instrumenti, lai varētu kompensēt lielākās personāla izmaksas, laika patēriņu un naudas izdevumus, kas rodas specifisku pediatrijā lietojamo zāļu izstrādē.

3.2.2 Tikpat lietderīgi būtu bijis veikt izsmēlošāku fenomena analīzi, kad pediatrijā tiek izrakstītas receptes zālēm, kas ir apstiprinātas pieaugušajiem, bet nav izmēģinātas/apstiprinātas bērniem (tā dēvētā nepareizā izrakstīšana "Off-label"); ar šādas analīzes palīdzību, pirmkārt, varētu novērtēt šī fenomena patiesos apmērus, un, otrkārt, konkrēto ļaunumu, ko nodara zāļu nelietderīga lietošana. Ja šie apstākļi būtu labāk zināmi, tad arī būtu iespējams pamatīgāk izpētīt pretpasākumus un stimulēšanas mehānismus.

3.2.2.1 EESK apzinās, ka ar to saistītā informācija ir nevienmērīga un dalībvalstīs to apkopo dažādas iestādes ar ļoti atšķirīgiem paņēmieniem nepilnīgā un savstarpēji atšķirīgā formā, tādēļ ir apšaubāmi, ka šie dati ir salīdzināmi un ka no tiem var atvasināt zinātniski pamatotus, vispārīgus apsvērumus. Neskatoties uz minētajiem ierobežojumiem, šāda izrakstīto recepšu analīze ļautu gūt pirmo, nopietno pārskatu par pretrunām, kas ir konstatējamas attiecībā uz terapijas kategoriju attīstību un apjomu, kā arī attiecībā uz aktīvajām vielām, kuru izmantošanai ne vienmēr ir uz zinātnei balstīts, terapeitisks pamatojums.

3.2.2.2 Vēl kāda nepilnība atklājas attiecībā uz dažādu dalībvalstu ārstu recepšu izrakstīšanas prakses analīzi, kas uz apkopotu datu pamata par dažādām slimībām izrakstītajām medikamentu kategorijām noteikti būtu nozīmīga. EESK vērtē šādu analīzi ne tikai kā neatliekamu, bet arī kā īpaši noderīgu, lai nodrošinātu pilsoņu elementāro veselības vērtību. Ņemot vērā apstākli, ka speciālistu izglītības programmas, medicīniskās aprūpes sistēma, kā arī ārstēšanas un zāļu nodrošināšana ir dalībvalstu kompetencē, EESK izsaka vēlmi, lai "atklātās koordinācijas metode" iespējami drīz tiktu izmantota arī attiecībā uz zāļu lietošanu. Bez tam, Komiteja vēlas, lai pilsoņu veselības interesēs ar aktīvu ārstu un pacientu apvienību līdzdarbību saprātīgos laika termiņos izdotos vienoties par virkni strukturētu pamatnostādņu attiecībā uz pārbaudītākajām ārstu metodēm dažādās terapijas jomās un dažādās pacientu grupās, ieskaitot pediatrijai pieskaitāmo iedzīvotāju grupu.

(*) ASV Pārtikas un zāļu administrācija atzīst par "nozīmīgu" apjomu 50 000 bērnu vecuma pacientus; ja šis sliekšnis tiek pārkāpts, tā var pieprasīt no farmaceitiskā uzņēmuma pediatrijas klīnisko testu veikšanu.

(†) OV L 121, 1.5.2001.

3.2.3 Paralēli būtu jāveic analīze par to, kādus rezultātus ir devuši farmakoloģiskās kontroles un uzraudzības mehānismi, tās ir jomas, kurās Eiropas reglamentatīvās normas noteikti izvirzījušās priekšgalā: farmakoloģiskās uzraudzības mehānismam jau būtu bijis jāatklāj, vai pastāv nelietderīga lietošana un netieši arī nepilnības terapijā, kuru novēršanai ES institūcijas sadarbībā ar atsevišķo valstu kompetentajām iestādēm jau var sagatavot piemērotu informācijas politiku.

3.2.4 Saistībā ar izplatīto nepareizās izrakstīšanas (*Off-label*) fenomenu, jāuzdod jautājums, vai pamatā uz tirdzniecības atļaujas procedūru vērsta iniciatīva (kā šī Komisijas priekšlikuma gadījumā) ir vai nav pietiekama. Pēc Komitejas ieskata, paralēli tam būtu bijis vēlams piedāvāt ārstiem, citiem veselības aprūpē nodarbinātajiem un arī vecākiem pasākumus, kas vērsti uz pareizas apiešanās ar pediatrijā lietojamām zālēm kultūras radīšanu, jo vecāku saprotamās rūpes mazināt viņu bērnu slimības izraisītās sūdzības un simptomus bieži vien pakļauj ārstus spiedienam un vedina viņus izrakstīt jau maziem pacientiem zāles, kas ne vienmēr ir piemērotas viņu patiesajām vajadzībām.

3.2.5 Cits, vērā ņemams šo zāļu aspekts ir aptiekāra nozīmīgā loma, izvēloties pirkumu un saņemot konsultāciju par zāļu atbilstošu lietošanu: aptiekāriem ir jāatbalsta, pirmkārt, aktīvi izglītošanas pasākumi un, otrkārt, farmakoloģiskās uzraudzības mehānisms.

3.2.6 Tāpat interesanta būtu pieejamo datu par drošu lietošanu un īpaši farmakoloģiskās uzraudzības mehānisma datu rūpīgāka izvērtēšana, lai noskaidrotu, vai dažādie izrakstīšanas paradumi ES dalībvalstīs un dažāda zāļu iedalījums noved pie atšķirīgām sekām attiecībā uz nelietderīgu lietošanu un nepanesamību.

3.2.7 Komiteja apzinās, ka šie aspekti nav priekšmets esošā Komisijas priekšlikuma primārajiem mērķiem. Tomēr tā iesaka Komisijai aktīvi piedalīties kompetento iestāžu un specializēto pārbaudīto centru tīkla izveidē ar mērķi iegūt padziļinātas zināšanas par zāļu pieprasījuma mehānismiem, to lietderīgu lietošanu un par labākajām terapijas metodēm u.t.t., tādējādi veicinot zāļu iekšējā tirgus pilnveidošanu.

3.3 *Pediatrijas komiteja un klīniskie izmēģinājumi*

3.3.1 EESK piekrīt Pediatrijas komitejas izveidošanai EMEA ietvaros. Šīs komitejas izteikti daudzveidīgie uzdevumi būtu šādi: katra pediatrijas pētījumu plāna satura un nosacījumu novērtējums; iespējamā terapeitiskā ieguvuma bērniem preventīvs novērtējums; šādu pētījumu plānu izstrādes zinātnisks

atbalsts; veikto pētījumu saskaņošana ar pārbaudītu klīnisko praksi; terapeitiskais inventārs; pētnieku un centru ar īpašām pilnvarām bērnu pētījumu veikšanā Eiropas tīkla izveides atbalsts un konsultēšana; tam vajadzētu pievienot arī atbildību par pētījumu dublēšanās novēršanu.

3.3.2 Ņemot vērā atbildības plašo spektru, EESK uzskata, ka 4. panta pirmajā daļā nosauktās zinātniskās jomas nav pilnībā piemērotas, īpaši attiecībā uz klīniskās un pirmsklīniskās attīstības metodoloģiju (īpaši farmakoloģijas un toksikoloģijas, farmakokinētikas, biometrijas un bioloģiskās statistikas ekspertiem), pediatrijas jomas speciālistiem (tai skaitā neonatologiem), skarot galvenās terapeitiskās grupas un farmakoepidemioloģijas ekspertus. Bez tam, Komiteja ierosina paaugstināt Komisijas noteikto ekspertu skaitu un viņu vidū uzņemt bērnu veselības aprūpes iestāžu pārstāvjus.

3.3.3 EESK ņem vērā 2. panta definīciju "pediatrijas iedzīvotāju grupa" kā "iedzīvotāju daļu vecumā starp 0 un 18 gadiem" (2. pants) un apzinās, ka pat ICH (Starptautiskās harmonizācijas konferences) ietvaros nevarēja noteikt viennozīmīgu definīciju. Tomēr tā cer, ka Pediatrijas komiteja, nosakot katrai iedzīvotāju apakšgrupai specifiskus pētījumus, izvairīsies pakļaut nevajadzīgiem izmēģinājumiem grupas, kas pēc tām piederīgo iedzīvotāju vecuma un ķermeņa uzbūves nav riska grupas.

3.3.4 EESK uzskata, ka princips jaunu zāļu izstrādes procesā iesniegt pediatrijas pētījumu plānus ir pareizs, un ļoti atzinīgi vērtē pastāvīga dialoga iespēju starp pieteikuma iesniedzēju un Pediatrijas komiteju. Komiteja tomēr izsaka izbrīnu par prasību iesniegt pediatrijas pētījumu plānus (neskaitot izņēmums) "vēlākais, ar farmakokinētiskās izpētes noslēgšanu" (17. panta 1. punkts), jo šajā fāzē izmeklējumi par aktīvo vielu drošību attiecībā uz pieaugušajiem pacientiem vēl nav pabeigti, tātad, arī drošības profils vēl nav precīzi noteikts. Tādējādi šajā fāzē vēl nevar izstrādāt pilnīgu un labi strukturētu pediatrijas pētījumu plānu (it īpaši attiecībā uz dažādajām pediatrijai pieskaitāmo iedzīvotāju grupu apakšgrupām), tā kā pastāv risks, ka tiek uzsākti nevajadzīgi pētījumi vai atkārtoti izmēģinājumi ar citām devām, nekā sākotnēji paredzēts.

3.3.5 Bez tam, EESK izsaka bažas, ka šāda prasība varētu novest pie jaunu pieaugušajiem paredzēto medikamentu izstrādes aizkavēšanas, turpretī tālāk attīstītā izstrādes fāzē varētu labāk noteikt riska grupas, arī pediatrijai pieskaitāmajā iedzīvotāju grupā, koncentrēt izpētes centienus uz trūkstošo svarīgo informāciju un piedāvāt mērķtiecīgākas koncepcijas aktīvam farmakoloģiskās uzraudzības mehānismam.

3.3.6 Tāpat EESK izsaka izbrīnu par to, “ka uz pētījumiem, kas pabeigti pirms regulas priekšlikuma pieņemšanas, neattiecas ES nodrošinātie atvieglojumi un stimuli. Toties uz šiem pētījumiem tiek attiecinātas priekšlikumā ietvertās prasības, un uzņēmumiem ir pienākums iesniegt pētījumus kompetentajām iestādēm, tikko ir ticis pieņemts šīs regulas priekšlikums”⁽⁶⁾. Šī izteikuma rezultātā uzņēmumu veiktie vai plānotie pētījumi varētu tikt palēnināti vai ierobežoti līdz brīdim, kamēr šī regula iegūs savu galīgo formu un būs spēkā visā ES.

3.4 Stimulēšanas mehānismi

3.4.1 EESK piekrīt nepieciešamībai atrast stimulēšanai piemērotas formas, lai pediatrijas klīniskie pētījumi tiktu veikti saskaņā ar vislabāko pārbaudīto praksi un, ievērojot ētikas normas, kā rezultātā pediatrijas terapeitiskā metodoloģija, veselības aprūpes iestādes un pediatrijas nodaļas slimnīcās pēc iespējas drīzāk tiktu bagātinātas ar drošām, iedarbīgām un augstvērtīgām pediatrijā lietojamām zālēm, kuras tikušas attīstītas un izstrādātas tieši bērniem — saskaņā ar skaidrojumiem Padomes 2000. gada 14. decembra rezolūcijā un, ņemot vērā pieredzi, kas gūta, pateicoties attiecīgajai ASV⁽⁷⁾ likumdošanai.

3.4.2 Laika un resursu patēriņš šāda veida pētījumiem, kā arī ar tiem saistītie delikātie ētikas un bērnu vecuma pacientu piekrišanas jautājumi izskaidro, kāpēc pašai tirgus konjunktūrai nav izdevies parūpēties par īstu “pediatrijā lietojamo zāļu” izstrādi. EESK apzinās šo stāvokli un uzskata, ka dažādajiem gadījumiem paredzētie atvieglojumi ne vienmēr ir piemēroti.

3.4.2.1 It sevišķi *papildus aizsardzības sertifikāta darbības pagarināšana* par sešiem mēnešiem varētu būt nepietiekama, lai izlīdzinātu papildus izmaksas (un lietas sagatavošanas un tirdzniecības atļaujas novilcināšanas draudus), kas rodas saistībā ar jauno produktu pediatriiskiem pētījumiem. Lai gan pareizi ir paredzētas atbrīvošanas un atlikšanas iespējas, tomēr, ja pediatriiskā izpēte kļūst par pienākumu, tas nozīmēs īpaši dārgu un ilgstošu slodzi

3.4.2.2 Komiteja ar bažām ņem vērā pašreizējo procesu, kas vērsts uz aktīvo vielu ar lielām tirgus iespējām izpēti un izstrādi, kas arvien vairāk piesaista pētniecības un attīstības investīcijas, turpretī aktīvās vielas, kas, pirmkārt, paredzētas mazākiem tirgus segmentiem un tirgus nišām, zaudē savu nozīmi. Ja šī tendence apstiprināsies arī attiecībā uz jaunām pediatrijā lietojamām zālēm, mērķis iespējami drīzāk nonākt pie patiesi inovatīviem pietiekama apjoma terapeitiskajiem līdzekļiem pediatrijā varētu netikt sasniegts. Komiteja iesaka rūpīgi

⁽⁶⁾ Īpaši tiek norādīts uz Starptautiskās harmonizācijas konferences (ICH) vadlīniju E 11, kas skan: “The ethical imperative to obtain knowledge of the effects of medicinal products in pediatric patients has to be balanced against the ethical imperative to protect each pediatric patient in clinical trials.” (Ētiskā tēze par zināšanu iegūšanu par zāļu lietošanu bērniem ir jāizsver attiecībā pret ētisko tēzi par katra bērnu vecuma pacienta aizsardzību klīniskajos testos).

⁽⁷⁾ Ievads, sadaļa “Informācija par zāļu lietošanu bērniem”.

sekot šim riskam un vispārējā ziņojuma ietvaros to noteikti izmeklēt ar regulas ieviešanas procesā iegūtās pieredzes palīdzību.

3.4.3 Komisijas dokumenta III sadaļas 2. nodaļā (“Zāļu tirdzniecības atļauja lietošanai pediatrijā”) paredzētā jaunā procedūra tirgū jau esošiem, ar patentu vai papildus aizsardzības sertifikātu neaizsargātiem medikamentiem veido būtisku un pozitīvu jauninājumu zāļu tirdzniecības atļaujas lietošanai pediatrijā iegūšanas procedūras ietvaros. Iespēja piemērot centralizēto procedūru arī tad, ja sākotnējā pieaugušo medikamenta tirdzniecības atļauja ir iegūta nacionālās procedūras ceļā, piedāvā labu izdevību.

3.4.4 Atzinīgi jāvērtē ir arī zināma procedūras elastīguma palielināšana, īpaši, pateicoties iespējai atsaukties uz lietā ietvertajiem datiem par jau apstiprinātu medikamentu (31. panta 4. punkts) un lietot jau pazīstamu zīmolvārdu, kuram tikai pievienots “P” burts — *zīmolvārds*⁽⁸⁾ — (31. panta piektā daļa). Šajā gadījumā EESK ierosina arī uz iepakojuma skaidri norādīt lietošanas veidu un devu, ja, un tas ir ļoti ticams, uz lietošanu attiecībā pret bērniem attiecināmi citi lielumi.

3.4.5 EESK tomēr secina, ka pretstatā šim elastīgumam pastāv ierobežojumi, kas varētu negatīvi ietekmēt pediatriko izpēti, jo sevišķi pienākums saņemt tirdzniecības atļauju visās dalībvalstīs, lai būtu iespējams iegūt *papildu aizsardzības sertifikāta darbības pagarināšanu* par sešiem mēnešiem. EESK vērtē šo nosacījumu kā pārspīlētu, īpaši paplašinātā ES, un uzskata, ka to varētu izmantot tikai starptautiski medikamentu koncerni, kuru panākumi ir nodrošināti.

3.4.6 Izbrīnu rada arī izteikums, ka visi dati par izstrādi jādara zināmi, jo tādējādi faktiski tiek grozīti spēkā esošie nosacījumi par informāciju un datiem tirdzniecības atļaujas dokumentos. Arī šī iniciatīva attur no izpētes darbu uzsākšanas attiecībā uz tirgū jau esošu un labi ieviestu zāļu farmaceitiskajām formām un devām, kas būtu piemērotas bērniem.

3.5 Informācija par zāļu lietošanu pediatrijā

3.5.1 Viens no priekšlikuma mērķiem ir plašāka informācija par zāļu lietošanu attiecībā uz bērniem. EESK piekrīt izteikumam, ka labāka informācijas pieejamība varētu sekmēt drošu un efektīvu zāļu izmantošanu pediatrijā un līdz ar to sabiedrības veselību, un šādas informācijas pieejamība varētu dot ieguldījumu pētījumu dublēšanās un nevajadzīgu pētījumu ar bērniem novēršanā.

⁽⁸⁾ *Best Pharmaceuticals for Children Act* (Akts par labākajām pediatrijā lietojamām zālēm), 2002. gada 1. aprīlis, *Public Law* (Publiskās tiesības) Nr. 107-109.

3.5.2 Tādēļ EESK pievienojas priekšlikumam izmantot direktīvā par klīnisko pētījumu veikšanu ierosināto Eiropas klīnisko pētījumu datubāzi (*EudraCT*) kā izejas punktu informācijas avotam par visiem ES un trešās valstīs veiktajiem vai pabeigtajiem pediatriiskajiem pētījumiem.

3.5.2.1 Šīs datubāzes lietošanas iespējas tomēr liekas nepietiekami noteiktas. Kam ir pieeja? Kāda informācija ir publiski pieejama un kāda tiek klasificēta kā slepna, lai aizsargātu delikātus, konfidencialitātes prasībām pakļautus rūpnieciskos datus?

3.5.2.2 Tāpat šķiet, ka nav skaidri novilkta robeža starp informāciju, kas ir ietverta tehniskajā aprakstā un paredzēta veselības aprūpē nodarbinātajiem, un informāciju lietošanas pamācībā, kas paredzēta sabiedrībai. Pediatrijas tirgus segmentā lietošanas pamācības saprotamība un pārredzamība ir īpaši svarīga, lai novērstu to, ka bērnu vecuma pacientiem tiek radīts iespējams kaitējums zāļu nepareizas izsniegšanas un lietošanas rezultātā.

3.5.3 VI sadaļa "Komunikācija un koordinācija" satur veselu virkni ar pasākumiem un pienākumiem (piemēram, saskaņā ar 41. pantu dalībvalstis apkopo "pieejamos datus par pašreizējo zāļu lietošanu pediatrijas iedzīvotāju grupā un divu gadu laikā no šīs regulas spēkā stāšanās brīža iesniedz tos aģentūrai"); tomēr netiek apskatīta būtiskākā tēma — zināšanas par zāļu pareizu lietošanu attiecībā uz bērniem un šajā sakarā nepieciešamie pasākumi veselības aprūpē nodarbinātajiem un iedzīvotājiem kopumā.

4. Nobeiguma piezīmes

4.1 EESK apstiprina savu principiālo piekrišanu šim regulas priekšlikumam, tomēr jautā, vai tiesiskais pamats, uz ko tas balstīts, precīzāk izsakoties, EK Līguma 95. pants, kas ir vērsts uz 14. panta 2. punktā noteikto mērķu (brīva preču aprīte) sasniegšanu, ir piemērotākais pamats piemērošanas jomā ar svarīgiem sabiedrības veselības aspektiem. Kaut arī visas reglamentatīvās normas farmācijas jomā balstās uz šo pantu, tomēr jāņem vērā, ka šajā gadījumā pamatmērķis ir veselība un pediatrijas iedzīvotāju grupas aizsardzība.

4.2 EESK cer, ka Komisija, cik ātri vien iespējams, iesniegs vēl vienu priekšlikumu, kas vērsts uz medikamentu pieprasījumu nevis uz farmaceitisko piedāvājumu. Mērķis ir izveidot darba spējīgu instrumentu, kas darītu iespējamu un veicinātu informācijas apkopošanu un izplatīšanu par medikamentu pieejamību un lietošanu, epidemioloģisko datubāzu un datubāzu par izrakstīšanas paradumiem izveidošanu, kā arī vadlīniju noteikšanu, plaši iesaistot veselības aprūpes un pacientu apvienību speciālistus, turklāt vienlaicīgi tiktu padarīta iespējama un veicināta "atklātās koordinācijas metode" arī šajā sektorā.

4.3 VI sadaļā aprakstītais process komunikācijas un koordinācijas jomā šķiet visai ierobežojošs. EESK vēlas, lai tiktu izstrādāta un ieviesta plašāka komunikācijas stratēģija, kas sekmētu saprātīgāku apiešanos ar zālēm pediatrijā un ārsti un citi veselības aprūpē nodarbinātie saņemtu visus šim mērķim nepieciešamos zināšanu instrumentus. Šajā kontekstā īpaši vēlreiz jāapsver, vai un ar kādiem nosacījumiem Eiropas klīnisko pētījumu datubāzē (*EUDRACT* datubāze) ietvertā informācija par klīniskajiem pētījumiem varētu kļūt pieejama klīniskajā pētniecībā nodarbinātajām personām un ārstiem.

4.4 EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu izveidot izpētes programmu pediatrijā ar apzīmējumu *MICE* (*Zāļu pētījumi Eiropas bērniem*), ar kuru Kopienas līmenī būtu jāfinansē koncernu, uzņēmumu un bērnu slimnīcu tīklu veiktā pētniecība ar mērķi izstrādāt pediatrijā lietojamās zāles, kurām pamatā ir kāds nepatentēts medikaments, kā arī novērošanas izpēte vai "kohorta" izpēte posmā pēc tirdzniecības atļaujas saņemšanas. Komiteja tomēr uzskata, ka būtu labāk, ja būtu atrodamas vispārīgas norādes un minētās Pediatrijas komitejas lomas precīzāks apraksts. Tādējādi varētu novērst to, ka izraisās gara diskusija par to, kas noteiks terapijas jomas, kurās zināšanu iegūšana par pielietojumu pediatrijā ir prioritāra, un kur pastāv galvenās vajadzības, tātad, kādi specifiski pētījumi būtu jāveic; šīs bažas cita starpā pamatojamas ar to, ka dalībvalstu starpā pastāv nozīmīgas atšķirības ārstu metodoloģijā.

4.5 Tādēļ EESK ierosina šī regulas priekšlikuma 7. pantā noteikti ietvert, ka par minētajiem uzdevumiem ir atbildīga Pediatrijas komiteja, lai atvieglotu ātru ieviešanu un nodrošinātu labāku koordināciju ar visām pašas Pediatrijas komitejas institucionālajām aktivitātēm.

4.6 Bez tam, EESK vēlas, lai Pediatrijas komiteja 43. pantā paredzētā "kontrolieru un kontroles centru ar specifiskām zināšanām pētniecībā ar pediatrijai pieskaitāmo iedzīvotāju grupu" Eiropas tīkla izveidošanas un attīstības procesā nepilda tikai zāļu aģentūras atbalsta un padomdevēja funkciju, bet lai komitejai būtu aktīva loma un lai to vajadzības gadījumā atbalstītu forums, kurā apvienoti speciālisti no visām dalībvalstīm zinātnes un dažādu pediatrijas nozaru jomā. Turklāt EESK ierosina gadījumos, kad tiek noteikti specifiski pētījumu protokoli, piesaistīt pētniekus no tiem uzņēmumiem, kuru intereses tiek aizskartas un kuriem ir pieejama visplašākā informācija par viņu ražoto produktu īpašībām.

4.7 Tas, ka Pediatrijas komitejas galvenais uzdevums ir apstiprināt "pediatrijas pētījumu plānus", ar ko saistīts viss priekšlikums, liek bažīties, ka pretstatā vēlmei sasniegt dažus no iepriekš minētajiem mērķiem, arī ētiskos (kā nevajadzīga dubulta darba vai nevajadzīgu pediatrijas pētījumu novēršana), ir pamanāma automātisku pediatrijas klīnisko pētījumu veikšanas loģika.

4.8 EESK ierosina komitejas uzdevumiem noteikti pievienot nepieciešamību, pirmkārt, analizēt *EudraCT* datubāzē pieejamo informāciju un, otrkārt, precīzi pārbaudīt pastāvīgo drošības ziņojumu (paredzēts jaunākajos reglamentatīvo normu grozījumos); tajā ir ietverti epidemioloģiskie dati, izmeklējumi par zāļu izrakstīšanu un publicēto pārbažu rezultāti, tā kā ir jāpieņem, ka klīniskie izmēģinājumi to apjomā un norises ilgumā varēti tikt samazināti vai dažos gadījumos pat vispār vairs nebūtu nepieciešami.

4.9 Attiecībā uz procedūru būtu jārada iespēja, ka gadījumā, ja šī dokumentācija pieļauj drošības datu (iegūti ar farmakoloģiskās uzraudzības mehānismiem, informācijas ziņojumiem un drīzā nākotnē arī ar pastāvīgo drošības ziņojumu) izvērtēšanu par eksistējošo zāļu lietošanas nosacījumiem un devām pediatrijas iedzīvotāju grupai, var tikt izvēlēta nevis jau tā garā un dārgā “tirdzniecības atļaujas pediatrijas vajadzībām” procedūra, bet gan saīsināta un vienkāršota centralizēta procedūra, kas novedīs pie nepieciešamajām izmaiņām lietošanas pamācībā un informatīvajā pielikumā ⁽⁹⁾.

4.10 Turklāt attiecībā uz procedūru EESK uzskata, ka ir īpaši jānosaka, ka tirdzniecības atļaujas īpašnieks var izvēlēties vienu

no abām procedūrām, ja pastāv priekšnosacījumi procedūras, kas paredzēta zālēm pret retām slimībām īpašā pediatrijas iedzīvotāju apakšgrupā, piemērošanai.

4.11 EESK uzsver, ka būtu nepieciešams publicēt veikto pētījumu rezultātus un apstiprināto lietošanas pamācību grozījumus un iekļaut tajos informāciju par lietošanu pediatrijas vajadzībām attiecībā uz visiem medikamentiem ar tām pašām aktīvajām vielām, kas nav aizsargāti ar patentu tiesībām

4.12 ES kā pārvaldes iestādes darbības jau tagad veido atskaites punktu jaunattīstības valstīm attiecībā uz zāļu tirdzniecības atļaujām, un PVO (Pasaules veselības organizācija) atsaucas uz ES jautājumā par zālēm, kas varētu saņemt tirdzniecības atļauju šajās valstīs. Atliek cerēt, ka ātra regulas pieņemšana ES pozitīvi ietekmēs arī mazāk attīstītajās valstīs pieejamās pediatrijas terapijas metodes. Komiteja atbalsta arī tālāku labās sadarbības stiprināšanu ar PVO un cer, ka Komisija uzturēs sistemātisku dialogu ar visām starptautiskajām iestādēm ar mērķi ātrāk apstiprināt jaunas aktīvās vielas vai indikācijas, lietošanas devas vai formulējumus, kas ir labāk piemēroti lietošanai pediatrijas vajadzībām, un šajā procesā tiktu novērsti dubulti pētījumi un klīnisko pētījumu nevajadzīga atkārtošāns.

Briselē, 2005. gada 11. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽⁹⁾ Šāda pieredze tika gūta jau ASV, kur 33 izstrādājumiem tika panākta pediatriiskas informācijas iekļaušana lietošanas pamācībā, kamēr 53 produkti saņēma tirdzniecības atļauju tieši pediatrijas vajadzībām.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Rūpniecības pārmaiņām mašīnbūvē

(2005/C 267/02)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu Komitejas saskaņā ar reglamenta 29. panta 2. punktu 2004. gada 1. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par *Rūpniecības pārmaiņām mašīnbūvē*.

Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija, kas atbild par Komitejas dokumenta sagatavošanu minētajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 27. aprīlī. Referents bija *van Iersel* kgs un koreferents — *Castañeda* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 417. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 11. un 12. maijā (2005. gada 11. maija sēdē), ar 211 balsīm par un 4 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

Kopsavilkums

Mašīnbūve ir patstāvīga nozare, bet kā ražošanas līdzekļu un kopēju tehnoloģiju piegādātāja dažādām citām nozarēm tā nodrošina arī minēto nozaru savstarpēju papildināmību, radot atsietena vai rezonanses efektu attiecībā uz ļoti daudzām Eiropas tautsaimniecības nozarēm. Mašīnbūve ir galvenā novatoriskā nozare, un tādēļ Eiropas visās nozaru politikās tā ir uzskatāma par stratēģisku nozari. Nozare pilnībā iekļaujas konkrētā pamatmērķu programmā, kuras mērķis reģionālā, valsts un ES līmenī ir Lisabonas stratēģijas īstenošana. Minētajam nolūkam ir nepieciešama gan horizontālā un nozaru politika, gan to atbilstošs apvienojums. Katrai šāda veida politikai jāveicina mašīnbūves nozares izcilība ne tikai Eiropā, bet arī pasaulē.

ES līmenī notiekošajā apspriešanās un politikas izstrādes procesā (attiecībā uz mašīnbūvi) ir risināmi daudzi jautājumi, kas veicinās līdzīgus procesus valstu un reģionālajā līmenī visā Eiropā. Konkrētie nosacījumi, kas jāievēro ES līmenī, cita starpā ir šādi: efektīvāka tiesību aktu izstrāde, ieskaitot reglamentējošās ietekmes novērtējumu pirms regulējuma noteikšanas, kā arī esošo ES tiesību aktu pareiza īstenošana un izpilde; efektīva tirgus uzraudzība; tehnoloģijas platformas izveide, lai mazinātu plaisu starp izpētes centriem un akadēmiskajām augstskolām un ražotājiem; Eiropas finansētās pētniecības un attīstības un minētās nozares vajadzību pieaugošās neatbilstības mazināšana; konkurences politika, kas veicina attīstību un inovāciju mazajos un vidējos uzņēmumos; finanšu tirgu pieejamības uzlabošana un tirdzniecības politika, kas nodrošina brīvu pieeju ieguldījumiem trešo valstu tirgos. Liela nozīme ir arī profesionālo iemaņu pielāgošanai spēkā esošajiem standartiem.

Ar Komisijas un visu ieinteresēto aprindu ES līmenī risināta dialoga par iespējamo ietekmi uz nozari starpniecību varētu izveidot sistēmu, kas veicina mašīnbūvi ES, un sekmēt spēcīgu

reģionālo klasteru popularizēšanu un attīstību. Viss iepriekš minētais prasa Eiropas institūciju, jo īpaši Komisijas, aktīvu iesaistīšanos.

1. Ievads.

1.1 Eiropas Komisija izstrādā “jauna veida” rūpniecības politiku. Minētā politika pamatojas uz trīs pīlāriem: labāku regulējumu, sektorālo pieeju un integrētu pieeju ES līmenī. Tā ir tieši saistīta ar Lisabonas stratēģiju un ražojošās rūpniecības ieguldījuma Eiropas tautsaimniecībā kārtējo novērtējumu.

1.2 Daudzās nozarēs ļoti atzinīgi uzņem šādu rūpniecības politikas atjaunošanu ES līmenī. EESK pilnībā atbalsta “jaunā veida” rūpniecības politikas⁽¹⁾, kuras sekmes būs atkarīgas galvenokārt no horizontālā un nozaru līmenī veiktu pasākumu atbilstoša apvienojuma, principus šādu iemeslu dēļ:

— rūpniecības nozares ievērojami atšķiras,

— nozares līmenis daudzās jomās ir vispiemērotākais, lai sapulcinātu nozares pārstāvjus, ieskaitot attiecīgās valdības amatpersonas un politikas veidotājus (Komisijas un valstu amatpersonas) un citas nozīmīgas ieinteresētās aprindas, piemēram, sociālos partnerus, klientus, izglītības un mācību iestādes, zinātnes un tehnoloģijas institūtus, kā arī bankas.

1.3 Attiecībā uz to, ka Eiropai jāklūst par spēcīgu līderi globalizētajā vidē, ir noslēgta vispārēja politiska vienošanās. Šobrīd vairāk nekā jebkad agrāk ļoti nozīmīga ir Lisabonas stratēģijas īstenošana. Eiropai tādēļ ne tikai jānovērš savi acīmredzamie trūkumi (salīdzinājumā ar tās tirdzniecības partneriem), bet arī jāatbalsta un jāpilnveido attiecīgās priekšrocības. Inženiertehnisko izstrādājumu nozare nodrošina ievērojamus

⁽¹⁾ Skat. EESK atzinumu par Strukturālo pārmaiņu veicināšanu: rūpniecības politika paplašinātajā Eiropā (KOM(2004) 274 galīgā red., 21.4.2004.), kas pieņemts 15.12.2004. Referents: *Van Iersel* kgs.

tehnoloģiskos resursus, jo tās īpašumā ir ne tikai nozares izstrādājumos izmantotā tehnoloģija, bet arī nozares klientu izstrādēs izmantotā tehnoloģija, ieskaitot pārējās ražošanas nozares un būtiskas inženiertehniskā nodrošinājuma sistēmas, kā, piemēram, energoapgādi, ūdensapgādi, transportu un sakarus.

1.4 Ņemot vērā Lisabonas stratēģijas reaktivizāciju un pašreizējo koncentrēšanos uz izaugsmi un darba vietām, Komisija pienācīgi uzsver ražojošās rūpniecības un jo īpaši mazo un vidējo uzņēmumu būtisko nozīmi. Tādēļ jebkurā Eiropas rūpniecības politikā mašīnbūve uzskatāma par stratēģisku nozari, kurā pie tam šobrīd ir vērojams uzplaukums. Uzmanība patiešām jāpievērš ne tikai tām nozarēm, kas sastopas ar steidzami risināmām problēmām, bet līdzvērtīga uzmanība veltāma arī panākumus gūstošām nozarēm.

1.4.1 Mašīnbūve ir ne tikai patstāvīga nozare, bet kā ražošanas līdzekļu un kopēju tehnoloģiju piegādātāja dažādām citām nozarēm tā nodrošina arī minēto nozaru savstarpēju papildināmību, radot atsietena vai rezonanses efektu attiecībā uz ļoti daudzām Eiropas tautsaimniecības nozarēm.

1.4.2 Mašīnbūves nozare kā pamattehnoloģiju piegādātāja visām pārējām tautsaimniecības nozarēm nodrošina ražošanas pamata infrastruktūru, uz kā balstās Eiropas tautsaimniecība.

1.4.3 Turklāt mašīnbūves nozare ir viena no galvenajām eksportētājām nozarēm, uz kuru attiecas aptuveni 15 % ES rūpniecības ražojumu eksporta.

1.5 Mašīnbūve ir daudz izmantojusi iekšējo tirgu, kas ir nodrošinājis Eiropas ražotājus ar ievērojamu vietējas izcelsmes bāzi. Nozarei samērīgi saskaņotā pakāpē ir nepieciešami gan starptautiskie standarti, gan Eiropas regulējums, tomēr ir svarīgi saglabāt līdzsvaru, lai izvairītos no pārlieku stingra regulējuma, kas varētu kavēt konkurenci. Vienlaikus nepieciešams pievērst lielāku uzmanību regulējuma ieviešanai un izpildei.

1.6 Minētajam nolūkam ir nepieciešama gan horizontālā un nozaru politika, gan to atbilstošs apvienojums.

2. Stratēģiskā nozīme.

2.1 Mašīnbūves nozarei ir izšķiroša nozīme Eiropas tautsaimniecībā daudzu iemeslu dēļ.

2.1.1 Mašīnbūve ir stratēģiska nozare: tā ir augstas pievienotās vērtības nozare, kurā nepieciešamas plašas zināšanas un pieredze un kas apgādā visas pārējās tautsaimniecības nozares ar mašīnām, ražošanas sistēmām, sastāvdaļām un saistītajiem pakalpojumiem, kā arī ar minētajām nozarēm vajadzīgajām tehnoloģijām un zināšanām. Tas tiek uzskatīts par būtisku ieguldījumu ilgtspējīgai attīstībai, jo var radīt efektīvāku ražošanu un tādējādi veicināt ekonomiskajai izaugsmei paredzēto resursu atsaisti. Mašīnbūve ir nevis viendabīga, bet gan ļoti daudzveidīga nozare, kas aptver ļoti daudzas apakšnozares, ieskaitot šādas: pacelšanas un pārvietošanas ierīces; darb-galdus; kokapstrādes mašīnas; rūpnieciskās dzesēšanas un ventilācijas iekārtas; sūkņus un kompresorus; kalnrūpniecības, karjeru izstrādes un celtniecības iekārtas; guļņus, zobratus, zobpārvaldu un piedziņas elementus; krānus, vārstus, dzinējus un turbīnas; lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnas; tekstilizstrādājumu, apģērbu un ādas izstrādājumu ražošanas iekārtas; pārtikas, dzērienu un tabakas ražošanas iekārtas; lauksaimniecības iekārtas; papīra un kartona ražošanas iekārtas; rūpnieciskās krāsnis un kurtuvju sprauslas; metalurģijas iekārtas u.c. Papildus iepriekš minētajam vēl ir kopīgas tehnoloģijas, piemēram, mehatronika, kurā apvienoti mehāniski un elektromehāniski elementi.

2.1.2 Mašīnbūve piegādā ne tikai iekārtas, bet sniedz arī iemaņas un zināšanas esošo ražošanas procesu un produkcijas uzlabošanai un jaunu produktu izstrādei visās apakšnozarēs. Tas ir īpaši svarīgi saistībā ar paplašinātās Eiropas ekonomikas attīstību.

2.1.3 Eiropas mašīnbūves nozare ir pasaules līderis, kas nodrošina 41 % no vispasaules izlaides apjoma, Eiropa ir pasaules lielākā iekārtu ražotāja un eksportētāja (261 707 miljoni *euro* 2002. gadā), ieskaitot rūpnīcu kompleksu eksportu. Ja Eiropa vēlas kļūt par viskonkurētspējīgāko uz zinātnes atziņām pamatoto ekonomikas sistēmu pasaulē, šāda vadošā pozīcija ir jāsaglabā.

2.1.4 Mašīnbūve ir ļoti nozīmīga nozare: tā ir ne tikai viena no Eiropas lielākajām rūpniecības nozarēm, uz kuru attiecināmi 8 % no kopējās rūpniecības produkcijas izlaides, bet arī viena no vislielākajām darba devējām ar aptuveni 140 000 uzņēmumiem (no kuriem 21 600 ir vairāk nekā 20 darbinieku), kas nodrošina aptuveni 2,49 miljonus cilvēku ar galvenokārt augsti kvalificētu darbu. Eiropas iekšējā tirgū mašīnbūve (2003. g.: ES-15, 285 miljardi *euro*, ES-25, 305 miljardi *euro*) pārstāv 70 % produkcijas un stiprina nozares konkurētspēju un nodarbinātības stabilitāti. Minētajai nozarei tādēļ ir būtiska nozīme Lisabonas mērķu sasniegšanā.

2.1.5 Mašīnbūve ir galvenā inovatīvā nozare: Eiropā tā ir īpaši spēcīga individuālā pasūtījuma iekārtu un šauru tirgus segmentu jomā, kas ir ļoti svarīgi saistībā ar inovācijas jaudu visās pārējās tautsaimniecības nozarēs. Attiecībā uz visu rūpniecības nozaru jaudu būtiski ir arī nodrošināt augstu pievienoto vērtību, tādējādi iegūstot konkurences priekšrocības, kas novērš visus traucējumus, kādi Eiropai iespējami varētu rasties tādā jomā kā, piemēram, darbaspēka izmaksas. Mašīnbūve ir inovācijas dzinējspēks un celmlauzis, kas piemēro un integrē jauninājumus pati savos izstrādājumos un procesos. Jāpatur prātā, ka mašīnbūve ir posms — ļoti bieži pirmais — vērtību radīšanas ķēdē; ja ir nedrošs minētās ķēdes viens posms, tas negatīvi ietekmē visu ķēdi.

2.1.6 Mašīnbūve ir uzņēmēju nozare, kurā dominē mazie un vidējie uzņēmumi ⁽²⁾, no kuriem daudzi ir ģimenes uzņēmumi, un minētās uzņēmējdarbības, no kurām daudzas ir arī pasaules mēroga uzņēmumi, risina visas nozarei raksturīgās problēmas. Mašīnbūve tādējādi ilustrē uzņēmējdarbības garu, kas ir būtisks Lisabonas mērķu īstenošanā.

2.1.7 Daži pārējie mašīnbūves nozares parametri ir šādi:

- tā nav kapitālietilpīga nozare salīdzinājumā ar citām rūpniecības nozarēm, bet, lai projektētu un ražotu mašīnas un rūpnieciskas iekārtas pēc pasūtījuma, tajā ir nodarbināts augsti kvalificēts personāls,
- nozares progress pēdējos gadu desmitos pamatojas uz inovācijas izraisītu pieaugošu spēju pielāgoties, kas dod iespēju iekļaut dažādas konkurējošas sastāvdaļas, kuras pēc tam ievieš tirgū visā pasaulē,
- ņemot vērā iekārtu universālo nozīmi visos ražošanas procesos, minētās nozares obligāta prasība ir augsta drošuma pakāpe, kas nav nodalāma no vispārpieņemtā priekšstata par Eiropas spēcīgajām rūpniecības tradīcijām.

2.2 Mašīnbūves uzņēmumiem ir raksturīga īpaši spēcīga saikne ar klientiem tādēļ, ka izstrādājumu ražošana, izmantojot mašīnas, ir sarežģīts process, kurā nepieciešama attiecīgās iekārtas ražotāja augstākās kvalifikācijas inženiertehniskā prasme, pastāvīga tehniskā palīdzība un iekārtu apkope. Iepriekš minētais ir rūpnieciskās struktūras būtiska daļa un sekmīgi darbojošos klasteru pamats gadījumos, kad ražošana atrodas tiešo lietotāju ģeogrāfiskā tuvumā, kā, piemēram,

⁽²⁾ Tikai aptuveni 21 600 no tiem nodarbina 20 cilvēkus vai vairāk, un tikai 4500 no tiem nodarbina 100 cilvēkus vai vairāk.

Bādenē-Virtembergā, Reinzemē-Pfalcā, Pjemontā, Lombardijā, Rona-Alpos, AK Midlendā un Eindhovenā-Āhenē. Minētie piemēri uzsver reģionālo un vietējo varas iestāžu bieži vien sekmīgo un neaizstājamo ieguldījumu.

2.3 Mašīnbūvei ir būtiska nozīme vides uzlabošanā, ražojot iekārtas ūdens, augsnes, gaisa, atkritumu un kūsmēsļu attīrīšanai, apstrādei un pārstrādei. Tas arī dod ieguldījumu atjaunināmo enerģijas resursu izmantošanas veicināšanā.

2.4 Mašīnbūves nozare kā pasaules līderis veido Eiropas ražošanas un eksporta pamatu un tādējādi ir arī viena no Eiropas spēcīgākajām jomām.

Tādu pasākumu ieviešanai, kas veicina mašīnbūves attīstību, jāveicina nozares izcilība ne tikai Eiropā, bet arī pasaulē.

2.5 Ļoti pārlicinošs arguments par labu nozares atbalsta palielināšanai ir īpašā uzmanība, kādu ASV administrācija nesēn ir pievērsusi mašīnbūvei. Valstis, piemēram, ASV aizvien labāk apzinās to nozīmīgumu, kāds ražošanai vispār un mašīnbūves nozarei jo īpaši ir attiecībā uz tautsaimniecību un valsts drošību ⁽³⁾.

3. Kas jāpaveic Eiropas līmenī

3.1 Rūpniecības pārmaiņas un inovācija

3.1.1 Pārmaiņas rūpniecībā un inovācija ir šā brīža aktualitāte. Mazāk sarežģītu ražošanu, kurā nav nepieciešami tik augsti kvalificēti darbinieki, aizvien vairāk pārvieto uz citām pasaules daļām. Lai saglabātu un nostiprinātu nozares stāvokli vietējā tirgū, kā arī ārvalstīs, ir nepieciešama pastāvīga pielāgošana un inovācija. Tas ir svarīgs jautājums visām attiecīgajām pusēm reģionālajā, valsts un ES līmenī.

3.1.2 Nozare jau 1994. gadā piesaistīja ES reglamentējošo institūciju uzmanību, kuras atbildēja ar paziņojumu ⁽⁴⁾, kam sekoja Padomes rezolūcija ⁽⁵⁾. Ne Eiropas Komisija, ne arī dalībvalstis nav izrādījušas īpašu tieksmi īstenot paziņojumā un Padomes rezolūcijā ierosinātos papildu pasākumus. Šāda atturība nav vērtējama kā politikas konstruktīva īstenošana. Vispārējā nogaidošā attieksme ir mainījusies iepriekšējās Komisijas darbības laikā tādēļ, ka saskaņā ar Lisabonas stratēģiju

⁽³⁾ Skat.: Amerikas rūpniecība – ASV Tirdzniecības departaments. Vēl viens mašīnbūves stratēģiskās nozīmes konkrēts piemērs ir ASV 2004. finanšu gada "Nacionālās aizsardzības autorizācijas aktā" iekļautais noteikums, ar ko paredzēts stimulēt ASV aizsardzības rūpniecības līgumslēdzējus līgumos par aizsardzības aprīkojuma ražošanu izmantot ASV būvētas iekārtas. Tas ir tādēļ, ka ir būtiski svarīgi saglabāt neatkarīgu ražošanas jaudu aizsardzības, drošības un politisku iemeslu dēļ.

⁽⁴⁾ Komisijas paziņojums Padomei, Parlamentam un Ekonomikas un sociālo lietu komitejai – Eiropas mašīnbūves nozares konkurētspējas stiprināšana (KOM(94) 380 galīgā red., 1994. gada 25. oktobrī).

⁽⁵⁾ Padomes 1995. gada 27. novembra rezolūcija par Eiropas mašīnbūves nozares konkurētspējas stiprināšanu, publicēta 1995. gada 19. decembra OV C 341, 1.-2. lap. 1-2.

rūpniecības konkurētspējai ir piešķirta prioritāte. Tas varētu radīt labvēlīgu klimatu patiesām partnerattiecībām ES līmenī, kas, cerams, veicinātu attiecīgi valsts un vietējā līmeņa tirgus dalībnieku pozitīvu mijiedarbību. Diemžēl Komisija pašlaik koncentrējas uz ierobežotu skaitu nozaru, t.s. rūpniecības flagmaņiem, starp kuriem šobrīd nav mašīnbūves.

3.1.3 “Jaunā veida” rūpniecības politikas mērķis ir to šķēršļu likvidēšana, kas tik ilgu laika posmu ir bijuši raksturīgi valsts un privātā sektora tirgus dalībnieku attiecībās. Minētajiem dalībniekiem ir jāapzinās, ka ikviens no viņiem strādā kopējo mērķu labā. Šādas rūpniecības politikas mērķis ir apvienot cilvēkus un organizācijas, lai likvidētu trūkumus, kas iepriekš bieži ir kavējuši inovāciju.

3.1.4 Sakarā ar nozares specializēto un bieži vien augsto tehnoloģiju mazo un vidējo uzņēmumu plašo daudzveidību ir noteiktas augstas prasības attiecībā uz ražošanas procesu organizāciju un vadību. Pretstatā dažām citām nozarēm, kurās ir salīdzinoši neliels skaits vadošo uzņēmējdarbību, mašīnbūves nozarē jāparedz īpaši līdzekļi un pieejas. Viena šāda īpaša pieeja varētu būt, piemēram, Tehnoloģijas platformas radīšana rūpniecības pamatnozarēm vai konkrētas programmas izveide, kam varētu būt ievērojama nozīme šajā sakarā ⁽⁶⁾. Nepieciešami ir ievērojami ieguldījumi pētniecībā un attīstībā.

3.1.5 Tehnoloģijas platformā vai īpašajā programmā jāietver to iemaņu krātuve, kas attīstījušās Eiropas ilggadējo mašīnbūves tradīciju rezultātā, un jāizveido alianse Eiropas pētniecības programmu, mašīnbūves klasteros uzkrātās rūpnieciskās informācijas un Eiropas specializēto pētniecības institūtu potenciāla atbalstam.

3.1.6 Šādās uz mašīnbūvi attiecināmās programmās jāņem vērā apakšnozaru daudzveidība un to mijiedarbība, piemēram, kopīgi jauninājumi, tehnoloģiju apvienojums un līdz ar to arī nepieciešamība attīstīt faktisku tehniskās informācijas apriņķa ražošanā un uzņēmējdarbības pakalpojumos.

3.1.7 Jālikvidē plaisa starp pētniecības centriem un akadēmiskajām augstskolām, no vienas puses, un tirgus sektoru, no otras puses. Eiropas pētniecības un attīstības programmas nekādā gadījumā nedrīkst būt vienīgi uz zinātnes atziņām balstītas ilgtermiņa darbības, bet ar to starpniecību jācenšas arī panākt līdzsvaru, rezervējot finansējumu lietišķajiem pētījumiem, kas rada novatoriskus produktus.

⁽⁶⁾ Cita starpā EESK atzinums par zinātni un tehnoloģiju, CESE 1647/2004, referents Prof. Wolf, un papildu atzinums par zinātni un tehnoloģiju, referents van Iersel kgs.

3.1.8 Tehnoloģijas platformai intensīvi jāveicina visu veidu pētniecības centru un mehānisko izstrādājumu nozares savstarpēja sapratne, kas, savukārt, labvēlīgi ietekmēs līdzīgu forumu izveidi dalībvalstīs.

3.1.9 Mazo un vidējo uzņēmumu un vidēja lieluma uzņēmējdarbību lielais skaits nozarē uzsver to, ka nepieciešams panākt mazāk ierobežojumu un administrēšanas un ES programmu labāku pieejamību.

3.1.10 Liela apjoma rūpniecisku projektu īstenošanai, protams, ir nepieciešams, lai pētniecības un attīstības programmas būtu koncentrētas uz pilnīgi jaunām, revolucionārām tehnoloģijām. Tām ir atsitiens efekts uz visu vērtību ķēdi. Svarīgi tomēr ir panākt pareizo finansējuma līdzsvaru starp šādiem lieliem projektiem un mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

3.1.11 Viss iepriekš minētais pozitīvi ietekmēs arī valstu programmas. Vidē, kurā dominē mijiedarbība un salīdzinoši novērtēšana, jāņem vērā labākā prakse. Mazo un vidējo uzņēmumu ļoti lielā skaita dēļ attiecīgo valstu nozaru organizācijām aktīvi jādarbojas minētajā jomā.

3.2 Rūpniecības pārmaiņas un profesionālās iemaņas.

3.2.1 “Jaunā veida” rūpniecības politika, inovācija, jaunrade, produktivitāte un profesionālā kompetence ir savstarpēji cieši saistīti faktori.

3.2.2 Mūsdienās jaunieši mazāk tiecas studēt un strādāt tehniskajās nozarēs, un tas daļēji ir rūpniecības novecojušā imidža dēļ. Lai izmainītu sabiedrības attieksmi, nozarei pašai jāveic pasākumi, kas koncentrējas uz jaunajām tehnoloģijām un kuras atbalsta valstu un Kopienas plašsaziņas līdzekļu darbība. Izšķiroša nozīme ir uzņēmumu un sabiedrības, īpaši jauniešu, labai savstarpējai saziņai. Lai mainītu pašreizējās tendences, jāizmaina arī mentalitāte un attieksme. Jāpaaugstina izpratnes līmenis attiecībā uz mašīnbūves realitāti. Tas attiecas uz vispārējo tehnoloģisko procesu, darījumu darbības pakalpojumiem, savstarpēji saistītu tehnoloģiju ķēdēm, pārstrādi, realizāciju, internacionalizāciju utt. Jo labāk būs atspoguļotas šādas savstarpējās attiecības un rosinoši procesi, jo vairāk tiks veicināta plašas sabiedrības un īpaši jauniešu ieinteresētība.

3.2.3 Visi uzlabojumi sākas ar inovatīvām un mijiedarbīgām izglītības sistēmām. Jāizstrādā mūsdienīgi moduļi, un tas jā dara arī pašām uzņēmēj sabiedrībām. Jāveicina nozares cieša sadarbība ar izglītības iestādēm, augstskolām un arodapmācības centriem. Jāatbalsta vadītāju tieša līdzdalība attiecīgajās izglītības programmās, un skolotājiem, savukārt, jābūt mijiedarbības iespējai ar nozari. Jāveicina skolu līdzdalība (starptautiskos) uzņēmumu gadatirgos.

3.2.4 Pie tehniskajām augstskolām jāizveido vai aktīvāk jāattīsta uzņēmējdarbības parki un tehnoloģiskie parki. Jāpopulārizē tādi veiksmīgi piemēri minētajā jomā kā Kembridžas universitāte, Eindhoven, Āhene u.c.

3.2.5 Produktu un ekspluatācijas ciklu straujās attīstības dēļ mūžizglītībai un līdz ar to arī darbinieku elastībai attiecībā uz izmaiņām jā kļūst par parastu praksi uzņēmēj sabiedrībās.

3.2.6 Nozares (vadības, arodbiedrību, darbinieku) un izglītības iestāžu efektīva koordinēšana visos līmeņos pastiprinās reģionālās īpatnības un līdz ar to veicinās spēcīgu reģionālo klasteru izveidošanos un attīstību. Minētajiem saskaņošanas procesiem būtu jānotiek lielākoties reģionālā līmenī — ne tikai ievērojamā tajos darbojošos uzņēmumu skaita dēļ, bet arī reģionam raksturīgo iezīmju un atšķirīgās kultūras ietekmes dēļ.

3.2.7 Sociālo partneru dialogs par darbībām saistībā ar rūpniecību ES līmenī var dot lietderīgus rezultātus. Sākotnējo pamatu varētu veidot ilustratīvi piemēri, salīdzinājumi un salīdzinošā novērtēšana ES līmenī, kas kalpotu arī kā valsts vai reģionālā mēroga programmu virzības noteicējs vai pastiprinātājs. Labs piemērs dialogam, ar kā starpniecību tiek veidots šāds pamats, ir WEM-EMF īpašās darba grupas 2003. gadā uzsāktais dialogs⁽⁷⁾. Būtu lietderīgi izvērtēt daudzo iniciatīvu rezultātus, kā arī novērtēt paraugprakses, jo tās var sekmēt attīstības dinamiku citos reģionos.

3.2.8 Minēto procesu var ievērojami paplašināt ar jauno dalībvalstu līdzdalības starpniecību, kā arī iesaistot tajā izglītības iestādes.

3.2.9 Lai gan inženieru un inženiertehnisko darbinieku mobilitāte ES varētu būt daudz labāka, Boloņas process un pieaugošā konverģence starp Eiropas tehnisko augstskolu un arodapmācību centru mācību programmām un profesionālajām

organizācijām nodrošina virzību uz Eiropas darba tirgus attīstību tehnisko specialitāšu jomā.

3.3 Pamatsistēma.

Ļoti nozīmīga ir pamatsistēma, kādā darbojas uzņēmumi. Tajā ir ietverti šādi elementi:

3.3.1 Iekšējais tirgus.

Iekšējam tirgum ir jāgarantē saskaņota pieeja ES un EEZ tirgum un tādējādi jāveicina Eiropas konkurētspēja. Diemžēl iekšējais produktu tirgus vēl nav pilnībā izveidots, un šajā sakarā jo īpaši vēl ir jārisina šādas problēmas:

3.3.1.1 Tiesiskais regulējums.

- būtisks priekšnoteikums visiem uzņēmumiem, bet īpaši MVU darbībai ir labāks likumdošanas process;
- tiesību akti ir jāizstrādā tikai tad, ja tie patiešām ir nepieciešami, t.i., pamatojoties uz sīku ietekmes novērtējumu, ieskaitot visaptverošu apspriešanos ar visām ieinteresētajām personām;
- Likumdošanas aktiem jābūt iespējami vienkāršiem, pēc iespējas samazinot administratīvo slogu. Tas īpaši attiecināms uz MVU, kas veido lielāko daļu Eiropas mašīnbūves nozarē strādājošo uzņēmumu⁽⁸⁾. Diemžēl pārāk bieži ES likumdevēji, neskatoties uz labajiem nodomiem, aizmirst par nevajadzīgo administratīvo slogu, kas izriet no tiesiskā regulējuma.
- Būtiski svarīgi ir veikt reglamentējošās ietekmes novērtējumu: tas jāizmanto visās ES un attiecīgo valstu institūcijās ne tikai attiecībā uz sākotnējo priekšlikumu, bet arī visā likumdošanas procesa gaitā un arī retrospektīvi — noteiktu laika posmu pēc attiecīgo tiesību aktu piemērošanas sākuma. Tādējādi būs iespēja novērtēt panākumus nozares politikas mērķu sasniegšanā.
- Ir jānodrošina pareiza ES tiesību aktu ieviešana un izpilde: Komisijai ir jāuzlabo kontroles process un jānodrošina saskaņota ieviešana. Jārosina visu ieinteresēto pušu līdzdalība minēto aktu ieviešanā un atbilstošas izpildes nodrošināšanā.

⁽⁷⁾ Eiropas Metālapstrādes nozares darba devēju organizācijas un Eiropas Metalurģu federācijas īpašā darba grupa, "Valstu pieredzes apmaiņas galvenie rezultāti", 2003.g. janvāris.

⁽⁸⁾ Piemēri: ierosinātie tiesību akti ķīmikāliju lietās (REACH) un priekšlikums direktīvai par enerģiju darbināmu produktu videi draudzīgu ražošanu.

- Jāsaskaņo visi dažādās direktīvās paredzētie noteikumi un jānodrošina, ka visas direktīvās minētās rūpniecības definīcijas ir vienotas un konsekventas.
- Jāizvairās no papildu prasībām, kas tiek izvirzītas valsts līmenī. Dažādās dalībvalstīs prasības attiecībā uz produktiem ievērojami atšķiras, un to vēl vairāk pastiprina transportēšanas atšķirības. Iepriekš minētais vienīgi sadrumstalo iekšējo tirgu un tādēļ mazina konkurētspēju.

3.3.1.2 Tirgus uzraudzība.

Izšķiroša nozīme ir tirgus uzraudzības pilnveidošanai: Eiropā tirgus uzraudzība šobrīd nav pietiekama un rada nevienlīdzīgu konkurences apstākļus⁽⁹⁾. Tādēļ muitas iestādēm ir jāpastiprina kontroles pasākumi un to rīcībā jābūt līdzekļiem, kas nepieciešami, lai garantētu, ka tirgū nenonāk tādi produkti, kuri neatbilst visiem spēkā esošajiem noteikumiem.

Jānodrošina mašīnbūves produktu stingrāka kontrole uz ES robežām, lai cīnītos pret viltojumiem, kas ir kļuvuši par nopietnu un pieaugošu problēmu, kura ietekmē aptuveni 5 % no visām ES pārdotajām iekārtām. Nav pieļaujama situācija, kad dalībvalstis rīkojas tikai tad, kad ir noticis kāds starpgadījums.

Ņemot vērā to, ka tirgus uzraudzību veic dalībvalstu varas iestādes atbilstoši atšķirīgiem kritērijiem, ir nepieciešama saskaņošana. To var panākt Komisija, izdodot visām dalībvalstīm paredzētu tirgus uzraudzības rokasgrāmatu.

3.3.2 Tirdzniecība.

Galvenais mērķis ir nodrošināt Eiropas uzņēmēj sabiedrībām tirgus pieejamību, nepazeminot Eiropas standartus iekšējā tirgū. Ar iekārtu un aprīkojuma eksportu 129 miljardu *euro* vērtībā ES ieņem vadošās pozīcijas pasaules mašīnbūves aprīkojuma tirgū. Tādēļ mašīnbūves nozarei būtiski svarīga ir brīva pieeja trešo valstu tirgiem un iespēja investēt tajos.

Vēl viena svarīga problēma ir mašīnbūves produktu tirdzniecības un pakalpojumu liberalizācija pasaules mērogā (ieskaitot arī iekšējo tirgu). Eiropas mašīnbūves nozare ir bijusi līderis, likvidējot tarifu un beztarifu tirdzniecības barjeras Urugvajassarunu kārtā un Dohas sarunu kārtā. Komisijai ir jāturpina daudzpusējās, reģionālās un divpusējās tirdzniecības sarunas, lai panāktu tirdzniecības tehnisko barjeru likvidēšanu, liberalizētu ārējo investīciju un dibinājumu procesu, panāktu darījumu

⁽⁹⁾ Piemēram, celtniecības mašīnu, kā arī citās nozarēs ir bijuši daudzi gadījumi, kas apstiprina no trešām valstīm ievesto mašīnu nelegālo tirgus esamību. Minētās mašīnas gan ir apzīmētas ar CE atbilstības marķējumu un tām ir pievienota EK atbilstības deklarācija, tomēr tās NEATBILST Eiropas tiesību normu noteikumiem. Bez tam, ir arī daudzas mašīnas, kam nav ne CE atbilstības marķējuma, ne EK atbilstības deklarācijas un kuras tomēr pilnīgi nesodīti pārdod iekšējā tirgū. Šāda veida rīcība ir jānovērš, lai nodrošinātu Eiropas ražotājiem vienlīdzīgas sākuma pozīcijas.

pakalpojumu liberalizāciju un saskaņā ar savstarpīguma nosacījumu pakāpeniski samazinātu mašīnbūves produktu importa tarifus.

Attiecībā uz darījumu darbības pakalpojumiem galvenais mērķis ir nodrošināt produktu un saistīto pakalpojumu netraucētu piegādi.

3.3.3 Konkurences politika.

Ja ES vēlas kļūt par pasaulē dinamiskāko saimniecisko sistēmu, ir svarīgi ne tikai attīstīt jaunās tehnoloģijas, bet arī nodrošināt to ātru izplatīšanu. Tādēļ ir svarīgi noteikt piemērotus pamatnosacījumus konkurences politikas līmenī, lai veicinātu tehnoloģiju nodošanu trešām personām. Kad ir izstrādāta novatoriska tehnoloģija — un mašīnbūve Eiropā bieži vien specializējas šāuros tirgus segmentos — tirgus “sliekšņu” pielietošana, ko iesaka Eiropas konkurences institūcijas, lai noteiktu konkrētu konkurenci kroplojošu ietekmi, ir nevietā.

3.3.4 Nodokļi un finansējums.

Eiropas Savienībā kopumā ir ļoti augstas nodokļu likmes. Līdztekus tam, ka uzņēmumu peļņas nodokļa samazināšana ir vislietderīgākais paņēmienis ražošanas līdzekļu vidē, pozitīvu stimulu sniegs arī citi pasākumi, kā, piemēram, ieguldījumu nodokļu kredīts.

3.3.5 Banku darbība.

Bieži vien nepietiekama uzmanība tiek pievērsta finanšu institūciju lomai, taču tām ir milzīga nozīme rūpniecības politikas mērķu sasniegšanā, akceptējot vai noraidot risku un nosakot banku finansējuma pieejamību. Dažās valstīs, piemēram, Vācijā un Francijā praksē piemēro vairāk stimulu nekā citās valstīs. EESK atbalsta minētā aspekta iekļaušanu rūpniecības politikā, it īpaši mašīnbūves nozarē, kas ir ļoti nozīmīga MVU darbībai. Tā rezultātā tiktu pilnveidota Eiropā īstenotā prakse. Citi aspekti, piemēram *Bāzele II* noteikumi arvien vairāk kavē pieeju finansējumam, kas nepieciešams investīcijām pētniecībā un inovatīvu produktu izstrādē vai uzņēmumu izaugsmei kopumā.

3.4. Regulāra analizēšana un ieinteresēto pušu, īpaši sociālo partneru, dialogi ES līmenī (kā arī valstu un reģionālā līmenī) noteikti dos pozitīvu impulsu iepriekš minētajiem procesiem.

4. Ieteikumi.

4.1 EESK uzskata, ka, veidojot rūpniecības politiku, jānodrošina, lai vārdiem sekotu arī darbi. Tā sauktās “ne-Eiropas” maksas mašīnbūvē var būt īpaši augsta, ja ņem vērā, ka minētā nozare, neraugoties uz tās vadošo lomu un nozīmīgajām pamata kompetencēm, sastopas ar daudzām ne tikai cikliskām, bet arī strukturālām problēmām. Minētajai problēmai nepieciešams risinājums un šajā sakarā ir būtiska šādu jautājumu izvērtēšana:

4.2 Nozare pilnībā iekļaujas konkrētā pamatmērķu programmā, kuras mērķis reģionālā, valsts un ES līmenī ir Lisabonas stratēģijas īstenošana.

4.3 EESK uzskata, ka ES saistību nozīme ir divējāda:

- ir jāizstrādā vispārējs darba plāns mašīnbūves nozares darbības rezultātu kvalitatīvai nostiprināšanai Eiropā, un
- ir jāizpilda īpaši nosacījumi ES līmenī attiecībā uz tiesisko regulējumu, pētniecību un attīstību, tirdzniecību, salīdzinošo novērtēšanu un citiem faktoriem.

4.3.1 Par iepriekš minēto kopīgi atbild Komisija un Konkurētspējas padome ciešā sadarbībā ar nozares pārstāvjiem. Ir vēlamas regulāras nozares pārstāvju, ieskaitot attiecīgos sociālos partnerus, un Komisijas pārstāvju tikšanās. Tālab ES politikas atbalsta infrastruktūru organizācijai, jo īpaši Uzņēmumu un rūpniecības ģenerāldirektorātam, pienācīgi jāņem vērā mašīnbūves nozares prasības.

4.3.2 EESK atbalsta arī to, ka ir jānodrošina, lai Komisijas rīcībā būtu pietiekamas praktiskās zināšanas un pieredze mašīnbūves nozarē.

4.4 EESK uzskata, ka, ņemot vērā mašīnbūves nozarē iesaistīto MVU milzīgo skaitu, minētajai nozarei ir jāpievērš īpaša uzmanība ES mērogā. Šajā sakarā īpaši jāuzsver šādi aspekti:

4.4.1 Pētniecības un inovācijas jomā ir jānovērš pieaugošā neatbilstība starp Eiropas finansēto pētniecību un attīstību un mašīnbūves nozares vajadzībām, ir jāvienkāršo uzņēmumu līdz-

dalība, lai saskaņotu ambiciozos konkurētspējas palielināšanas mērķus ar tikpat ambicioziem finanšu līdzekļiem attiecīgajos ES budžeta posteņos. Lielākā daļa uzņēmumu ir MVU un vidēja apjoma uzņēmumi, taču pašlaik Eiropas rūpnieciskās pētniecības projektos tas nav pietiekami ņemts vērā un ir apgrūtināta uzņēmumu līdzdalība tajos.

4.4.2 Konsultējoties ar nozares pārstāvjiem, ir jāpilnveido reglamentējošie noteikumi ES, jo šobrīd pārlietu stingra regulējuma un pieaugošās birokrātijas dēļ dinamiska uzņēmējdarbība tiek nevis veicināta, bet gan apdraudēta.

4.4.3 Lai radītu līdzvērtīgus konkurences apstākļus Eiropas uzņēmumiem, kā arī Eiropas ražotājiem un importam no trešām valstīm, ir jāpilnveido tirgus uzraudzība.

4.4.4 Jāuzlabo minēto uzņēmumu pieeja finanšu tirgiem.

4.4.5 Tirdzniecības attiecībās ar trešām valstīm ir jāgarantē brīva pieeja trešo valstu tirgiem un brīva iespēja investēt tajos.

4.4.6 Konkurences politikai ir jāveicina attīstība, inovācija un tehnoloģiju ieviešana mazajos un vidējos uzņēmumos.

4.4.7 Sociālo partneru un Komisijas ES līmeņa sarunas par produktivitātes, prasmju un izglītības/apmācības sistēmu uzlabošanu varētu veidot noderīgu pamatu konkrētai līdzīgu dialogu organizēšanai dalībvalstīs, jo īpaši reģionālā līmenī.

4.5 Būdamā pārejas posmā, mašīnbūves nozare strauji attīstās, un no nozares, kas koncentrēta uz produktu, kļūst par “vērtības/pieejas nodrošinātāju”, integrējot nepārtraukti pieaugošo pakalpojumu saturu un nodrošinot klientiem pilna apjoma kompleksus risinājumus. Šī svarīgā problēma, kas ir būtiska ilgtspējīgas izaugsmes un stabilu pozīciju saglabāšanai pasaules tirgos, ir jāietver attiecīgajās ES politikās.

EESK izsaka cerību, ka Komisija ņems vērā tās ieteikumus un veiks atbilstošus pasākumus, virzot Eiropu uz to, kas, saskaņā ar Komisijas priekšsēdētāja Barrozu kunga vārdiem, ir viena no galvenajām Komisijas prioritātēm, proti, Lisabonas stratēģijas īstenošanu.

Briselē, 2005. gada 11. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza direktīvu 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem

(KOM(2004) 607 galīgā red. — 2004/0209 (COD))

(2005/C 267/03)

Pamatojoties uz EK Līguma 262. pantu, Padome 2004. gada 20. oktobrī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par: "Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza direktīvu 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem"

Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 21. aprīlī. Ziņotāja bija **ENGELN KEFER** kdze.

Komiteja savā 2005. gada 11. un 12. maija 417. plenārajā sesijā (11. maija sēdē) ar 160 balsīm "par", 101 balsīm "pret" un, 8 balsīm atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads

1.1 Eiropas Komisija 2004. gada 22. septembrī iesniedza izskatīšanai "Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza direktīvu 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem" ⁽¹⁾.

1.2 No vienas puses, priekšlikumu grozījumiem tā pamato ar to, ka pašā direktīvā paredzēts veikt tās pārskatīšanu. Proti, divos direktīvas noteikumos paredzēts veikt pārskatīšanu pirms 2003. gada 23. novembra. Šie noteikumi attiecas uz atkāpšanos no bāzes laikposma, piemērojot 6. pantu (maksimālais darba nedēļas ilgums) un iespēju nepiemērot 6. pantu, ja attiecīgais darba ņēmējs tam piekrīt (22. pants — individuālais atteikums). No otras puses, tā secina, ka Eiropas Kopienas Tiesas direktīvas interpretācija ietekmē jēdzienu "darba laiks" un tādējādi arī direktīvas pamatnoteikumus, tāpēc tie ir jāpārskata.

1.3 Līgumā paredzētā divpakāpju apspriešanās ar sociālajiem partneriem ir parādījusi, ka sociālie partneri nav sekojuši Komisijas aicinājumam uzsākt sarunas minētajā jautājumā. Tā vietā tie aicināja Komisiju iesniegt izskatīšanai direktīvas priekšlikumu.

1.4 Komisija norāda arī uz to, ka ir jāpanāk sabalansēts risinājums, kas aptver galvenās problēmas, par kurām sociālajiem partneriem bija jāapspriežas, un šim risinājumam jāatbilst noteiktiem kritērijiem. Tam

— "jānodrošina darba ņēmējiem darba laikā paaugstināts veselības un drošības aizsardzības līmenis;

— jāļauj uzņēmumiem un dalībvalstīm būt elastīgākām darba laika organizācijā;

— jāuzlabo iespējas ģimenes dzīvi saskaņot ar darbu;

— jāizvairās nesamērīgi apgrūtināt uzņēmumus, jo īpaši mazos un vidējos uzņēmumus (MVU)" ⁽²⁾.

1.5 Komisija uzskata, ka iesniegtais priekšlikums atbilst minētajiem kritērijiem.

2. Priekšlikuma būtība

2.1 Definīcijas (2. pants) ⁽³⁾

2.1.1 Darba laika definīcija netiek mainīta. Šajā priekšlikumā iekļautas divas jaunas definīcijas: "dežūras laiks" un "dežūras laika neaktīvā daļa". Pēdējā tiek definēta kā laiks, kurā darba ņēmējs dežūrē, "bet darba devējs viņam neliek veikt savu darbu vai pienākumus" (2. panta 1. punkta b) apakšpunkts).

2.1.2 Vienlaicīgi ir paredzēts, ka dežūras laika neaktīvā daļa "[netiek] uzskatīta par darba laiku, ja vien pretējo nenosaka valsts tiesību akti, koplīgums vai līgums starp sociālajiem partneriem saskaņā ar valsts tiesību aktiem un/vai praksi" (2. panta a) apakšpunkts).

2.2 Bāzes laika posmi (16. un 19. pants), kompensējošās atpūtas laikposms (17. pants)

2.2.1 Saskaņā ar 6. pantu nedēļas maksimālā darba laika ilguma bāzes laikposms pamatā tiek ierobežots un tas "nav ilgāks par četriem mēnešiem". Tiek ierosināts papildinājums, kas nosaka, ka dalībvalstis "ar normatīviem vai administratīviem aktiem objektīvu vai tehnisku iemeslu dēļ vai ar darba organizāciju saistītu iemeslu dēļ [...] [var] pagarināt šo bāzes laikposmu līdz divpadsmit mēnešiem" (16. panta b) punkts). Turklāt jāievēro darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības, kā arī sociālo partneru uzklašanās vispārējie principi un jāveicina sociālais dialogs.

⁽²⁾ KOM (2004) 607 galīgā red. -2004/0209 (COD), 3. – 4. lpp.

⁽³⁾ 2.1, 2.2 un 2.3 punktā minētie panti attiecas uz Direktīvu 2003/88/EK.

⁽¹⁾ KOM (2004) 607 galīgā red. -2004/0209 (COD).

2.2.2 Līdzšinējais sešu mēnešu termiņš, kurā iespējamas koplīgumā paredzētās atkāpes no maksimālā nedēļas darba ilguma bāzes laikposma, vairs nepastāv. Taču objektīvu vai tehnisku iemeslu dēļ vai ar darba organizāciju saistītu iemeslu dēļ dalībvalstis var pieļaut, ka "koplīgumos vai starp sociālajiem partneriem noslēgtos līgumos nosaka garākus bāzes laikposmus, kas attiecas uz maksimālo nedēļas darba ilgumu, bet kas nekādā gadījumā nedrīkst būt ilgāki par divpadsmit mēnešiem" (19. pants). Vienlaikus jāievēro vispārējie darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības principi.

2.2.3 Saskaņā ar direktīvas 3. un 5. pantu ir paredzēts obligāts nepārtraukts 11 stundu atpūtas laiks katrā 24 stundu laikposmā un 24 stundu obligāts nepārtraukts atpūtas laiks, ieskaitot 11 stundu ikdienas atpūtas laiku, katrā septiņu dienu laikposmā. Gadījumā, ja notiek atkāpšanās no šiem noteikumiem, darba ņēmējiem jāpiešķir līdzvērtīgs kompensējošs atpūtas laiks. Saistībā ar minētajām atkāpēm no direktīvas minimālajām normām attiecībā uz noteiktām darbības jomām un darba ņēmēju grupām, tajā skaitā medicīnas nozarē strādājošiem tiek precizēts atbilstošā līdzvērtīga kompensējošā atpūtas laikposma ilgums, nosakot, ka tas "nevar pārsniegt 72 stundas" (17. panta 2. punkts).

2.3 Individuālais atteikums (22. pants)

2.3.1 Dalībvalstis saskaņā ar spēkā esošo direktīvu, ievērojot noteiktus nosacījumus, var nepiemērot 6. pantu par nedēļas maksimālā darba laika ilgumu, ja darba ņēmējs tam piekriš. Šajā priekšlikumā grozījumiem saglabāts individuālais atteikums, taču tajā stingri noteikts, ka individuālā atteikuma izmantošana iespējama tad, ja tas paredzēts darba koplīgumā. Ja darba koplīgums nav noslēgts un uzņēmumā neeksistē personāla interešu pārstāvniecība, tad jāparedz iespējas arī turpmāk nepiemērot 6. pantu par nedēļas maksimālā darba laika ilgumu, panākot individuālu vienošanos ar darba ņēmēju. Vispārējie darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības principi ir jāievēro.

2.3.2 Atšķirībā no spēkā esošās direktīvas šādi individuāla atteikuma izmantošanas noteikumi ir jauni:

- Nepieciešamā darba ņēmēja piekrišana ir spēkā ne ilgāk kā vienu gadu, un to ir iespējams pagarināt. Individuālā darba līguma parakstīšanas vai pārbaudes laikā dota piekrišana nav spēkā.
- Dalībvalstīm jānodrošina, lai neviens darba ņēmējs neestrādātu ilgāk par 65 stundām nedēļā, ja vien tas nav paredzēts koplīgumā vai starp sociālajiem partneriem noslēgtā nolīgumā.
- Darba devējiem īpašos sarakstos jāuzskaita reāli nostrādātās stundas un minētie saraksti jāiesniedz kompetentām iestādēm pēc to pieprasījuma.

2.3.3 Priekšlikumā grozījumiem arī paredzēts, ka Eiropas Komisija ne vēlāk kā piecus gadus pēc direktīvas stāšanās spēkā sagatavos ziņojumu par tās īstenošanu, it īpaši attiecībā uz individuālā atteikuma izmantošanu.

3. Vispārējs novērtējums

3.1 Sociālie partneri Eiropā neizmantoja EK Līguma 139. pantā paredzēto iespēju noslēgt līgumu, tāpēc ka viedokļi par labojumiem direktīvā bija ļoti atšķirīgi. Atšķirīgie viedokļi, kādi tie bija pēc otrās uzklaušanās Eiropas Komisijā, ir izklāstīti grozījumu priekšlikuma paskaidrojuma rakstā. Kaut arī Eiropas Arodbiedrību konfederācija (EAK) bija gatava uzsākt sarunas, UNICE (Eiropas Rūpniecības un darba devēju konfederāciju savienība), "ņemot vērā to, kā EAK reaģēja uz Komisijas aicinājumu, neredzēja iespējas (..) panākt vienošanos par direktīvas pārskatīšanu ar sarunām sociālā dialoga ceļā." ⁽⁴⁾ EESK pauž nožēlu, ka sociālo partneru sarunas nenotika. Taču Komiteja neuzskata, ka tās uzdevums būtu aizstāt šīs sociālo partneru sarunas. Gluži otrādi, tā vēlreiz norāda, ka sociālajiem partneriem ir ļoti svarīga loma tieši ar darba laiku saistītu jautājumu risināšanā. ⁽⁵⁾ EESK uzskata, ka Komisija un Padome rīkojas pārdomāti, kopā ar Parlamentu meklējot kompromisu, kas vienādā mērā atbilstu abu sociālo partneru interesēm. Tāpēc Komiteja šajā atzinumā koncentrēsies uz vispārējiem apsvērumiem un Eiropas Komisijas grozījumu priekšlikuma novērtēšanu.

3.2 Tirgus un ražošanas attiecību globalizācija un ar to saistītā starptautiskās darba dalīšanas padziļināšanās ir jauns izaicinājums uzņēmumiem un Eiropas ekonomikai vispār. Bez šaubām, globalizācija izraisa starptautiskās konkurences palielināšanos un rada nepieciešamību piemēroties jaunajiem apstākļiem tirgū. Šīs tendences izdara spiedienu arī uz Eiropas sociālo modeli, kura raksturīgākā pazīme ir ekonomiskās darbības un sociālās attīstības saskaņotība. Lisabonas stratēģijā iekļautais Eiropas attīstības modelis pamatojas uz integrētu stratēģiju, kas vērsta uz ekonomiskās attīstības, investīciju cilvēkos, sociālās kohēzijas, darba kvalitātes, augstas sociālās aizsardzības līmeņa veicināšanu un sociālā dialoga nozīmes atzīšanu. Minimālajiem sociālajiem standartiem, kas ir svarīgi Eiropas sociālās politikas instrumenti, jānodrošina aizsardzības līmeņa paaugstināšanās, lai tādējādi ierobežotu sociālo standartu konkurenci un novērstu konkurences kropļojumus. Ņemot vērā iepriekš teikto, labojumi Darba laika direktīvā ir jāizvērtē no tāda viedokļa, vai tie nodrošinās izvīrītā mērķa sasniegšanu.

⁽⁴⁾ UNICE vēstule komisāram Dimas 2004. gada 2. jūnijā

⁽⁵⁾ EESK 2004. gada 30. jūnija atzinums par tēmu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un sociālajiem partneriem Kopienas līmenī attiecībā uz 93/104/EK direktīvas atkārtotu pārbaudi attiecībā uz darba laika organizācijas noteiktajiem aspektiem", 2.2.5. punkts (OV C 302, 7.12.2004, 74. lpp.).

3.3 ES Darba laika direktīva nosaka minimālās normas saskaņā ar Līgumā izvirzītajiem Kopienas sociālajiem mērķiem. Līguma noteikumos, kas attiecas uz sociālo jomu, par mērķi izvirzīta “dzīves un darba apstākļu uzlabošana nolūkā tos saskaņot, turpinot ieviest uzlabojumus” (EK Līguma 136. pants). Turklāt līgumā ir skaidra norāde uz 1961. gadā pieņemto Eiropas Sociālo hartu un 1989. gadā pieņemto Kopienas Darba ņēmēju sociālo pamattiesību hartu, kurās paustās atziņas ir jāņem vērā, īstenojot Kopienas sociālos mērķus. Saskaņā ar 1989. gadā pieņemto Kopienas Darba ņēmēju sociālo pamattiesību hartu “apmierinoši drošības un veselības aizsardzības apstākļi” ir jānodrošina katram darba ņēmējam un ir jāveic pasākumi, “lai turpinātu šajā jomā pastāvošo noteikumu saskaņošanu, veicot uzlabojumus”⁽⁶⁾. Sociālās tiesības uz taisnīgiem darba apstākļiem formulētas Eiropas Padomes 1961. gada pieņemtajā Eiropas Sociālajā hartā (labojumi tajā veikti 1996. gadā), ko ir atzinušas visas ES dalībvalstis. Tajā noteiktas dalībvalstu saistības “panākt saprātīgu dienas un nedēļas darba laiku un pakāpeniski saīsināt darba nedēļas ilgumu”, kā arī “nodrošināt nedēļas atpūtas laiku” (2. pants). Abās hartās pausts viedoklis, ka darba laika ierobežošana un pakāpeniska saīsināšana ir viena no sociālajām pamattiesībām un ka minimālo normu saskaņošanai Eiropas līmenī jānodrošina sociālā attīstība.

3.4 ES Pamattiesību hartā, kas ir jaunās Konstitūcijas Eiropai daļa, tika noteikts, ka tiesības uz maksimālā darba ilguma ierobežošana pieskaitāmas sociālajām pamattiesībām, kas ir saistošas Eiropas Savienībā. Pamattiesības uz godīgiem un taisnīgiem darba apstākļiem tiek konkretizētas šādi: “Ikvienam darba ņēmējam ir tiesības uz maksimālā darba laika ilguma ierobežošana, uz ikdienas un iknedēļas atpūtu, kā arī uz vienu ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu”⁽⁷⁾. EESK uzskata, ka, novērtējot Eiropas Komisijas priekšlikumu grozījumiem, jāpamatojas uz faktu, ka Eiropas līmenī maksimālā darba laika ierobežošana kļūst par vienu no sociālajām pamattiesībām, un šie apstākļi ir jāņem vērā. Šajā sakarā rodas jautājums: vai minētais priekšlikums grozījumiem sekmē šo sociālo pamattiesību realizēšanu, nosakot minimālās normas Eiropas mērogā, vai arī tas drīzāk paver iespējas lielākai elastībai ekonomisko interešu vārdā, vienlaikus nerēķinoties ar darba ņēmēju aizsardzības nepieciešamību? Tādā gadījumā mēs nespēsīm adekvāti reaģēt uz ieviešamajām inovācijām, nodrošinot uzņēmējdarbības elastību un garantējot strādājošo drošību, bez kurām pakalpojumu sabiedrība, uz zināšanām balstīta sabiedrība nav iedomājama. Tas attiecināms uz visiem uzņēmumiem, bet īpaši — uz mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un sociālās ekonomikas uzņēmumiem.

3.5 Turklāt minētais priekšlikums grozījumiem ir jāvērtē pēc tā, cik lielā mērā tiek īstenoti Eiropas Komisijas izvirzītie mērķi. Šie mērķi ir darba aizsardzības un veselības aizsardzības uzlabošanas saskaņošana ar lielāku elastību darba laika organizēšanā, it īpaši attiecībā uz iespējām ģimenes dzīvi saskaņot ar darbu, novēršot nesamērīgu MVU (mazo un vidējo uzņēmumu) apgrūtināšanu. Atzinumā par Eiropas Komisijas paziņojumu “ES Darba laika direktīvas pārbaude”⁽⁸⁾ EESK jau analizēja šos mērķus un secināja, ka “direktīva paver iespējas sarunu ceļā panākt elastīgu risinājumu”⁽⁹⁾. Vienlaikus tā secināja, ka “atsevišķo dalībvalstu tiesību normas attiecībā uz darba laiku vispār pamatojas uz darba devēju un darba ņēmēju kopējo atbildību

par apmierinoša darba laika organizēšanu. Dalībvalstīs dažādo līmeņu sociālo partneru ziņā ir atrisināt jautājumus, kas rodas darba vietā saistībā ar darba laika organizāciju, ievērojot noteikumus attiecībā uz darba laiku un darba koplīgumu noteikumus”⁽¹⁰⁾. EESK uzskata, ka galvenokārt dalībvalstīm ir jāuzņemas atbildība par vispārējo darba un veselības aizsardzību, ar likumu palīdzību īstenojot nedēļas maksimālā darba laika ierobežošana. Savukārt darba koplīguma puses var likumā un darba koplīgumā noteiktajās robežās vienoties par elastīgām darba organizācijas formām, kas atbilst attiecīgās nozares īpašajām vajadzībām un vienlaicīgi nodrošina darba un veselības aizsardzību, lai saskaņotu elastību un sociālo nodrošinājumu. EESK uzskata, ka vissvarīgākais ir līdzsvars starp elastīgu darba laika organizāciju un sociālo aizsardzību, ko vislabāk iespējams nodrošināt, darba devējiem un darba ņēmējiem panākot vienošanos.

3.6 Spēkā esošajā direktīvā noteikts, ka virsdarba gadījumā pagarināt bāzes laikposmu ilgāk par četriem mēnešiem iespējams tikai tādā gadījumā, ja tas paredzēts koplīgumā. Priekšlikumā grozījumiem pirmo reizi paredzēts atļaut dalībvalstīm pagarināt bāzes laikposmu vispār līdz divpadsmit mēnešiem, pieņemot attiecīgos tiesību un administratīvos aktus.

EESK iepriekšējā atzinumā jau aplūkoja šo jautājumu un secināja: “Tā kā divpadsmit mēnešu bāzes laikposmu jau piemēro koplīgumos daudzās dalībvalstīs, EESK uzskata, ka pašreizējais režīms, kas paredz iespējas ar koplīgumu palīdzību pagarināt bāzes laikposmu, sociālajiem partneriem nodrošina nepieciešamo elastību, lai darba laiku pielāgotu situācijai dalībvalstīs, nozarēs un uzņēmumos. Tāpēc šis režīms ir jā saglabā”⁽¹¹⁾. EESK uzskata, ka elastīgs darba laika organizācijas modelis spēkā esošās direktīvas robežās un, pamatojoties uz darba koplīgumiem, atbilst arī darba ņēmēju interesēm, nodrošinot viņiem lielāku neatkarību laika izmantošanā, ļauj viņiem labāk rūpēties par savu veselību un drošību, kas ir būtiski, un it īpaši lielākas iespējas ģimenes dzīves un darba saskaņošanā.

3.7 Eiropas Komisijas priekšlikumā paredzēts, ka tā saucamā dežūras laika neaktīvā daļa netiek uzskatīta par darba laiku, kā norobežošanas kritēriju nosakot darba devēja izteikto uzaicinājumu veikt darbu. Dežūras laika un dežūras laika neaktīvās daļas definīciju iekļaušana priekšlikumā ir pretrunā Eiropas Kopienas Tiesas lēmumiem *Simap*, *Sergas*, *Jaeger* un *Pfeiffer* lietās, kuros ir secināts, ka “darbinieka atrašanās darba vietā darba devēja rīcībā” pati par sevi ir darbs un tāpat jāierēķina darba laikā⁽¹²⁾. Šī tiesu prakse pamatojas ne tikai uz spēkā esošās direktīvas teksta interpretāciju, bet arī uz tās jēgu un mērķi, tajā skaitā uz svarīgākajiem starptautiskajiem tiesību aktiem, kā, piemēram, ILO (Starptautiska darba organizācija) 1. nolīgumu (rūpniecība) un 30. nolīgumu (tirdzniecība un biroji), kā arī uz Eiropas Sociālo hartu. Tas nozīmē, ka dalībvalstīm nacionālajos tiesību aktos, kas reglamentē darba laiku, būtu bijis jāņem vērā šī EKT darba laika jēdziena interpretācija, kas iekļauta spēkā esošajā direktīvā.

3.7.1 Saistība ar darba devēja izteikto uzaicinājuma veikt darbu nozīmē, ka “atrašanās darba devēja rīcībā” darba vietā vairs netiek traktēta kā darbs. Pauzot šādus priekšstatus, netiek atzīts fakts, ka darba ņēmēji dežūras laikā darba vietā nevar

⁽⁶⁾ Kopienas Darba ņēmēju sociālo pamattiesību harta, 19. pants.

⁽⁷⁾ ES Pamattiesību hartas 31. pants Konstitūcijas Eiropai projekta II-91. pantā.

⁽⁸⁾ Komisijas 2004. gada 15. janvāra Paziņojums (KOM(2003) 843 galīgā red.).

⁽⁹⁾ Skatīt 5. atsaucē minēto EESK atzinumu [(2.2.8. punkts).

⁽¹⁰⁾ Turpat, 2.2.7. punkts.

⁽¹¹⁾ Turpat, 3.1.7. punkts.

⁽¹²⁾ Turpat, 3.2.2. punkts.

rīkoties brīvi un viņiem nav brīvā laika, un viņi nevar izmantot atpūtas laiku. Dežūras laikam raksturīgs tas, ka darba ņēmējs nevar brīvi rīkoties ar savu laiku, bet viņam jābūt gatavam uzsākt darbu darba vietā, tātad, "jābūt darba devēja rīcībā". Šīs īpašās situācijas pielīdzināšana "atpūtas laikam" nozīmētu, ka attiecīgo darba ņēmēju darba laiks būtu pārmērīgi garš un tā rezultātā būtu būtiski apdraudēta viņu darba un veselības aizsardzība. Turklāt par pamatu neaktīvā laika definēšanai praksē gandrīz nav iespējams izmantot to, ka darba devējs nav skaidri izteicis uzaicinājuma veikt darbu. Tas, vai darba vietā konkrēts darbs tiek veikts, ir atkarīgs no tā brīža nepieciešamības un nevis no darba devēja izteikta aicinājuma veikt darbu, kā to viegli var konstatēt medicīnas darbinieku un ugunsdzēsēju dežūru laikā.

3.7.2 EESK jau iepriekšējā atzinumā secināja, ka "sociālajiem partneriem, kam ir lielas zināšanas un pieredze šajos jautājumos, ir ļoti būtiski, kā darba laika noteikumi tiek formulēti darba koplīgumos" ⁽¹³⁾. Pēc EESK domām, tas īpaši attiecas uz dežūrpersonāla darba laika organizēšanas kārtību. Tāpēc tam būtu jāpaliek darba koplīguma pušu ziņā, ievērojot 3.7. punktā minētos pamatdokumentus, kas tām ir saistoši.

3.7.3 EESK apzinās faktu, ka dažādās nozarēs, dažādās profesijās un uzņēmumos darbinieku nodarbinātība dežūru laikā ir atšķirīga. Taču Komiteja uzskata, ka Komisijas ierosinātais vispārējais iedalījums dežūras laika aktīvajā un neaktīvajā daļā nesekmē šo praktisko problēmu atrisināšanu. Dežūras laikam kā īpašai darba laika formai nepieciešami īpaši, attiecīgās nozares vai profesijas vajadzībām atbilstoši noteikumi, kurus jāpieņem darba koplīguma pusēm. Darba koplīgumu slēgšanas praksē šajā sakarā ir daudzi labi piemēri.

3.8 Spēkā esošajā direktīvā nav paredzēts nekāds termiņš attiecībā uz līdzvērtīga kompensējoša atpūtas laika piešķiršanu gadījumos, ja notiek atkāpšanās no minimālajām normām, kas nosaka atpūtas laika ievērošanu. Priekšlikumā grozījumiem tas tiek precizēts, taču sniegtais skaidrojums neatbilst attiecīgajai EKT (Eiropas Kopienu Tiesa) tiesas praksei. Proti, spriedumā *Jaeger* lietā EKT nolēma, ka kompensējošais atpūtas laiks ir jāpiešķir nekavējoties. EESK uzskata, ka priekšlikumā grozījumiem paredzētā ierobežotā elastība kompensējošā atpūtas laika

piešķiršanā var būt ne tikai uzņēmuma, bet arī attiecīgo darba ņēmēju interesēs, ja vienlaicīgi tiek ievēroti darba un veselības aizsardzības noteikumi. Arī šajā sakarā darba koplīguma pusēm piemērotajā līmenī saskaņā ar attiecīgo valstu tradīcijām ir jābūt tiesībām meklēt risinājumu, kas atbilst attiecīgā uzņēmuma vajadzībām.

3.9 Individuālais atteikums ir vispārēja atkāpšanās no minimālajām normām, ko nosaka Direktīva par maksimālo nedēļas darba laika ilgumu. Priekšlikumā grozījumiem gan tiek formulēti papildu noteikumi, kas var ierobežot tā ļaunprātīgu izmantošanu. Fakts, ka individuālais atteikums principā iespējams ar nosacījumu, ka tas paredzēts koplīgumā, tomēr nespēj noslēpt to, ka tādējādi, ar likumu palīdzību īstenojot nedēļas maksimālā darba ierobežošanu, atbildība par darba un veselības aizsardzību vairs nav jāuzņemas dalībvalstīm, bet gan darba koplīguma pusēm. Turklāt šo izņēmumu joprojām var izmantot, ja koplīgums nav noslēgts un komercsabiedrībā vai uzņēmumā neeksistē strādājošo interešu pārstāvniecība.

3.9.1 EESK jau iepriekšējā atzinumā aplūkoja šī izņēmuma iespējamās sekas attiecībā uz darba un veselības aizsardzību un norādīja, ka šo izņēmumu "[var] izmantot tikai tādā gadījumā, ja dalībvalsts ievēro vispārējos darbinieku veselības un drošības aizsardzības principus" ⁽¹⁴⁾. EESK atzīst, ka Eiropas Komisija ar šo priekšlikumu grozījumiem mēģina ierobežot tā ļaunprātīgu izmantošanu. Taču Komiteja apšaubā šajā sakarā ierosināto papildu noteikumu piemērotību. EESK lūdz apsvērt, vai individuālā atteikuma saglabāšana pašos pamatos nav pretrunā patiesajam direktīvas mērķim — noteikt darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības minimālās normas. Pēc Komisijas apspriešanās ar sociālajiem partneriem pirmajā posmā sniegtā paziņojuma, kurā teikts: "18. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļas noteikumi, kas pieļauj iespēju brīvprātīgā un individuāla kārtā bāzes laikposmā strādāt ilgāk nekā vidēji 48 stundas nedēļā, varētu apdraudēt direktīvas mērķa — nodrošināt darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzību — īstenošanu" ⁽¹⁵⁾, var secināt, ka Komisijai ir līdzīgs viedoklis. Turpmākajā tekstā ir teikts: "Turklāt ir vērojama iepriekš neparedzēta ietekme — attiecībā uz darba ņēmējiem, kas parakstījuši nolīgumu par individuālo atteikumu, ir grūti nodrošināt (vai vismaz kontrolēt)

⁽¹³⁾ Turpat, 2.2.6. punkts.

⁽¹⁴⁾ Turpat, 3.3.2. punkts.

⁽¹⁵⁾ KOM (2003) 843 galīgā red., 30.12.2003, 25. lpp. (citātā labotas dažas valodas kļūdas). Minētais panta citāts attiecas uz direktīvu 93/104/EK.

pārējo direktīvas noteikumu ievērošanu”⁽¹⁶⁾. Tāpēc EESK vēlētos jautāt, kāpēc Komisija neizmantoja iespēju, uz ko tā norādīja apspriešanās ar sociālajiem partneriem otrā posma dokumentā, proti, īstenot Eiropas Parlamenta priekšlikumu “pēc iespējas ātrāk atteikties no individuālā atteikuma un starplaikā noteikt stingrākus tā piemērošanas noteikumus, pamatojoties uz 18. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļu par brīvprātības nodrošināšanu un individuālā atteikuma ļaunprātīgas izmantošanas praksē novēršanu”⁽¹⁷⁾.

3.10 Komisijas priekšlikuma grozījumiem vispārējais mērķis ir arī uzlabot iespējas ģimenes dzīvi saskaņot ar darbu. Šajā sakarā Komisija norāda uz ierosinātajiem grozījumiem 22. panta 1. punktā (individuālais atteikums), ka arī uz preambulas 6. apsvērumu, kurā sociālajiem partneriem izteikts aicinājums panākt attiecīgu vienošanos. EESK uzskata, ka ar šīm norādēm Komisija sevi pārāk neapgrūtina. Lai labāk saskaņotu darbu un ģimenes dzīvi, darba laikam jau sākumā ir jābūt tādām, ko iespējams plānot un apsvērt, tas ir, jāpanāk elastība, kas neņem vērā vienīgi uzņēmuma intereses, bet kas attiecīgajiem vecākiem dod iespējas sadalīt darba laiku atbilstoši ģimenes vajadzībām. Individuālais atteikums to noteikti neveicina, jo tas rada iespējas pagarināt dienas un nedēļas darba laiku, pārsniedzot direktīvā noteiktās minimālās normas. EESK jau iepriekšējā atzinumā bija secinājusi: “Individuālā atteikuma iespējām, tātad, ir negatīva ietekme uz vīriešu un sieviešu iespēju vienlīdzības nodrošināšanu”⁽¹⁸⁾. EESK uzskata, ka spēkā esošā direktīva ir pietiekami elastīga attiecībā uz ģimeņu īpašajām vajadzībām, bet individuāla atteikuma iespēja situāciju vairāk sarežģī nekā atvieglo.

4. Secinājumi

4.1 Priekšlikuma grozījumiem vispārējā novērtējuma rezultātā rodas pamatotas šaubas, vai Komisijas priekšlikums grozījumiem patiešām spēs nodrošināt izvirzīto mērķu sasniegšanu. Šīs šaubas rodas it īpaši attiecībā uz izvirzīto mērķi — līdz-

svartot elastību darba laika organizācijā un darba un veselības aizsardzību, tādā veidā nodrošinot labāku iespēju apvienot ģimenes dzīvi un darbu. Ja ir jāsecina, ka priekšlikums nenodrošina šo mērķu līdzsvarotu attiecību, tad vienīgais loģiskais solis ir grozījumu veikšana Komisijas priekšlikumā. EESK uzskata, ka tagad Eiropas Parlamenta uzdevums ir likumdošanas procedūras ietvaros iesniegt nepieciešamos priekšlikumus grozījumiem. Šajā sakarā EESK uzskata, ka pamatots ir jautājums, vai individuālais atteikums, kas, kā zināms, rada iespējas atcelt galveno direktīvas normu par maksimālo nedēļas darba laika ilgumu, atbilst jaunajā Konstitūcijā Eiropai izvirzītajiem mērķiem attiecībā uz pamattiesībām.

4.2 Turklāt EESK vēlas vēlreiz uzsvērt, ka darba koplīguma pušu galvenais uzdevums ir attiecīgās valsts līmenī vienoties par elastīgu darba laika organizācijas kārtību, ievērojot attiecīgās nozares īpašās vajadzības, kā arī pamattiesības. Tas it īpaši attiecas uz noteikumiem attiecībā uz dežūras laiku, kas ir īpaša darba laika forma.

4.3 Tāpēc EESK lūdz, lai Eiropas Komisija, Eiropas Parlaments un ES Padome, pārskatot direktīvu, ņemtu vērā šādus apsvērumus:

- darba koplīguma pušu centrālo lomu bāzes laikposma izskatīšanā, lai aprēķinātu un ievērotu maksimālo nedēļas darba laika ilgumu saskaņā ar direktīvā noteiktajām robežām;
- tādas EKT tiesu praksei atbilstošas pieejas nodrošināšanu dežūras laikam, kas paredz, ka vissvarīgākā ir darba devēju un darba ņēmēju vienošanās;
- piemērotus pasākumus darba laika organizācijā, lai uzlabotu iespējas labāk apvienot ģimenes dzīvi ar darbu;
- individuālā atteikuma pārskatīšanu no tāda viedokļa, vai tā saglabāšana nav pretrunā ar direktīvas garu un mērķiem.

Briselē, 2005. gada 11. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu
komitejas priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁶⁾ Turpat, 25. lpp.

⁽¹⁷⁾ Eiropas Komisijas saskaņošanas procedūras dokuments: Apspriešanās ar sociālajiem partneriem otrais posms Kopienas līmenī saistībā ar Direktīvas 93/104/EK par noteiktiem darba laika organizācijas aspektiem pārstrādāšanu, 13. lpp. (citāts pamatojas uz teksta tulkojumu angļu un franču valodā, tulkojums vācu valodā ir neprecīzs). Minētais panta citāts attiecas uz direktīvu 93/104/EK.

⁽¹⁸⁾ Skatīt 5. atsaucē minēto EESK atzinumu (3.3.6 punkts).

PIELIKUMS

Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Sekojošie grozījuma priekšlikumi tika noraidīti, tomēr ieguva vairāk par 25 % balsu.

(PRETATZINUMS)

Komiteja kopumā atbalsta Komisijas priekšlikumu par grozījumiem Direktīvas 2003/88/EK tekstā attiecībā uz konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem.

Minētais priekšlikums izstrādāts, pamatojoties uz Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 137. panta 2. daļas noteikumiem, saskaņā ar kuriem pieņemtajām direktīvām ir "jāuzlabo darba vide, lai nodrošinātu strādājošo veselības un drošības aizsardzību", vienlaicīgi "tām jāizvairās no administratīvu, finanšu un tiesiskiem šķēršļiem, kas traucē mazo un vidējo uzņēmumu izveides un attīstības procesam". Komiteja uzskata, ka šis priekšlikums nodrošina paaugstinātu darba ņēmēju veselības un drošības aizsardzības līmeni, vienlaicīgi dodot iespēju uzņēmumiem elastīgi organizēt darba laiku.

Komiteja pilnībā atbalsta Komisijas norādītos kritērijus, kas jāievēro, izstrādājot citus priekšlikumus:

- jānodrošina darba ņēmējiem darba laikā paaugstināts veselības un drošības aizsardzības līmenis;
- jāļauj uzņēmumiem un dalībvalstīm būt elastīgākām darba laika organizācijā;
- jāuzlabo iespējas ģimenes dzīvi saskaņot ar darbu;
- jāizvairās nesamērīgi apgrūtināt uzņēmumu darbību, jo īpaši attiecībā uz maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU).

Komisija pamatoti uzsver dalībvalstu un sociālo partneru milzīgo lomu šī jautājuma risināšanā valstu, filiāles vai uzņēmuma mērogā.

Konkrēti, Komiteja norāda, ka vairākās dalībvalstīs jau tiek izmantots 12 mēnešu ilgs bāzes periods, un uzskata, ka minētā iemesla dēļ būtu lietderīgi pašreizējos noteikumus noteikt viena gada bāzes periodu.

Attiecībā uz "dežūras laiku" Komiteja norāda, ka vairāku dalībvalstu tiesiskajos aktos un praksē ir paredzēti noteikumi attiecībā uz "dežūras laiku" dažādās nozarēs, it īpaši veselības aprūpes sektorā. Minētie noteikumi daudzējādā ziņā atšķiras, taču visiem ir kopēja iezīme, proti, "dežūras laiks" netiek uzskatīts par darba laiku, vai tiek par tādu uzskatīts tikai daļēji.

Komiteja atbalsta Komisijas viedokli, ka "dežūras laika" neaktīvā daļa nav uzskatāma par darba laiku. Tas ir būtiski visu uzņēmumu, it īpaši MVU, darbībai, kā arī tālākai sociālās ekonomikas attīstībai.

Turklāt Komiteja norāda, ka "dežūras laiku" nevar uzskatīt par atpūtas laiku, jo tā rezultātā rastos pārliecīgi garas darba stundas, kas traucētu darba laika un ģimenes dzīves saskaņošanai, kā arī apdraudētu strādājošo veselību un drošību.

Komiteja uzskata, ka nepieciešamības gadījumā dežūras laika neaktīvo daļu varētu noteikt kā vidējo stundu skaitu, lai ievērotu dažādu nozaru un uzņēmumu atšķirīgās vajadzības.

Komiteja uzskata, ka ir jā saglabā atteikuma (*opt-out*) iespējas un ka kolektīvā atteikuma izmantošanas iespējām jābūt tādām pašām kā individuālā atteikuma iespējām. Tas ir svarīgi, lai ievērotu dažādu nozaru darba attiecību praksi paplašinātā ES, dažādu uzņēmumu vajadzības, kā arī to darba ņēmēju, kas dažādos dzīves periodos vēlas strādāt ilgāku laiku, intereses.

Neskatoties uz minēto, jānodrošina, lai šī iespēja būtu brīvprātīga un netiktu ļaunprātīgi izmantota un lai darba ņēmējam būtu iespēja atcelt savu piekrišanu strādāt ilgāk gadījumā, ja mainās darba ņēmēja dzīves apstākļi. Tādēļ Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikumā ieteiktos papildu noteikumus, kas saistīti ar atteikuma iespējām.

Balsošanas rezultāti:

Par:: 109

Pret:: 156

Atturējās:: 7

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Ilgtspējīgas attīstības nozīme jaunajā finanšu plānā

(2005/C 267/04)

Eiropas Savienības Padomes nākamā prezidentūra Luksemburga 2004. gada 29. novembrī saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par *Ilgtspējīgas attīstības nozīmi jaunajā finanšu plānā*

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas dokumenta sagatavošanu, pieņēma atzinumu 2005. gada 18. aprīlī. Ziņojumu sniedza *Sirkeinen* kdze, līdzziņotāji bija *Ehnmark* kgs un *Ribbe* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 417. plenārajā sesijā 2005. gada 11. un 12. maijā (2005. gada 11. maija sēdē) ar 151 balsi "par", 1 balsi "pret" un 8 balsīm atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 EESK jau agrāk ir pieņēmusi visaptverošus atzinumus par ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju. Šajā izpētes atzinumā EESK pēc Luksemburgas prezidentūras lūguma apskata ilgtspējīgas attīstības un finanšu plānu savstarpējo saikni; t.i., ko var un vajag ievērot budžeta politikā, lai integrētu un pastiprinātu ilgtspējīgu attīstību. Minētais atzinums ir veidots atbilstoši virsrakstiem — prioritārajām jomām — paziņojumā par finanšu plānu.

1.2 ES budžeta un ilgtspējīgas attīstības mērķa saikne ir sarežģīta. EESK šajā atzinumā cenšas izskaidrot minēto saistību, tomēr nav iespējams aptvert visas detaļas. Tādēļ ir svarīgi savākt un vispārīgi analizēt informāciju un viedokļus par attiecīgajiem jautājumiem.

1.3 EESK ir gatava un vēlas aktīvi iesaistīties ilgtspējīgas attīstības turpināšanas darbā. Šajā nolūkā tā var dot nozīmīgu ieguldījumu, pildot tai 2005. gada marta Eiropadomes uzticētos pienākumus Lisabonas Stratēģijas īstenošanā. Interaktīvais tīkls, kas ietver pilsonisko sabiedrību un ieinteresētās personas, kuras lūdza to izveidot, ir atbilstoša platforma efektīvam, daudzdimensionālam (ekonomiskam, sociālam, vides) un skaidram novērtējumam, vienlaicīgi veicinot līdzdalību Kopienas politikā pamatstruktūru līmenī.

2. Komisijas paziņojums par finanšu plānu laika posmam no 2007. gada līdz 2013. gadam.

2.1 Komisija 2004. gada 10. februāra paziņojumā "Mūsu kopīgās nākotnes veidošana — paplašinātās Savienības politiskās problēmas un budžeta līdzekļi laika posmā no 2007. gada līdz 2013. gadam" ⁽¹⁾ izklāsta prioritātes attiecībā uz paplaši-

nāto Eiropas Savienību un priekšlikumus par finanšu prasībām, instrumentiem, pārvaldību un jauno finanšu shēmu, kā arī finansēšanas sistēmu. Nākamā finanšu plāna trīs prioritātes ir šādas:

— iekšējā tirgus izveide, lai jo īpaši sasniegtu vispārējo mērķi — ilgtspējīgu attīstību,

— Eiropas pilsoniskuma, kas ir atkarīgs no brīvības, tiesiskuma un drošības telpas izveides un sabiedrisko labumu pieejamības, politiskā koncepcija, un

— Eiropa kā globāls partneris, kas veicina ilgtspējīgu attīstību un sekmē drošību.

2.1.1 Priekšlikums attiecībā uz jauno finanšu shēmu ir sadalīts zem šādiem virsrakstiem (iesniegt kā pielikumu)

1. Ilgtspējīga izaugsme

1a. Konkurētspēja saistībā ar izaugsmi un nodarbinātību

1b. Kohēzija saistībā ar izaugsmi un nodarbinātību

2. Dabas resursu saglabāšana un pārvaldīšana iesk. lauksaimniecību

3. Pilsoniskums, brīvība, drošība un tiesiskums

4. ES kā globāla partnere

5. Administratīvā vadība.

2.1.2 Komisija ierosina palielināt 1. prioritārās jomas izdevumus. Kopējos saistību apropriējumus iecerēts palielināt no 120,7 miljoniem *euro* 2006. gadā līdz 158,4 miljoniem *euro* 2013. gadā. Minētie apropriējumi sedzami ar maksājumiem 1,24 % apmērā no NKI, ieskaitot rezerves iemaksu 0,10 % apmērā.

⁽¹⁾ KOM(2004) 101 galīgā red.

2.1.3 Atzinumā par finanšu plānu 2007.-2013. gadam EESK kopumā atbalsta minēto paziņojumu, jo tas ir saskanīgs ierosinājums, kas pamatojas uz stingru un tālredzīgu politisku nostādni, tajā ir noteiktas skaidras un konsekventas praktiskās politiskās prioritātes un izvēles iespējas, kā arī minētais paziņojums ir samērīgi izstrādāts. Attiecībā uz Kopienas budžeta pašu resursiem EESK uzskata, ka "jaunajā plānošanas periodā 2007. — 2013. gadam jāizvēlas palielināt Kopienas budžeta pašu resursus, pārsniedzot pašreizējā budžeta ietvarus, bet nepārsniedzot 1,30 % IKP".

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1 Jaunajos finanšu plānā, kas ir ES budžeta 2007. — 2013. gadam pamats, ir ļoti svarīgi skaidri atspoguļot Savienības prioritātes, jo īpaši Lisabonas mērķus un ilgtspējīgu attīstību. Šajā nolūkā jāveic izdevumu ievērojama pārstrukturēšana. Ja finanšu plāns, ņemot vērā tā samērā ilgo darbības termiņu, nevadīs ES attīstību pareizajā virzienā, ir maz cerību, ka to spēš paveikt citi darbības plāni vai vēlākas finanšu korekcijas.

3.2 EESK šajā atzinumā neizskata sīki jautājumu par pašu resursu apjomu tādēļ, ka tas jau izdarīts 2.1. punktā minētajā iepriekšējā atzinumā. Svarīgi tomēr ir atzīmēt, ka Eiropa nevar pārliecinoši sasniegt savas prioritātes un apmierināt iedzīvotāju vajadzības un ieceres, ja tai nav spēcīgu finanšu resursu. ES finansējums var atstāt būtisku pavairojošu efektu uz kopējiem līdzekļiem, kas paredzēti izvirzītajiem mērķiem, un šis potenciāls ir jāizmanto pilnībā. Šobrīd ir zināms saspīlējums starp, pirmkārt, neto maksātāju dalībvalstu viedokļiem, otrkārt, pašreizējo galveno saņēmēju dalībvalstu viedokļiem, treškārt, jauno dalībvalstu un to pilsoņu politiskajām saistībām un, ceturtkārt, resursu pārdales vajadzībām saistībā ar ES jaunajām prioritārajām jomām. Komiteja uzsver, ka izdevumu pārstrukturēšana attiecībā uz Savienības prioritārajām jomām jāveic neatkarīgi no galīgi izlemta pašu resursu apjoma.

4. Ilgtspējīgas attīstības koncepcija.

4.1 ES ilgtspējīgas attīstības stratēģija pamatojas uz t.s. "trīs pilāru" — saimniecisko, sociālo un vides apsvērumu — savstarpējo pārklāšanos, atkarību un vienotību. Ilgtspējīga attīstība attiecas gan uz kvantitatīvajiem, gan kvalitatīvajiem aspektiem. Politiskajos lēmumos vienlaikus jāņem vērā visi trīs minētie aspekti. Politikai, kas piemērojama galvenokārt vienai no minētajām jomām vai citām politikas jomām, jābūt saskanīgai ar pārējo jomu mērķiem.

4.2 Ilgtspējīgā attīstībā ir ilgtermiņa un globālais aspekts. Paaudžu taisnīgums nozīmē, ka pašreizējās paaudzes nedrīkst

dzīvot uz nākamo paaudžu rēķina. Taisnīga vispārējā sadale nepieļauj dzīvot uz citu sabiedrības grupu rēķina vai kavēt to labklājības attīstību vai vispārēju nabadzības izskaušanu.

4.3 Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas definīcija atšķiras no stratēģijas standartdefinīcijas tādēļ, ka tajā nav noteikts mērķis un pasākumu programma tā sasniegšanai, bet tā kā galveno mērķi nosaka pašas stratēģiskās pieejas attīstībai ilgtspēju. Ilgtspējīgai attīstībai nav iespējams noteikt beigu termiņu, jo ilgtspējīga attīstība ir drīzāk process nekā mērķis. Svarīgi ir nodrošināt, lai ilgtermiņa norises, jo īpaši ilgākā laika posmā, būtu savstarpēji saskaņotas un nemainīgi vērstas uz atbilstību iepriekš minētajiem kritērijiem (4.1. un 4.2. punkts). Tā ir ilgtspējīgas attīstības faktiskā problēma — to nevar sasniegt tikai ar atsevišķu mērķu vai politiku starpniecību, pat ja būtu jāspēj novērtēt galvenās izmaiņas pamatvirzienos (piemēram, progress tūkstošgades mērķu īstenošanā).

4.4 Ilgtspējīgai attīstībai nepieciešama augsta saskaņības pakāpe politikas jomā ES un valstu līmenī. Kopējie centieni lielā mērā ir liela un neliela apjoma pasākumu apvienojums, kas pretdarbojas nelīdzsvarotai attīstībai un veicina vispārējiem mērķiem atbilstošas izmaiņas. Šādas koncepcijas viena no vissarežģītākajām problēmām ir tādu rādītāju izstrāde, kas pienācīgi atspoguļo attīstības gaitu.

4.5 ES ilgtspējīgas attīstības stratēģija šobrīd koncentrējas uz dažām visneatliekamākajām ilgtspējību neveicinošām tendencēm mūsu sabiedrībā — klimata izmaiņām, transportu, sabiedrības veselību un dabas resursiem. Citas izmaiņas, piemēram, nabadzības izskaušana un iedzīvotāju populācijas novecošana pagaidām ir nobīdītas malā, lai pievērstos tām vēlāk.

4.6 EESK savos agrākajos atzinumos par ilgtspējīgu attīstību ir pieprasījusi rīcību dažās politikas jomās. Attiecīgās jomas ir šādas: atbalsts privātajiem un publiskajiem ieguldījumiem jaunās un tīrajās tehnoloģijās, jauni pasākumi darba kvalitātes uzlabošanai, cenu noteikšana par dabas resursu izmantošanu, kā arī stratēģijas, lai samazinātu atkarību no izrakteņu kurināmā.

4.7 Politika minētajās jomās, lai cik nozīmīga tā būtu, tomēr nespēj nodrošināt ilgtspējīgas attīstības mērķa sasniegšanu. Ilgtspējības mērķis un kritēriji ir jāatspoguļo visās politikās. Saskaņīgāk jāizstrādā ES atsevišķās politikās.

4.8 Šķiet, ir pienācis laiks atkārtoti izskatīt ES ilgtspējīgas attīstības koncepcijas formu. Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas turpmākajā pārskatīšanā būs jāapsver, kā vislabāk īstenot ilgtspējīgas attīstības vispārējo principu.

5. Finanšu plāns un ilgtspējīga attīstība.

5.1 Budžeta struktūra un sīki izstrādātais saturs būtiski ietekmē ES norišu virzību. Budžeta struktūras atjaunošana, norādot jaunās prioritārās jomas, raksturo ilgtspējīgas attīstības nozīmīguma atzīšanu. EESK izsaka cerību, ka iepriekš minētais tiks atspoguļots budžeta izpildē reālā izteiksmē, nevis tikai veicot tās pašas darbības tādā pašā veidā, tikai ar jaunu nosaukumu.

5.2 EESK piekrīt Komisijas viedoklim par to, ka, plānojot Lisabonas stratēģijas īstenošanu līdz 2010. gadam, prioritāte jāpiešķir izaugsmei un nodarbinātībai. Izaugsme jāsaprot kā ekonomiskā izaugsme, ņemot vērā Eiropas tādas pamatvērtības kā sociālā integrācija, veselības un vides aizsardzība. Konkurētspēja un ekonomiskā izaugsme nav galīgie mērķi, bet gan līdzekļi sociālo un ekoloģisko mērķu sasniegšanai. Problēma tomēr ir tāda, ka konsekvēnti lēnāka izaugsme un vājāka konkurētspēja ES salīdzinājumā ar citām galvenajām ekonomikas zonām var radīt draudus Eiropas sociālajam modelim un mūsu ekoloģiskajām vērtībām.

5.3 Lēmumos par budžetu jāņem vērā arī tas, ka sociālā un ekoloģiskā attīstība arī veicina ekonomisko izaugsmi.

5.4 Attiecībā uz ilgtspējīgu attīstību ES sasniegumi nav viendabīgi. Stāvoklis dalībvalstīs ir ļoti atšķirīgs. Dažas valstis ir spējušas veiksmīgi apvienot salīdzinoši spēcīgu ekonomisko izaugsmi ar augsta līmeņa sociālo un vides aizsardzību. Šķiet, ka ir vērojama dažādu jomu norišu pozitīva mijiedarbība. Dažas citas dalībvalstis cīnās ar pretēju situāciju, kurā apvienojusies gausa izaugsme, grūtības sociālo problēmu risināšanā un atpalikusi ekoloģiskā attīstība. Jauno dalībvalstu stāvoklis atšķiras no stāvokļa vecajās dalībvalstīs, un tās raksturo izaugsme un manāma attīstība, tomēr jaunajām dalībvalstīm ir problemātiska sākotnējā situācija pārējos "pīlāros".

5.5 Paplašināšana ir bijusi dominējošais izmaiņu faktors ES pēdējos gados un, iespējams, tas saglabāsies arī laika posmā no 2007. gada līdz 2013. gadam, uz ko attiecas finanšu plāns. Acīmredzot, tas ir ievērojami ietekmējis arī budžetu, jo īpaši kohēzijas izdevumus. EESK jau ir izskatījusi paplašināšanas, kohēzijas un finansējuma problēmas saistībā ar citiem jautājumiem. Attiecībā uz ilgtspējīgu attīstību ir skaidrs, ka pievienošanās ES ir galvenā problēma saistībā ar valstu tādas politikas izstrādi, kas vērsta uz ilgtspējīgu attīstību, un līdzdalību ES kopējos pasākumos un jautājumu izskatīšanā. Pēc pievienošanās

ES *acquis communautaire* virza dalībvalstu attīstību vides, veselības aizsardzības, sociālajā un pārējās jomās uz ilgtspējību, ciktāl *acquis* veicina ilgtspējīgu attīstību (kas *acquis* nav precīzi formulēta). Lielākā daļa pasākumu virzībā uz ilgtspējību tomēr vēl ir jāveic. Atbalsta programmas, kas sniedz palīdzību gan finanšu resursu, gan speciālo zināšanu veidā, var palīdzēt un tām jāpalīdz attiecīgajām sabiedrības grupām virzīties uz ilgtspējīgu attīstību.

5.6 Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas prioritārās jomas, kā arī pārējās jomas, kurās ir atzītas ilgtspējību neveicinošas tendences un kas minētas 4.4. un 4.5. punktā, jāuzskata par prioritārām arī budžeta politikā.

5.7 Budžeta pozīcija pati par sevi nav ne "ilgtspējīga", ne "nenoturīga". Ilgtspējīgas attīstības ietekme ir atkarīga no finansējamo projektu sīki izstrādātām programmām, mērķiem un kritērijiem.

5.8 Pamatlīdzeklis, lai nodrošinātu politikas vienotību ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem, ir ietekmes novērtējums. To ir atzinušas visas ieinteresētās aprindas, ieskaitot Komisiju, tomēr virzība uz visu svarīgo priekšlikumu sistemātisku, neatkarīgu un kompetentu novērtējumu ir lēna. EESK uzskata jaunā finanšu plāna sagatavošanu un īstenošanu par iespēju beidzot praktiski ieviest sistemātisku novērtējumu.

5.9 Ietekmes novērtējumi jāveic par katru atsevišķo budžeta programmu un tās mērķiem. Šajā sakarā jo īpaši jāpārtrauc atbalsts ilgtspējību neveicinošiem pasākumiem saistībā ar jomām, kas noteiktas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā un saskaņā ar EESK atzinumiem. Ietekmes novērtējums attiecībā uz ilgtermiņa ilgtspējīgu attīstību jāievieš arī Lisabonas stratēģijā atbilstoši EESK iepriekšējiem ieteikumiem.

5.10 Saskaņā ar dažādām budžeta pozīcijām un programmām finansējamo projektu atlasei jāizmanto skaidri un pārredzami kritēriji. Tajos jāiekļauj tādi ilgtspējības kritēriji kā projekta ietekme uz vidi, veselību, darbavietu radīšanu vai zudumu un ES konkurētspēju.

5.11 Īpaša uzmanība veltāma struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzekļu izmantošanai, lauksaimniecības izdevumu, kā arī TEN programmu līdzekļu izmantojumam. Minētajās ES darbības jomās, kurās ir lielākie ES izdevumi, izvēle sistemātiski jāvirza uz tādiem risinājumiem, kuri iespējami pilnīgāk atbilst ilgtspējības kritērijiem.

5.12 Minētajās jomās vajadzīga arī rezultātu un iztērēto naudas summu ietekmes labāka pārraudzība. Nepietiek tikai kontrolēt, cik daudz naudas ir iztērēts un vai ir bijuši kādi administratīvo noteikumu pārkāpumi. Lai varētu pareizi virzīt darbību, ir vajadzīga ietekmes visaptveroša izpēte saistībā ar ilgtspējīgas attīstības kritērijiem.

5.13 Veicot tikai ierosinātās politikas ietekmes novērtējumu, ne vienmēr iegūstama pilnīga aina lēmumu pamatošanai. Dažos gadījumos jāpēta arī bezdarbības ietekme un rezultāti jāvērtē, salīdzinot dažādu iespējamu pasākumu ietekmi.

6. Piezīmes par finanšu plāna prioritārajām jomām.

6.1 A. Ilgtspējīga izaugsme — Konkurētspēja saistībā ar izaugsmi un nodarbinātību.

6.1.1 EESK piekrīt Komisijas priekšlikumā izvirzītajiem galvenajiem mērķiem attiecībā uz konkurētspēju saistībā ar izaugsmi un nodarbinātību: uzņēmumu konkurētspējas veicināšanu pilnībā integrētā vienotā tirgū, Eiropas lietišķo pētījumu, eksperimentālo izstrāžu un tehnoloģiju attīstības intensitātes pastiprināšanu, Eiropas savienošānu ar ES tīklu starpniecību, izglītības un apmācības un sociālās politikas programmas kvalitātes paaugstināšanu un palīdzību Eiropas sabiedrībai paredzēt un pārvaldīt izmaiņas.

6.1.2 Šajā sakarā EESK jo īpaši vēlas uzsvērt zināšanu, pētniecības un attīstības un jauno tehnoloģiju būtisko nozīmi. Pievēršot īpašu uzmanību iepriekš minētajam un nodrošinot pietiekamus līdzekļus, Eiropai ir unikāla izdevība paaugstināt produktivitāti, konkurētspēju, sekmēt izaugsmi un nodarbinātību, neskatoties uz nežēlīgu konkurenci citur pasaulē, un arī mazināt videi un dabas resursiem radīto spiedienu, izmantojot ekoloģiski efektīvākus tehnoloģiskos risinājumus iedzīvotāju vajadzībām saistībā ar veselības aizsardzību un drošību.

6.1.3 Nesen notikušajā ieinteresēto personu forumā par ilgtspējīgu attīstību ES, ko 14. — 15. aprīlī sadarbībā ar Komisiju organizēja EESK, tika uzsvērts, ka ilgtspējīga attīstība kā visaptverošs Eiropas Savienības mērķis rada nepieciešamību pēc sistemātiska ilgtermiņa darba pētniecības un attīstības jomā, kas aptvertu visus trīs "pīlārus" — ekonomisko, sociālo un vides attīstību. Vairākas ES augstskolas un zinātniskie institūti ir izveidojuši sadarbības tīklus saskaņotam pētniecības darbam ilgtspējīgas attīstības jomā. Finanšu plāni paver lielisku iespēju atbalstīt gan minētās, gan citas iniciatīvas.

6.1.4 Vispārējās konkurences pastiprināšanās izraķtenu un naftas jomā — tikai divi, bet raksturīgi piemēri — un tās ietekme uz izmaksām apstiprina nepieciešamību izstrādāt

jaunus materiālus, jaunus ražošanas procesus un tehnoloģijas ar resursu efektīvāku izmantošanu.

6.1.4.1 EESK tādēļ vēlreiz apstiprina iepriekš izteikto atbalstu Komisijas priekšlikumiem attiecībā uz Eiropas Pētniecības telpu, 7. ietvarprogrammas finansējuma dubultošanu un Rīcības plāna vides tehnoloģiju jomā uzsākšanu. Jaunajos atzinumos par 7. ietvarprogrammu un īpašajām programmām EESK ietvers arī ilgtspējīgas attīstības aspektu.

6.1.5 Finanšu plāna daļā, kas papildus pētniecībai un attīstībai un inovācijai attiecas arī uz Eiropas komunikāciju tīkliem (TENs), īpaši jāuzsver enerģētika un transports. Īpaša prioritāte piešķirama atjaunojamās enerģijas veidu tehnoloģiju attīstībai un ieviešanai tirgū, energoefektivitātei un risinājumiem saistībā ar bezatkritumu enerģiju. TEN-T projekti, kas tikai palielina transporta apjomu, neatbilst ilgtspējības principam.

6.1.6 EESK vairākos atzinumos ir uzsvērusi, ka jo īpaši transporta un enerģētikas jomā nepieciešami papildu pasākumi norīšu pārorientēšanai uz ilgtspējību. Komiteja šajā sakarā ir ierosinājusi arī politikas virzienus. Paziņojumā par finanšu plānu nav skaidri norādīts, vai iepriekš minētajam nolūkam ir paredzēts piešķirt pietiekamus līdzekļus.

6.1.7 Sagatavojot ES dalībai intensīvi konkurējošajā globālajā kopienā, finanšu plānā būs jārisina divas diametrāli pretējas problēmas: pirmkārt, augstais bezdarba līmenis lielākajā daļā ES dalībvalstu, otrkārt, vajadzība pēc vairāk cilvēkiem darba tirgū vistuvākajā nākotnē. EESK jau ir sniegusi ieteikumus minētajos jautājumos vairākos nesen pieņemtajos atzinumos par tēmām "Nodarbinātības politika: EESK loma pēc ES paplašināšanās un Lisabonas procesa perspektīvā", "Uzņēmējdarbības konkurētspēja" un "Lisabonas stratēģijas īstenošanas pilnveidošana".

6.1.8 EESK jo īpaši vēlētos ietvert jaunu pieeju mūžizglītībai, jo tā ir līdzeklis nodarbinātības uzlabošanai un aktuālo problēmu labākas izpratnes veidošanai, ņemot vērā ilgtspējīgu attīstību. Mūžizglītība ir viens no galvenajiem trūkstošajiem posmiem Lisabonas stratēģijas īstenošanas pasākumos. Nopietna apņemšanās attiecībā ilgtspējīgu attīstību minētajā jomā prasa sociālo partneru sadarbību, kā arī dalībvalstu papildu finanšu iemaksas.

6.2 B. Kohēzija saistībā ar izaugsmi un nodarbinātību.

6.2.1 Kohēzija bija nepieciešama integrācijas procesa padziļināšanai. EESK atzinīgi vērtē Komisijas centienus novirzīt kohēzijas pasākumus uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem.

6.2.2 Kohēzijas politikas mērķim jābūt saimnieciskās darbības efektivitātes paaugstināšanai un jaunu un labāku darbavietu radīšanai, mobilizējot neizmantotos resursus. ES līdzekļi nav izmantojami neveiksmīgu uzņēmumu atbalstam veidā, kas kropļo konkurenci vai tikai pārceļ darbavietas no ES vienas vietas uz citu. Pasākumi koncentrējami galvenokārt jaunu, noturīgu darbavietu, konkurētspējas pieauguma, cilvēku kapitāla un fiziskā kapitāla, iekšējā tirgus konsolidācijas un darbaspēka mobilitātes pilnveidošanas atbalstam.

6.2.3 Jāatbalsta resursu novirzīšana uz atpalikušajiem reģioniem (1. mērķis) un koncentrācija, lai nodrošinātu to labāku atbilstību ES ilgtspējīgas attīstības vispārējiem stratēģiskajiem mērķiem. Lai padziļinātu iekšējā tirgus integrāciju, lielāka uzmanība jāpievērš pārrobežu sadarbībai.

6.2.4 Jānosaka pārejas periods tiem reģioniem, kuru IKP uz vienu cilvēku paplašināšanas statistiskā efekta dēļ pārsniedz 75 % no Kopienas vidējā IKP. Subsīdijas tomēr ir pakāpeniski jāsamazina.

6.2.5 Attiecībā uz iepriekš minēto jāievieš arī skaidri noteiktas kvalitatīvās pārbaudes. "Briseles nodrošinātā" finansējuma pieejamības dēļ ievērojams resursu apjoms, ko varēja izmantot daudz efektīvāk, ir izmantots plānošanai. Reģionālā plānošana ne vienmēr Eiropā ir radījusi arī jaunas darbavietas.

6.2.6 Jānodrošina lielāka līdzdalības pakāpe konkrētos pasākumos, kas vērsti uz ilgtspējīgu attīstību vietējā un reģionālā līmenī. EESK iesaka vērtēt projektus kohēzijas jomā ne tikai attiecībā uz ekonomisko izaugsmi un nodarbinātību, bet arī saistībā ar to ietekmi uz attiecīgā reģiona ilgtermiņa ilgtspējīgu attīstību.

6.3 Dabas resursu saglabāšana un pārvaldīšana.

Kopējā lauksaimniecības politika (KLP)

6.3.1 Atzinumā "KLP nākotne" ⁽²⁾ Komiteja izsmeloši aprakstīja un komentēja dažādos ES reformu pasākumus lauksaimniecības politikas jomā, un norādīja uz sarežģīto situāciju saistībā ar ilgtspējīgu lauksaimniecību Eiropā globalizēta tirgus kontekstā. Tā konstatēja, ka pirms visām veicamajām reformām vienmēr ir tikusi izteikta kritika un norisinājušās debātes par agrāro izdevumu sociālo taisnīgumu un līdzsvarotību, kā arī par to ekoloģiskajām sekām. Minētās debātes nav noslēgušās ar Luksemburgas reformu.

6.3.2 Tas rosināja Komisiju izstrādāt aizvien jaunus priekšlikumus par lauksaimniecības izdevumu pārdali "lielākas ilgtspējas" virzienā. Piemēram, toreizējais lauksaimniecības komisārs Fischler vispirms ierosināja noteikt augšējo robežu un vēlāk regresīvu maksājumu samazināšanu, lai tādējādi nodrošinātu atbalsta līdzekļu "taisnīgāku" sadali. Komisāri McSharry un Fischler jau ir vairākkārt apsprieduši arī tiešā atbalsta obligāto

piesaisti spēkā esošās tiesības papildinošiem vides ierobežojumiem, lai novērtētu arī finansējuma ietekmi uz vidi. Tomēr priekšlikumi neguva Padomes vairākuma atbalstu.

6.3.3 Saskaņā ar 2003. gada vasarā nolemtajām lauksaimniecības reformām dalībvalstīm ir divi saimniecības maksājuma varianti, ar kuru palīdzību īstenot jaunus tiešos maksājumus: saimniecības maksājums, kura summa pamatojas uz esošajām saimniecības subsīdijām, vai saimniecības maksājums, kas aprēķināts, pamatojoties uz saimniecības platību vai vismaz ņemot to vērā (tā sauktā reģionalizācija).

6.3.4 Nevienā no iepriekš minētajiem gadījumiem attiecīgā maksājuma piesaiste darbavietu saglabāšanai un/vai radīšanai arī šoreiz nav obligāta. Uz ilgtspējības apspriešanas fona minētais jautājums noteikti izraisīs jaunas debātes sabiedrībā tāpat kā ar to saistītais jautājums par vides komponenti.

6.3.5 Galu galā, "savstarpējās atbilstības standarti", kas jāievieš lauksaimniekiem, ir samērā atbilstoši spēkā esošajiem tiesību aktiem, un tas ir fakts, kurš dažās dalībvalstīs, transponējot reformu attiecīgās valsts politikā, jau ir izraisījis asus strīdus.

6.3.6 EESK saprot, ka valsts naudas līdzekļu pārskaitījumam vienmēr jābūt saistītam ar kopīgo labumu un izdevīgumu. Maksājumiem jābūt attaisnojamiem, pamatotiem un sabiedrībā akceptētiem. Ideālā gadījumā jābūt skaidri atpazīstamai saiknei starp KLP un Gēteborgas un Lisabonas stratēģiju ilgtspējības mērķiem (darbavietu radīšana, sociālā taisnīguma veicināšana, vides saglabāšana); pašlaik tomēr šāda saikne, vismaz lielākajai daļai iedzīvotāju, ir tikko pamanāma. Tas noteikti izraisīs turpmākas diskusijas par šādiem maksājumiem kopumā, kā arī lauksaimnieku lomu minēto mērķu īstenošanā. Pretēji lauksaimnieku un lopkopju gribai veiktās KLP reformas termiņa vidus novērtējums ir jāvirza uz atbalsta sniegšanu ilgtspējīgiem lauksaimniecības ģimenēm uzņēmumiem, kas veidotu pamatu reformas sociālajai legimitācijai.

6.3.7 Maksājumi saskaņā ar KLP pirmo pīlāru un jo īpaši tiešie maksājumi daudziem lauksaimniekiem ir būtiski svarīgi. Savstarpēji nesaistītie tiešie maksājumi tā vietā, lai piedāvātu jebkādu politisku darbības jomu lauksaimnieku virzīšanai uz noturīgu ražošanu, tomēr ir tikai līdzeklis ienākumu aizsardzībai, kas pat nenodrošina visus lauksaimniekus vienlīdzīgi.

6.3.8 Saskaņā ar otro pīlāru — atbalsts lauku attīstībai — uz maksājumiem attiecas skaidri noteiktas pretsaistības, kas noteiktas Kopienas līmenī izstrādātās programmās. Kā piemēru var minēt programmas agrovides jomā, atbalstu organiskajai lauksaimniecībai, lauksaimnieciskās darbības diversifikāciju (piem., neapstrādātu produktu apstrādes un tirdzniecības veicināšanu), kā arī atbalstu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem lauku apvidos.

⁽²⁾ OV C 125, 27.05.2002., 87.-89. lpp.

6.3.9 Šajā sakarā atbilstošs ir jaunās Lauksaimniecības komisiāres Fišeres-Boelas piezīme. Saistībā ar Zaļās nedēļas atklāšanu Berlīnē 2005. gada 20. janvārī viņa pieprasīja "noteikt lauku attīstību par Lisabonas stratēģijas izšķirošo daļu". Minētajā kontekstā ir interesanti citu komisiāres kabineta locekļu izteikumi, saskaņā ar kuriem neviens nerēķinās ar darbavietu radīšanu saskaņā ar pirmo pīlāru, bet lauku attīstības politikā tomēr ir saskatāms ievērojams potenciāls. EESK uzskata, ka būtu īpaši noderīgi, ja Komisija pēc iespējas drīzāk veiktu pētījumu, lai ar faktiem apstiprinātu KLP divu pīlāru iespējamo ietekmi uz nodarbinātību, vidi un sociālajiem jautājumiem.

6.3.10 Šobrīd izskatāmajā jaunās regulas par lauku attīstību projektā ir paredzēts veikt vairāk pasākumu minētajā jomā (piem., finansējums Natura 2000 ietvertajām teritorijām un ūdens pamatdirektīvas īstenošana). Lauku attīstība tādējādi kļūst par aizvien nozīmīgāku politisko līdzekli lauksaimnieku virzībai uz ilgtspējību, ko EESK vērtē atzinīgi.

6.3.11 Komisijas plānā 2007.-2013. gadam tomēr ir paredzēts saglabāt lauku attīstības budžetu pašreizējā līmenī. EESK to saprot tā, ka, ņemot vērā noteiktos mērķus, lauku attīstībai ir piešķirts nepietiekams finansējums pat ES finanšu plānā.

6.3.12 Ņemot vērā lauku attīstības pasākumu būtisko saistību ar debatēm par ilgtspējību, Komiteja absolūti nespēj saprast Padomes pašreizējās diskusijas, ko uzsāka sešas neto maksātājas dalībvalstis, par radikāliem samazinājumiem minētajā jomā.

6.4 Pilsoniskums, brīvība, drošība un tiesiskums.

6.4.1 Lai Eiropas iedzīvotājiem nodrošinātu patiesas brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, ir nepieciešama rīcība Eiropas līmenī gan efektivitātes panākšanai, gan arī finansiālā sloga sadalei. Imigrantu sekmīga integrācija ir sociālās kohēzijas jautājums un arī ekonomiskās efektivitātes priekšnoteikums. EESK atbalsta Eiropas Ārējo robežu aģentūras izveidi, kopēju patvēruma un imigrācijas politiku, pasākumus attiecībā uz likumīgajiem rezidentiem un trešo valstu pilsoņiem, kas tikko ierašanās ES, kā arī attiecībā uz nelikumīgo rezidentu iecelšanas novēršanu un viņu izraidīšanu.

6.4.2 Būtiska Savienības problēma ir noziedzības un terorisma novēršana un apkarošana. Pietiekami līdzekļi drošības problēmas risināšanai ir mūsu sabiedrības administratīvās, sociālās un ekonomiskās stabilitātes priekšnoteikums.

6.4.3 Eiropas iedzīvotāju īpaša prioritāte ir ikdienas dzīves, ieskaitot ikdienas vajadzības, drošība un nodrošinājums. Pilsoņi sagaida no Savienības augsta līmeņa aizsardzību pret dabas

katastrofu, veselības un vides krīžu un citu liela mēroga katastrofu radīto risku. Pastāvīga uzmanība jāpievērš vidē vai pārtikā esošu kaitīgu vielu radītajam veselības apdraudējumam, kā arī jo īpaši enerģijas un transporta drošuma un drošības standartiem, un tiem jāpieņem Savienības mēroga pasākumi.

6.4.4 Atbilstošā līmenī jānodrošina vispārējas nozīmes pamatpakalpojumi, kā, piemēram, veselības aprūpe un izglītība, transports un sakari. Dažos gadījumos, piemēram, attiecībā uz enerģētiku un transportu piegādes fiziskā drošība ir nozīmīgs aspekts, attīstot iekšējo tirgu, kā arī saistībā ar daudzpusēju un divpusēju tirdzniecību un cita veida ārējām attiecībām.

6.4.5 Ilgtspējīga attīstība pakāpeniski sāk attīstīties, pateicoties atsevišķu pilsoņu un grupu informēšanai, attieksmei un rīcībai, un to vairs nekad nevarēs aizstāt ar pasākumiem "no augšas uz leju", kas tiek ekskluzīvi izņemti mūsu sistēmu, organizāciju un iestāžu sanāksmēs. Eiropa var lepoties ar organizētu un funkcionējošu pilsonisko sabiedrību, kurā iekļaujas izglītoti un aktīvi līdzdarbojošies pilsoņi, kā arī augsti attīstīta pilsoniskās sabiedrības organizāciju struktūra. Iespējams, ka tas ir turpmākas ilgtspējīgas attīstības izaugsmes labākais kultūras pamats.

6.4.6 Paplašināšana ir palielinājusi kultūru daudzveidību Eiropā. Tādējādi iespējams bagātināt ikviena iedzīvotāja dzīvi, tomēr ir vajadzīgi pasākumi savstarpējās sapratnes veicināšanai. Jāatbalsta arī saimnieciskās, politiskās un ikdienas dzīves pieredzes un zināšanu apmaiņa, ieskaitot atziņas par to, kā virzīties uz ilgtspējīgu attīstību. Ieguvējas būs ne tikai jaunās dalībvalstis, bet arī visa Eiropas un tās pilsoņi.

6.5 ES kā globāla partnere.

6.5.1 ANO Pasaules sammitā par ilgtspējīgu attīstību, kas notika Johannesburgā, ES pieteica sevi kā dinamisku un uz rezultātiem orientētu dalībnieci. Jaunu pasākumu, kā, piemēram, iniciatīvu ūdens un enerģijas jomā (brīvprātīgas partnerattiecības), uzsākšana ievērojami paaugstināja ES prestižu.

6.5.2 ANO līmenī turpinās Johannesburgas sammitā pieņemtā 52 lappušu apjoma rīcības plāna īstenošana. Tas ir lēns process, kurā iesaistītās valstis sastopas ar ievērojamām grūtībām solījumu un plānu izpildē.

6.5.3 ES ir jāizpilda saistības un vadošā loma, ko tā uzņemas Pasaules sammitā. Tas jāatspoguļo finanšu plānā ietvertu resursu sadalē.

6.5.4 ES jo īpaši jāveicina pasākumi vismazāk attīstītajās valstīs (LDC), koncentrējoties uz tādām pamatvajadzībām kā ūdens, enerģija, veselības aprūpe, pārtikas nekaitīgums, sāku-mizglītība un apmācība, kā arī lauksaimniecības attīstība.

6.5.5 Atsevišķas ES valstis ir izstrādājušas visaptverošas atbalsta programmas vismazāk attīstītajām valstīm, jo īpaši Āfrikas valstīm. Labāk jākoordinē minēto attīstības programmu izklāsts un īstenošana ES un valstu līmenī. Īpašā programma "Cotonou" ir izrādījusies par vērtīgu līdzekli sociālo partneru un organizētās pilsoniskās sabiedrības iesaistei ĀKP (Āfrikas, Karību jūras baseina un Klusā okeāna baseina) valstīs.

6.5.6 Minētajās attīstības programmās zināmā mērā ir iekļauta arī ilgtspējīga attīstība. Saskaņā ar Johannesburgā pieņemto rīcības plānu tai ir piešķirama galvenā uzmanība.

6.5.7 Lai uzlabotu pasākumu koordināciju un stiprinātu ilgtspējīgas attīstības dimensijas, EESK iesaka ES turpmākās iniciatīvas, galvenokārt veidojot "brīvprātīgas koalīcijas", attiecībā uz konkrētiem attīstības jautājumiem, piemēram, ūdeni, enerģiju, pārtikas nekaitīgumu un veselības aprūpi.

7. Secinājumi.

7.1 Budžeta struktūras atjaunošana, norādot jaunās prioritārās jomas, raksturo ilgtspējīgas attīstības nozīmīguma atzīšanu. EESK izsaka cerību, ka iepriekš minētais tiks atspoguļots budžeta izpildē reālā izteiksmē, nevis tikai veicot tās pašas darbības tādā pašā veidā, tikai ar jaunu nosaukumu. Komiteja uzsver, ka izdevumu pārstrukturēšana attiecībā uz Savienības prioritārajām jomām jāveic neatkarīgi no galīgi izlemta pašu resursu apjoma.

7.2 Jaunajā finanšu plānā, kas ir ES budžeta 2007. — 2013. gadam pamats, ir ļoti svarīgi skaidri atspoguļot Savienības prioritātes, jo īpaši Lisabonas mērķus un ilgtspējīgu attīstību. Šajā nolūkā jāveic izdevumu ievērojama pārstrukturēšana. Ja finanšu plāns, ņemot vērā tā samērā ilgo darbības termiņu, nevadīs ES attīstību pareizajā virzienā, ir maz cerību, ka to spēs paveikt citi darbības plāni vai vēlākas finanšu korekcijas.

7.3 EESK piekrīt Komisijas viedoklim par to, ka, plānojot Lisabonas stratēģijas īstenošanu līdz 2010. gadam, prioritāte jāpiešķir izaugsmei un nodarbinātībai. Izaugsme jāsaprot kā ekonomiskā izaugsme, ņemot vērā Eiropas tādas pamatvērtības kā sociālā integrācija, veselības un vides aizsardzība.

Konkurētspēja un ekonomiskā izaugsme nav galīgie mērķi, bet gan līdzekļi sociālo un ekoloģisko mērķu sasniegšanai. Problēma tomēr ir tāda, ka konsekvēti lēnāka izaugsme un vājāka konkurētspēja ES salīdzinājumā ar citām galvenajām ekonomikas zonām var radīt draudus Eiropas sociālajam modelim un mūsu ekoloģiskajām vērtībām.

7.4 Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas prioritārās jomas, kā arī pārējās jomas, kurās ir atzītas ilgtspējību neveicinošas tendences — klimata izmaiņas, transports, sabiedrības veselība, dabas resursi, nabadzības izskaušana, iedzīvotāju populācijas novecošana un atkarība no izrakteņu kurināmā, jāuzskata par prioritārām arī budžeta politikā.

7.5 Budžeta pozīcija pati par sevi nav ne "ilgtspējīga", ne "nenoturīga". Ilgtspējīgas attīstības ietekme ir atkarīga no finansējamo projektu sīki izstrādātām programmām, mērķiem un kritērijiem.

7.6 Pamatlīdzeklis, lai nodrošinātu politikas vienotību ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem, ir ietekmes novērtējums. Ietekmes novērtējumi jāveic par katru atsevišķo budžeta programmu un tās mērķiem. Šajā sakarā jāpārtrauc atbalsts ilgtspējību neveicinošiem pasākumiem.

7.7 Saskaņā ar dažādām budžeta pozīcijām un programmām finansējamo projektu atlasei jāizmanto skaidri un pārrēdzami kritēriji. Tajos jāiekļauj tādi ilgtspējības kritēriji kā projekta ietekme uz vidi, veselību, darbavieta radīšanu vai zudumu un ES konkurētspēju.

7.8 Īpaša uzmanība veltāma struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzekļu izmantošanai, lauksaimniecības izdevumu, kā arī TEN programmu līdzekļu izmantojumam. Minētajās ES darbības jomās, kurās ir lielākie ES izdevumi, izvēle sistemātiski jāvirza uz tādiem risinājumiem, kuri iespējami labāk atbilst ilgtspējības kritērijiem.

7.9 EESK jo īpaši vēlas uzsvērt zināšanu, pētniecības un attīstības un jauno tehnoloģiju būtisko nozīmi. Pievēršot īpašu uzmanību iepriekš minētajam un nodrošinot pietiekamus līdzekļus, Eiropai ir unikāla izdevība paaugstināt produktivitāti, konkurētspēju, sekmēt izaugsmi un nodarbinātību, saskaroties ar nežēlīgu konkurenci citur pasaulē, un arī mazināt videi un dabas resursiem radīto spriedzi, izmantojot ekoloģiski efektīvākus tehnoloģiskos risinājumus iedzīvotāju vajadzībām saistībā ar veselības aizsardzību un drošību.

Briselē, 2005. gada 11. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Sekojošie izmaiņu pieteikumu priekšlikumi, kuri ieguva vairāk nekā vienu ceturtdaļu no kopējā balsu skaita, tika noraidīti.

4.5. punkts

Grozīt šādi:

“ES ilgtspējīgas attīstības stratēģija šobrīd koncentrējas uz dažām acīmredzami visneatliekamākajām ilgtspējību neveicinošām tendencēm mūsu sabiedrībā — klimata izmaiņām, transportu, sabiedrības veselību un dabas resursiem. ~~Citas izmaiņas, piemēram, Viena laicīgi jāpievēršas dziļas nabadzības un trūcības izskaušanai un iedzīvotāju populācijas novecošana pagaidām ir nobīdītas malā, lai pievērstos tām vēlāk izmaiņām~~ uztverē attiecībā uz iedzīvotāju vecuma grupām. Viena no galvenajām ilgtspējīgas attīstības stratēģijas pieprasītajām un pieļautajām izmaiņām ir tieši minēto prioritāšu apgūšana, nezaudējot iespēju nepieciešamības gadījumos rīkoties nozaru ietvaros.”

Pamatojums

Runa ir par priekšlikumiem ar vienotu mērķi: mēģināt padarīt ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un jēdziena pieprasītās un radītās galvenās kultūras izmaiņas vēl pilnīgākas, nekā to šobrīd piedāvā izpētes atzinumi.

Jāpiezīmē, ka minētās kultūras izmaiņas jau ir manāmas gan sabiedrības, gan indivīda līmenī, kas, ja vien realizētā politika un iestādes (tātad — finanšu plāns) to veicina, ļauj padarīt ilgtspējīgas attīstības stratēģiju patiesi darbotiespējīgu. Bez tās jaunākās bažas par nākotni varētu patiešām piepildīties.

Balsošanas rezultāti:

Par:: 51

Pret:: 54

Atturējās:: 26

Eiropas Ekonomikas un Sociālo Lietu Komitejas Atzinums par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu par finanšu sistēmas izmantošanas nepieļaušanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas, t.sk. teroristu finansēšanas, merkiem

(KOM(2004) 448 galīgā red.)

(2005/C 267/05)

2004. gada 21. oktobrī Eiropas Padome nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu jautājumā par: *Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu par finanšu sistēmas izmantošanas nepieļaušanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas, t.sk. teroristu finansēšanas merkiem*

Ekonomiskās un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa, kas ir atbildīga par Komitejas darbu šai jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 15. aprīlī. Ziņotājs bija Simpson kgs.

Savā 417. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 11. un 12. maijā, (2005. gada 11. maija sanāksmē), Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma šo atzinumu ar 170 balsīm "par" un vienam atturoties.

1. Kopsavilkums.

1.1 Šis direktīvas projekts būs trešais saistībā ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas (naudas atmazgāšanas) novēršanu, tas seko pēc pirmās direktīvas 1991. gadā (91/308/EEK) un otrās 2001. gadā (2001/97/EK).

1.2 Šī direktīvas projekta galvenie virzītājspēki ir: 1) īpašas atsaucē attiecībā uz teroristu finansēšanu iekļaušana, lai gan saskaņā ar iepriekšējo direktīvu dalībvalstis vienojās, ka terorisma finansēšana jāiekļauj smagu noziedzīgo nodarījumu kategorijā, un 2) nepieciešamība ņemt vērā Finanšu darbības uzdevumu grupas naudas atmazgāšanas jautājumos (FATF) ⁽¹⁾ pārskatītos Četrdesmit ieteikumus, kas publicēti 2003. gada jūnijā.

2. Vispārējās piezīmes.

2.1 Galvenās grupas, ko ietekmēs šajā direktīvas projektā paredzētās saistības:

- a) uzņēmumi, kas darbojas nozarēs, uz kurām tiek attiecināti direktīvas noteikumi ("regulētais sektors");
- b) regulētā sektora nodrošināto pakalpojumu izmantotāji (t.i., viņu klienti);
- c) personas, kuras sagatavo ziņojumus par zināmiem naudas atmazgāšanas gadījumiem vai aizdomām par tiem.
- d) tiesībsargājošās iestādes un Finanšu noziegumu izmeklēšanas nodaļas ("FIU's") kas saņem un izmanto informāciju no ziņojumiem par naudas atmazgāšanu; un
- e) kriminālelementi — tiek, kuri izdarījuši "smagus noziegumus" (definēti direktīvas projekta 3. panta 7. apakšpunktā), ja šo noziegumu rezultātā ierosināti tiesvedības procesi vai krimināli sodāmu darbību rezultātā iegūti naudas līdzekļi.

2.2 Paredzēts, ka direktīvas projekts aizstās esošās direktīvas, kas tiks atceltas.

⁽¹⁾ FATF ir valdības iekšēji organizācijas veidošanas standarti un attīstības plāni, kas palīdz cīnīties pret nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanu un terorisma finansēšanu: www.fatf-gafi.org

2.3 Salīdzinājumā ar pirmo un otro direktīvu ir ieviestas sekojošas izmaiņas:

- i. Īpašas atsaucē iekļaušana jautājumā par teroristu finansēšanu un sīkāks paskaidrojums par "smagiem noziedzīgiem nodarījumiem".
- ii. Paplašināts to uzņēmumu loks, uz kuriem attieksies direktīvas noteikumi, iekļaujot trasta un uzņēmējdarbības pakalpojumu sniedzējus un lielas vērtības darījumu veicējus preču un pakalpojumu jomā.
- iii. Ievērojami paplašināts jautājumu loks par klientu uzticamības pārbaudes procedūru un identitātes pārbaudi, tai skaitā arī par beneficiārajām īpašumtiesībām.
- iv. Noteikums par to darbinieku aizsardzību, kuri gatavo ziņojumus par naudas atmazgāšanu.
- v. Aizliegums informēt klientu par to, ka ir sagatavots ziņojums.
- vi. Prasība piemērot ES standartus nodaļās un meitasuzņēmumos ārpus ES.

2.4 Direktīvas projekts pieļauj tālāku konvergenci ar valstīm, kur Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) Finanšu darījumu darba grupas par naudas atmazgāšanu (FATF) rekomendācijas tiek vai tiks pielietotas.

2.5 Pirmās un otrās direktīvas prasību nostiprināšana jaunajā direktīvā veicinās skaidrību.

2.6 Tomēr trešā direktīva ļoti cieši saistās ar otro direktīvu, kurā ievērojami paplašināti noteikumi attiecībā uz cīņai ar naudas atmazgāšanu un nozaru skaits, uz kurām attiecas šie noteikumi. Laika periods, lai novērtētu 2001. gada direktīvas ietekmi, bijis ļoti īss, un Komiteja piezīmē, ka pagaidām nav bijis visaptveroša pētījuma par esošā režīma efektivitāti vai proporcionalitāti, kā arī par dalībvalstu valdību ieguldījuma atbilstību regulētā sektora ieguldījumam.

2.7 EESK atzinīgi novērtē pasākumus, kas apgrūtinās nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un teroristu finansēšanu. Atbalstot plašus preventīvos pasākumus ES mērogā, EESK atzīst to, ka "naudas atmazgātāji" mēģinās izmantot vājās vietas monitoringa sistēmā, un nauda tiks novirzīta uz vājākajām vietām uzraudzības sistēmā. Tādēļ dalībvalstīm jānosaka stingri standarti Eiropas Savienības ietvaros un jāveicina to izveide citās valstīs.

2.8 Šajā atzinumā sīkāk apskatīti atsevišķi direktīvas projekta jautājumi.

3. Piezīmes par atsevišķiem galveno izmaiņu jautājumiem.

3.1 Terorisms un smagi noziegumi.

3.1.1 EESK atbalsta to, ka jautājums par teroristu finansēšanu tiek iekļauts direktīvas projektā.

3.1.2 Attiecībā uz smagu noziegumu un naudas atmazgāšanas definīcijām to tālāka precizēšana palīdzētu visām ieinteresētajām pusēm labāk izprast direktīvas mērķi un līdz ar to nodrošināt konsekventu un efektīvu likuma izpildi.

3.1.3 Nepieciešams ieviest skaidrību attiecībā uz zināšanu līmeni par krimināllikumu, kas nepieciešamas darbiniekiem, kuri strādā regulētajā sektorā, lielākajai daļai no kuriem šai jomā ir neliela pieredze vai tās nav vispār. Direktīvas projekta 3. panta 7. punktā ir sniegta detalizēta "smagu noziegumu" definīcija, bet mēs iesakām to precizēt, lai paskaidrotu, ka no darbinieka, kurš strādā regulētajā sektorā, tiek prasīta vienīgi iemaņu un zināšanu izmantošana attiecībā uz krimināllikumu, lai izlemtu, vai gatavot ziņojumu par naudas atmazgāšanu; tiek sagaidīts, ka darbiniekam, kurš veic šo pienākumu, ir nepieciešamās zināšanas. Citāda rīcība radītu nesamērīgu slodzi regulētajā sektorā (gan attiecībā uz darbinieku apmācību, gan uz viņu darbības kontroli) līdz ar visiem palielināto izmaksu riskiem un pārāk lielus pārtraukumus darbā ar klientiem. Tas radītu arī nevajadzīgus riskus darbiniekiem, kuri strādā regulētajā sektorā.

3.1.4 "Smagi noziegumi" (definīcijā jāietver "vismaz" 3. panta 7. apakšpunktā minētie pasākumi) ietverti kā minimālais standarts. Esošo direktīvu ieviešana parāda to, ka dalībvalstīs ir dažādas pieejas, līdz ar to režīmā tiek ietverti visi noziegumi vai alternatīvas pieejas gadījumā — vienīgi smagi noziegumi.

3.1.5 Jāapsver iespēja ierobežot dalībvalstu izvēli šajā jautājumā, lai veicinātu vienmērīgu pret naudas atmazgāšanu vērsto noteikumu piemērošanu un līdz ar to nodrošinātu vienādu

nosacījumus regulētajam sektoram visā ES. Ja dalībvalstis vēlas izmantot direktīvas projektu plašākā apjomā, EESK iesaka ņemt vērā režīmu, kurā obligātās ziņošanas pienākums noteikts vienīgi smagu noziegumu gadījumos (minimālais standarts), bet ar iespēju sagatavot brīvprātīgus ziņojumus attiecībā uz citiem noziegumiem; tāpat kā obligātie ziņojumi, arī brīvprātīgie ziņojumi tiek aizsargāti ar likumu.

3.1.6 "Visus noziegumus" aptverošs obligāts režīms, īpaši saistībā ar ārpuslīdzekļu prasību par ziņošanu, rada risku, ka tiks nelietderīgi novirzīti privātā sektora un tiesībsargāšanas iestāžu resursi. Nepieciešamība pēc AK ziņošanas sistēmas ar "ierobežotu informācijas vērtību", kas veidota, lai samazinātu centienus regulētā sektora nozarēm un tiesībsargājošajām iestādēm, kas nodarbojas ar lietām, kas tiesībsargāšanu neietekmē vai ietekmē ļoti maz (un par šīm lietām jau iesniegts ziņojums attiecīgajai iestādei), labi parāda dažas "visu noziegumu" režīma nepilnības.

3.1.7 Komiteja uzskata, ka attiecībā uz fiksētu monetāro *de minimis* limitu, kas noteikts 6. panta b) apakšpunktā (EUR 15 000), ņemot vērā, ka minētais limits var pieaugt viena vai vairāku darījumu rezultātā, ja tie varētu būt savstarpēji saistīti.

3.1.8 Turpmāks precizējums būtu noderīgs, lai veicinātu konsekventu, izskaidrojot to, ka naudas atmazgāšanas definīcija saskaņā ar otrās direktīvas 1.1 panta c) apakšpunktu (kas atkārtotās direktīvas projekta 1.2 panta c) apakšpunktā) ietver likumpārkāpēja noziedzīgajā darbībā gūto līdzekļu valdījumu bezjebkādu turpmāku darījumu nepieciešamības.

3.1.9 2.1. panta 3. punkta b) apakšpunktā noteiktas piecas darījumu kategorijas, ko veic neatkarīgie profesionālie juristi, uz ko attieksies direktīvas noteikumi. Komiteja iesaka pievienot sesto kategoriju: (vi) nodokļu konsultācijas.

3.2 Trasta un uzņēmumu pakalpojumu sniedzēju un lielas vērtības darījumu veicēji

3.2.1 3. panta 9. apakšpunktā definēti "trasta un uzņēmumu pakalpojumu sniedzēji" un 2.1 panta 3.f) apakšpunktā definēti "lielas vērtības darījumu veicēji". Definīciju skaidrojums ir atzinīgi novērtēts, īpaši formulējuma "pakalpojumi" iekļaušana 2.1 panta 3.f) apakšpunktā. Naudas atmazgāšanu var veikt, manipulējot ar liela apjoma pakalpojumu darījumiem, kur norēķini notiek skaidrā naudā, tāpat kā manipulējot ar liela apjoma preču pārdošanas darījumiem.

3.3 Klientu finanšu un juridiskā stāvokļa novērtējums, ieskaitot beneficiārās īpašumtiesības

3.3.1 Pantiem par šiem jautājumiem jābūt skaidriem un piemērojamiem uz risku balstītā sistēmā. Jautājumu risināšana, kas saistīta ar šo naudas atmazgāšanas jomu, dod lielu ieguldījumu atbilstības nodrošināšanā, kā arī tieši ietekmē klientus.

3.3.2 Īpašuma beneficiāra definīcija

3.3.2.1 Direktīvas projekta 3. panta 8. punktā īpašuma beneficiārs definēts kā fiziska persona, kurai galu galā, tieši vai netieši, pieder, vai kura kontrolē 10 % vai vairāk no akciju daudzuma vai juridiskas personas balsstiesībām, vai kura realizē ietekmi pār fondu, trastu vai līdzīgu uzņēmumu, vai kura citādi realizē salīdzināmu ietekmi, piemēram, pār vadību. Komiteja uzskata, ka tā ir pārāk zema robežvērtība, apskatot gan 7. 1 panta b) apakšpunktu, gan atsauci attiecībā uz 7. panta 2. punkta minētajiem, uz risku pamatotajiem pasākumiem.

3.3.2.2 Direktīvas projektā būtu jāatsaucas uz principiem jautājumā par identifikācijas prasībām un jāizvirza prasība dalībvalstīm sniegt vadošus norādījumus tieši vai ļaut tos sagatavot atzītām profesionālām organizācijām, par uz risku balstītu identifikācijas sistēmu, atkarībā no apstākļiem pieļaujot dažādus identifikācijas līmeņus attiecībā uz īpašuma beneficiāru.

3.3.2.3 Lai gan mēs izprotam motivāciju izstrādāt stingras prasības, praksē to vispārējs pielietojums, neņemot vērā risku, izpaužas kā centieni sodīt likumīgos klientus ar papildmaksām, papildpasākumiem un potenciālu komernoslēpuma izpaušanu attiecībā uz darījumiem, kuru īstenošana tiek plānota, lai gan tā maz vai nemaz neietekmē nelegālās darbības.

3.3.2.4 Komiteja iesaka par minimālo prasību īpašumtiesību vai kontroles noteikšanai paredzēt 25 %, kas pieder privātpersonai vai grupai, kas darbojas kā "vienošanās puse".

3.3.3 Politiski atklātās personas

3.3.3.1 Komiteja uzskata, ka 3. panta 10. punktā piedāvātā politiski atklātu personu definīcija, ir nevajadzīgi plaša, un to vajadzētu grozīt, pievienojot formulējumu "kuri nav ES pilsoņi" pēc vārdiem "fiziskas personas". Politiski atklātās personas Eiropas Savienībā (lai gan nebūt ne imūnas pret korupcijas kārdinājumu) ir pakļautas demokrātiskai kontrolei, kas padara nevajadzīgus 11.1. pantā minētos pastiprinātos klientu uzticamības pārbaudes pasākumus.

3.3.4 Klientu uzticamības pārbaude un identifikācija

3.3.4.1 "Klientu uzticamības pārbaude" ir direktīvas projekta jautājums, kuram nepieciešama precīzāka terminu definīcija, lai ieviestu skaidrību. Tādi jēdzieni kā "uzticamības pārbaude", "rūpīga pārbaude" un "verificēšana" var tikt dažādi interpretēti dažādās regulētā sektora jomās un dažādās dalībvalstīs, un līdz ar to tie būtu jādefinē precīzāk, lai nodrošinātu vienotu izpratni.

3.3.4.2 Jautājumā par identifikāciju Komiteja iesaka direktīvas projektā iekļaut prasību dalībvalstīm par skaidri formulētu, uz risku pamatotu norādījumu nodrošināšanu savas valsts teritorijā.

3.3.4.3 Direktīvas projekta 6. panta (c) apakšpunkts paredz klientu finanšu un juridiskā stāvokļa (klientu uzticamības) novērtējuma procedūru piemērošanu, ja ir aizdomas par naudas atmazgāšanu, neatkarīgi no jebkāda izņēmuma, atbrīvojuma vai limita. Praktiski to būtu grūti īstenot, jo šādu procedūru veikšana uz aizdomu pamata varētu brīdināt aizdomās turēto pusi vai puses. Direktīvas 6. panta c) apakšpunkta nosacījumi jānoformulē tā, lai norādītu, ka šādas procedūras jāveic vienīgi iespējamajā apjomā, neradot trauksmi aizdomās turētajam pusēm.

3.3.4.4 Attiecībā uz vienkāršotām klientu uzticamības pārbaudes procedūrām, kā noteikts 10.3 panta c) apakšpunktā, Komiteja iesaka veikt sekojošas izmaiņas, pievienojot formulējumu kursīvā: "pensiju, vecumpensiju vai līdzīgas shēmas, kas nodrošina pensiju labumus darbiniekiem, kad iemaksas tiek izdarītas, veicot atvilkumus no algas un/vai no darba devējiem....".

3.3.4.4.1 Direktīvas projekta 11.2. pantā ieteikts aizliegt kredītiestādēm nodibināt attiecības ar korespondējošo banku, kas ļauj tās kontus izmantot fiktīvām bankās [šella bankām-tulk. piez.]. Ne vienmēr kredītiestādēm būs vienkārši atklāt šādu korespondējošās bankas rīcību. Jābūt skaidrībai par to, ka no kredītiestādēm tiek sagaidīta saprātīgu piesardzības pasākumu veikšana attiecībā uz to respondentbankām, lai novērtētu respondentbanku politiku attiecībā uz fiktīvām bankām [šella bankām].

3.3.4.5 Direktīvas projekta 11. panta 1. punkta a) apakšpunktā minēto norādi par dokumentāriem pierādījumiem nav nepieciešams precizēt ar vārdu "papildus", kas būtu jāizslēdz.

3.3.4.6 Direktīvas projekta 12. pants pieļauj paļaušanos uz trešajām pusēm klientu uzticamības pārbaudes procedūru veikšanā, bet norāda, ka galīgā atbildība par šīm procedūrām gulstas uz iestādēm vai personām, uz kurām attiecas direktīvas projekts. Komiteja iesaka izslēgt 12. panta pēdējo daļu, kurā teikts, ka *“galīgā atbildība tiek noteikta iestādei vai personai, uz kuru attiecas šīs direktīvas noteikumi un kuras paļaujas uz trešo personu”* un pēdējās daļa tiek aizstāta ar principu, kas ietverts 20. apsvērumā direktīvas projekta 11. lappusē (izvairoties no divkārša darba veikšanas, izmantojot klientu identifikācijas procedūras, ko veic trešās puses, kuru darbība ir reglamentēta). Ja vien paļaušanās ir pieļaujama, kad veikti saprātīgi pasākumi, lai noteiktu trešās puses *bona fide*, šis noteikums nepalīdzēs izvairīties no divkārša darba.

3.3.4.7 Būtu lietderīgi paplašināt 13. panta 2. punktu, kurā tiek prasīta ziņošana aizdomu gadījumos, pievienojot vēl vienu teikumu: *“Komisijai būtu jāizpēta šādi gadījumi un jāinformē dalībvalstis par izdarītajiem secinājumiem”*.

3.3.4.8 Lai kļiedētu šaubas par 14. panta nosacījumu savienojamību ar privātuma noteikumiem dažās dalībvalstīs, no 14. panta būtu jāizslēdz formulējums *“tūlītējs”* un trešajai pusei jāiegūst atļauja no personām, kuru informācija tiek izpausta. Formulējumu *“tūlīt”* varētu aizvietot ar *“nekavējoties”*.

3.4 Izpaušanas aizliegums

3.4.1 Komiteja iesaka precīzāk definēt jēdziena *“aizliegums”* nozīmi attiecībā uz 25. panta pirmo daļu. Dažās dalībvalstīs ir regulēta sektora darbiniekiem ir izvirzīta prasība ziņot noteiktiem reglamentējošo iestāžu darbiniekiem vai atsevišķām tiesu izstāžu nodaļām, kā arī Finanšu noziegumu izmeklēšanas nodaļai, un arī praksē cīņu pret naudas atmazgāšanu var atvieglot ar uzmanīgu informācijas apmaiņu starp pusēm, kas nav iesaistītas naudas atmazgāšanas darījumā. Lai pieļautu šos pozitīvos izpaušanas veidus, mēs iesakām mainīt šo pantu, lai skaidri noformulētu to, ka izpaušana ir aizliegta vienīgi tad, ja tādējādi var brīdināt aizdomās turamo vai traucēt naudas atmazgāšanas darījuma izmeklēšanu.

3.5 Godīga konkurence aizjūras uzņēmējdarbības jomās

3.5.1 Direktīvas projekta 23. apsvērumā 11. lappusē, kā arī 27. pantā paredzēts, ka Kopienas standarti jāpiemēro trešajās valstīs, kur Kopienas kredītiestādēm un finanšu iestādēm ir filiāles un meitasuzņēmumi, kuros tām pieder lielākā kapitāla daļa, un kurās likumdošana naudas atmazgāšanas un teroristu finansēšanas jomā uzskatāma par nepilnīgu.

3.5.2 Komiteja izsaka bažas, ka tādējādi Kopienas kredītiestāžu un finanšu iestāžu filiāles un meitasuzņēmumi, kuros tām

pieder lielākā kapitāla daļa, nevarēs veiksmīgi un konkurētspējīgi darboties valstīs, kurās likumdošana attiecībā uz naudas atmazgāšanu neatbilst ES valstīs esošajiem standartiem. Tādēļ jāveicina ES vai līdzvērtīgu standartu piemērošana, bet absolūta prasība par to piemērošanu aizjūras valstīs varētu būt priekšlaicīga. Šādos gadījumos iestādēm būtu ieteicams informēt kompetentas iestādes citās valstīs ar nolūku sniegt tām palīdzību, lai uzlabotu kontroli attiecībā uz naudas atmazgāšanu un teroristu finansēšanu.

3.5.3 Daudz ieteicamāk ES būtu paplašināt labu un globāli atzītu standartu piemērošanu, aizvietojo ar atsauces uz ES prasību piemērošanu ar FATF Četrdesmit ieteikumu piemērošanu. Tas izslēgtu jebkādu norādi par to, ka ES cenšas uzspiest savas prasības ārpus tās teritorijas, jo pastāv globāli standarti ar līdzvērtīgi plašu efektīvu pielietojumu.

3.6 Darbinieku aizsardzība

3.6.1 Komiteja ļoti atzinīgi vērtē to, ka 24. pantā iekļauta šī aizsardzība, un mudina Komisiju paplašināt šo pantu, iekļaujot atsauci uz tiesvedības procesiem un policijas iestāžu nozīmīgu aizsardzības nodrošināšanu. Skaidrībai par naudas atmazgāšanas ziņojuma avota konfidencialitāti ir izšķiroša nozīme, lai ziņošanas sistēmas darbotos vienmērīgi un pilnīgi. Ne vien uz darbiniekiem, bet arī uz darbinieku organizācijām jāattiecinā 24. panta noteikumi, kur arī noteikti jāatsaucas uz dalībvalstu pienākumu pilnībā saglabāt konfidencialitāti attiecībā uz informāciju par ziņotāju personu, ko pieļauj dalībvalstu krimināllikumā un civillikumā. Direktīvā īpaši jāparedz tas, ka informācijai par ziņotāju personu jābūt stingri konfidencialai, ja vien viņi nav devuši piekrišanu tās atklāšanai, vai tas ir īpaši svarīgi taisnīgam tiesas procesam krimināllietā.

3.6.2 Direktīvas 24. pants jāpapildina, lai nodrošinātu to, ka aizsardzības nosacījumi attiecas uz individuālajiem uzņēmējiem un mazajiem uzņēmumiem.

3.7 Citas piezīmes

3.7.1 Piedāvātās direktīvas pielietojums nozarēs

3.7.1.1 Ja vien nav noteikts citādi, visas sistēmas prasības, kas iekļautas direktīvas projektā, ir piemērojamas visām institūcijām un personām, kā paredzēts 2. pantā. Tā kā regulētais sektors šobrīd ir daudzveidīgs, jāapsver to iestāžu vai profesiju situācija, uz kuru darbību direktīvas projekts attiecas tikai daļēji, jo nepieciešams paskaidrojums par to, kā piemērot šos nosacījumus tikai konkrētām attiecīgo uzņēmumu darbības daļām, uz kurām tie attiecināmi.

3.7.1.2 Nav skaidrs, kādēļ 2. pantā noteikts ierobežojums attiecībā uz direktīvas projekta noteikumu piemērošanu notāriem un citiem neatkarīgiem profesionāliem juristiem tikai tad, ja tiek veiktas noteiktas darbības, kamēr citās brīvājās profesijās, kur tāpat jāievēro vienlīdz augsti ētikas un kompetences standarti, tie jāpiemēro attiecībā uz visām darbībām. Komiteja saprot, ka ir noteiktas darbības, kas dažās dalībvalstīs paredzētas notāriem un citiem profesionāliem juristiem (parasti saistībā ar viņu kā advokātu darbību oficiālos tiesas procesos), to ietvaros profesionālu juristu darbība ievērojami atšķiras no citām brīvājām profesijām, un līdz ar to pastāv jautājums par to izslēgšanu no direktīvas noteikumu ietekmes loka. Tomēr Komiteja uzskata, ka uz tām jāattiecināma direktīvas noteikumi, ja vien darbības, kurās tie iesaistīti nav ierobežotā profesionālu juristu kompetencē, un ja šie pakalpojumi būtu iekļauti direktīvā, ja tos veiktu jebkurš cits attiecīgi pilnvarots profesionāls uzņēmums.

3.7.2 Ziņošanas pienākums

3.7.2.1 Direktīvas projekta 17. pants ietver prasību, ka tām iestādēm un personām, uz ko attiecas direktīvas projekta nosacījumi, **īpaši rūpīgi jāpārbauda** jebkuru darbību, kas varētu būt saistīta ar naudas atmazgāšanu.

3.7.2.2 Šī prasības ievērošanas rezultātā varētu rasties ievērojams papildprocedūru apjoms, kas jāveic iestādēm un personām, uz ko attiecas direktīvas projekta noteikumi, un arī palielinātos risks, ka aizdomās turamais tiek brīdināts par īpašu procedūru veikšanu.

3.7.2.3 Komiteja uzskata, ka regulētā sektora uzņēmumiem nav jāveic **izmeklēšana** tādā nozīmē, kā to acīmredzami paredz 17. pants, bet tiem jābūt modriem attiecībā uz aizdomām, kas pamatojas uz **informāciju**, kas nonākusi to rīcībā ikdienas uzņēmējdarbības rezultātā, un par šo informāciju jāziņo tiesībsargājošajām iestādēm izmeklēšanas nolūkos.

3.7.3 Dalībvalstu iespēja izvirzīt stingrākus nosacījumus

3.7.3.1 4. pants atļauj dalībvalstīm pieņemt vai atstāt spēkā stingrākas normas nekā tās, kas minētas direktīvas projektā.

3.7.3.2 Ievērojamas atšķirības attiecībā uz normu stingrību vienā vai otrā dalībvalstī var kaitēt vienotā tirgus principam, kā rezultātā tiktu pārtraukta godīga konkurence, un tas pamudinātu kriminālelementus pārcelt naudas atmazgāšanas aktivitātes uz tām dalībvalstīm, kurās normas nav tik stingras.

3.7.3.3 Komiteja iesaka noteikumu, kas pieļauj vietējās izmaiņas ierobežot un attiecināt vienīgi uz reģioniem, kur šādas

izmaiņas nepieciešamas (ja to pieprasīs dalībvalstis vairāk obligātā nekā brīvprātīgā kārtā), lai atspoguļotu īpašus vietējos apstākļus.

3.7.4 Piezīmes par atsevišķiem pantiem.

3.7.4.1 Komiteja pozitīvi novērtē atbildību, kas noteikta dalībvalstīm, lai nodrošinātu atgriezenisko saikni (31. panta 3. punkts) un iesaka, lai tā noteikti būtu Finanšu noziegumu izmeklēšanas nodaļas atbildības joma. Atgriezeniskā saikne ir lietderīga, jo veicina efektīvāku atbilstību turpmākā likumdošanas piemērošanā.

3.7.4.2 19. panta 1. punkta b) apakšpunkts paredz to, ka iestādēm un personām, uz ko attiecas piedāvātās direktīvas nosacījumi, nepieciešams nodrošināt Finanšu noziegumu izmeklēšanas nodaļu ar visu nepieciešamo turpmāko informāciju saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem. Komiteja vēlas uzsvērt to, ka tiesībsargājošo iestāžu pieeja "visai nepieciešamajai turpmākajai informācijai" varētu būt pārāk tālejoša, un regulētajam sektoram pilnīgi noteikti nav iespējams izpildīt šādu prasību. Mēs iesakām aizvietot formulējumu "visa nepieciešamā" ar formulējumu, kas ļauj dalībvalstīm saskaņot pieprasītās papildinformācijas sniegšanu ar valstu regulētajiem sektoriem, lai tas nekļūtu nevajadzīgi apgrūtināts, un nodrošināt, lai Finanšu noziegumu izmeklēšanas nodaļa nepārsniedz šīs prasības.

3.7.4.3 Direktīvas 20.2. pantā jāparedz tas, ka aizdomu rašanās gadījumā, sniegtot juridiskos pakalpojumus (tas attiecas uz notāriem, neatkarīgajiem juriskonsultiem, revidentiem, grāmatvedības pakalpojumu sniedzējiem vai nodokļu konsultantiem) viņiem jābūt atbrīvotiem no ziņošanas pienākuma. Šī panta formulējums ir vairāk ierobežojošs, paredzot, ka atbrīvojums var tikt attiecināts vienīgi uz pakalpojumu sniegšanu, lai noskaidrotu klientu juridisko statusu pirms tiesvedības. Tas būtu nepamatots klientu cilvēktiesību ierobežojums, lai saņemtu juridiskos pakalpojumus ar pārliecību.

3.7.4.4 Dokumenta 23. panta noteikums paredz, ka informācijas izpaušana saskaņā ar direktīvas projektu neveidos informācijas izpaušanas ierobežojuma pārkāpumu, taču noteikumā nav teikts, ka, lai iegūtu minēto aizsardzību, informācijas izpaušanai jābūt veiktai labticīgi. Tas bija izvirzīts otrajā direktīvā. Šī prasība ir jāatkārto, lai uzsvērtu to, ka regulētā sektora nozarēm jāizvirza prasība par atbildīgu un labticīgu rīcību, lai izmantotu plašās likumā paredzētās aizsardzības priekšrocības. Ja tiek noteikts citādi, pastāv risks izkropļot individuālo tiesību līdzsvaru un tiesu pieejamību.

4. Secinājumi

4.1 Lai gan Komiteja atbalsta divējādu mērķi, proti, nodrošināt visaptverošu globālo standartu piemērošanu ES, kā noteikts FATF Četrdesmit ieteikumos, jautājuma par teroristu finansēšanu iekļaušanu, Komiteja nožēlo to, ka minētā 3. Naudas atmazgāšanas direktīva sagatavota, pirms radusies iespēja pilnībā izvērtēt 2. direktīvas, kas tika apstiprināta 2001. gadā, nozīmīgumu. Varētu būt, ka 3. direktīvas izstrādes uzsākšana tik drīz pēc otrās direktīvas un bez būtiska perioda, lai izvērtētu 2. direktīvas secinājumus, kas būtu jāņem vērā, ir pārāk strauja.

4.1.1 Lai pamatotu 3. direktīvas sagatavošanu šajā laikā, ir svarīgi, ka to izmanto arī 2. direktīvas uzlabošanai un tālākai ieviešanai. Īpaši atzinīgi mēs novērtējam dažas ietvertās normas:

- izslēgt dažus apgrūtinājošus 2. direktīvas aspektus, kuros noteiktās prasības nedod adekvātu rezultātu tiesībaizsardzības un noziedzības apkarošanas jomā;
- samazināt pretrunas attiecībā uz noteikumiem par naudas atmazgāšanu un praktiskajām darbībām gan ES ietvaros (gan dažādās dalībvalstīs, gan dažādās regulētā sektora jomās vai citos sektoros, kas ir neaizsargāti pret naudas atmazgāšanas gadījumiem) un starp ES un trešajām valstīm (tam nepieciešams dalībvalstu iespēju ierobežojums attiecībā uz atsevišķu izmaiņu ieviešanu saskaņā ar direktīvas noteikumiem) un
- ieviest skaidrākus aizsardzības pasākumus ziņotājiestāžu darbiniekiem.

4.2 Šajā atzinumā izteikti priekšlikumi ar mērķi uzlabot direktīvu tādējādi, lai papildinātu tās pretrunīgos mērķus. Ieviešot jebkuras turpmākās izmaiņas direktīvas apspriešanas nobeiguma posmā, jāpatur prātā šie globālie principi.

4.3 Ņemot vērā īso laika periodu pēc 2. direktīvas stāšanās spēkā, daudzās dalībvalstīs vajadzētu atļaut pietiekami ilgu laika periodu 3. direktīvas ieviešanai.

4.4 Ņemot vērā to, ka iegūta pieredze direktīvu administrēšanā, lai aizkavētu naudas atmazgāšanu un teroristu finansēšanu, iespējams, ka Eiropas Savienībai būs nepieciešams ņemt vērā dažas saiknes un politikas sinerģijas saistībā ar citiem kriminālās rīcības aspektiem un to aizkavēšanu. Komiteja atzīmējusi ieteikumus par:

- direktīvas projekta salīdzinājumu ar Eiropas Padomes darbu jautājumā par krimināllikumu;
- precizējumus par noziedzīgi iegūto līdzekļu atsavināšanas kārtību;
- lielāku palīdzību trešajām valstīm jautājumos, kas saistīti ar organizēto noziedzību;
- īpaši neaizsargātām jomās, kā, piemēram, pārrobežu izvairīšanos no nodokļu maksāšanas.

4.5 Komiteja atzinīgi vērtē tālāku attīstību likumu izstrādes jomā, lai aizkavētu naudas atmazgāšanu un teroristu finansēšanu; šie likumi ir Eiropas Savienības simbols, nodrošinot augstus indivīda un sabiedrības godīguma un rīcības standartus. Direktīva ir ne vien praktisks solis finanšu vadības jomā, bet tā nozīmē arī Eiropas Savienības nostiprināšanu.

Briselē, 2005. gada 11. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Indijas un ES attiecībām

(2005/C 267/06)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2004. gada 27. janvāra plenārajā sesijā saskaņā ar reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu *Indijas un ES attiecības*

Ārējo sakaru specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas dokumenta sagatavošanu, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 14. martā. Referente bija **Sukhdev Sharma** kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 417. plenārajā sesijā (2005. gada 12. maija sanāksmē) ar 145 balsīm “par” un 2 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads

1.1 Pirmo informācijas ziņojumu par “Indijas un ES attiecībām” (CES 947/2000) Ārējo sakaru specializētā nodaļa pieņēma 2000. gada decembrī, sagatavojot Indijas un ES “apaļā galda” pirmo sanāksmi, kas notika 2001. gada janvārī Deli. Apaļā galda diskusiju Eiropas dalībnieki ir izraudzīti no EESK, bet Indijas dalībnieki — no organizētās pilsoniskās sabiedrības visiem slāņiem (skat. I papildinājumu).

1.2 Kopš atklāšanas 2001. gadā “apaļā galda” forums ir izveidojies par nozīmīgu institūciju ES un Indijas attiecību turpmākai attīstībai. Sarunu septītā kārtā notika 2004. gada jūnijā Šrinagarā, Kašmīrā, bet astotā — 2004. gada decembrī Londonā, kad atklāti un lietišķi tika apspriesti tādi delikāti jautājumi kā bērnu darbs un dzimumu līdztiesība darba vietā. (Skat. 5. punktu: ES un Indijas pilsoniskās sabiedrības dialogs līdz šim).

1.3 Šis pašiniciatīvas atzinums par Indijas un ES attiecībām ir sagatavots, ņemot vērā minēto attiecību nozīmīguma pieaugumu kopš 2000. gada. Minēto attiecību nozīmīgums skaidri atspoguļojas daudzās 2004. gada norisēs.

1.4 Šis pašiniciatīvas atzinums tādēļ neaprobežojas tikai ar 2000. gada informācijas ziņojuma par Indijas un ES attiecībām aktualizēšanu. Tajā ir uzsvērts arī tas, ka EESK pilnībā jāizmanto gan ES iestāžu, gan Indijas valdības spēcīgais politiskais atbalsts Eiropas un Indijas pilsoniskās sabiedrības ciešākai sadarbībai. Tālab šajā pašiniciatīvas atzinumā ir atzīmēts EESK jau sniegtais ieguldījums Indijas un Eiropas pilsoniskās sabiedrības tuvināšanai ar mērķtiecīga dialoga starpniecību. Tajā ir izklāstīts turpmākais ieguldījums, ko EESK var sniegt, jo īpaši ES un Indijas stratēģiskās partnerības kopīgā rīcības plāna sagatavošanā, sevišķi ar “apaļā galda” sanāksmju starpniecību.

1.5 Eiropas Komisija 2004. gada jūnijā ir nosūtījusi savus plaša diapazona priekšlikumus par stratēģisko partnerību ar Indiju Padomei, Eiropas Parlamentam un EESK, atbildot uz to, ka Indijas un ES attiecības “pēdējos gados ir eksponenciāli pilnveidojušās gan apjoma, gan intensitātes ziņā.” Komisija pieprasīja rīcības plānu, kas jāapstiprina Indijas un ES sestajā sammitā 2005. gadā.

1.6 Indijas valdība augustā labvēlīgi atbildēja uz Komisijas 16. jūnija paziņojumu un ierosināja izveidot komiteju ministru līmenī, lai izstrādātu rīcības plāna projektu, kas jāapstiprina sestajā sammitā.

1.7 ES Padome oktobrī pieņemtajos secinājumos “atbalstīja pilnīgo un visaptverošo” Komisijas paziņojumu. Padome pilnībā atbalstīja paziņojumā ietvertos vispārējos mērķus un apņēmas “strādāt kopā ar Komisiju, lai minētos mērķus īstenotu.”

1.8 Eiropas Parlaments oktobrī ieteica Padomei “pieņemt lēmumu, lai pilnveidotu Indijas un ES partnerattiecības par stratēģiskām partnerattiecībām” un šajā nolūkā veikt arī “nepieciešamos praktiskos pasākumus”.

1.9 Indijas un ES piektais sammits, kas notika novembrī Hāgā, aicināja abas puses “pamatojoties uz Komisijas paziņojumu, Padomes secinājumiem un Indijas atbildes dokumentu, kopīgi izstrādāt visaptverošu Indijas un ES Rīcības plānu stratēģiskai partnerībai un jaunu kopīgu politisko deklarāciju, lai to apstiprinātu sestajā sammitā.”

1.10 “Apaļā galda” dalībnieki decembra sanāksmē Londonā ieteikumos Indijas un ES 2005. gada sammitam atzina, ka Indijas un ES stratēģiskā partnerība ar “apaļā galda” foruma starpniecību ir devusi iespēju palielināt un paplašināt pilsoniskās sabiedrības nozīmīgumu minētajās partnerattiecībās. Sanāksmes dalībnieki uzsvēra, “ka pilsoniskajai sabiedrībai jābūt šādu jauno partnerattiecību neatņemamai sastāvdaļai” un izteica gatavību “aktīvi sekmēt kopīgo rīcības plānu”.

1.11 Eiropas Komisijas dokumenta un Indijas valdības atbildes dokumenta apjoms varētu likt domāt, ka vēl daudz kas darāms, lai stiprinātu un padziļinātu Indijas un ES attiecības. Patiesībā abām pusēm jau ir ciešas attiecības, kas saskaņā ar sammita paziņojumu “pastāv uz kopīgu vērtību un pārliecību stabila pamata bāzētas partnerības ietvaros”. Iepriekš minētie trīs dokumenti patiesi dod skaidru priekšstatu par to, cik daudz ir sasniegts līdz šim brīdim.

1.12 Indijas un ES partnerattiecības gadu gaitā no sadarbības ekonomikas un attīstības jomā ir izvērsušās, iegūstot plašāku politisko un stratēģisko dimensiju, ņemot vērā to, ka gan Indija, gan ES ir nozīmīgas pasaules mēroga tirgus dalībnieces ar kopīgu, uz multilaterālismu balstītu viedokli par pasaules kārtību. Pušu politiskajā dialogā tagad ietilpst regulārs sammits, kas pēdējos gados noticis ikgadēji, “troikas” ikgadējās sanāksmes ministru līmenī un pēc Indijas un ES Kopīgās deklarācijas par terorisma apkarošanu pieņemšanas 2001. gadā — arī politiskās darba grupas cīņai pret terorismu *COTER Troika* sanāksmes divreiz gadā. Organizatoriskajā mehānismā kopš 2000. gada ietilpst arī Konsulāro lietu darba grupa, ES un Indijas augstāko ierēdņu tikšanās divas reizes gadā un Indijas un ES “apaļā galda” sanāksmes, kas arī notiek divas reizes gadā.

1.13 Indijas un ES attiecību stūrakmens joprojām ir tirdzniecība un investīcijas. ES ir Indijas lielākā tirdzniecības partnere un no ārvalstīm ienākošo ieguldījumu galvenais avots. Kaut arī tirdzniecība un ieguldījumi acīmredzami nesasniedz iespēju robežu, Indijas un ES uzņēmēji saskaņā ar kopīgu iniciatīvu tirdzniecības un ieguldījumu veicināšanai ir ierosinājuši pasākumus astoņās nozarēs. Uz minētajiem ieteikumiem pamatosies tirdzniecības un investīciju attīstības programma 13,4 miljonu *euro* apmērā. Pagaidām ES un Indija ir noslēgušas muitas sadarbības nolīgumu, kas paredzēts tirdzniecības plūsmu uzlabošanai, un notiek sarunas par nolīgumu jūrniecības sektorā, lai veicinātu Indijas un ES kuģošanas sabiedrību darbības attīstību.

1.14 Indijas informācijas tehnoloģijas (IT) eksports uz ES 2003. gadā pārsniedza 2 miljardus *euro*, un tas ir 20 % no valsts kopējā programmatūras eksporta. Apmēram 900 Indijas un Eiropas uzņēmējsabiedrības un organizācijas 2004. gadā piedalījās ES un Indijas sadarbības forumā par informācijas sabiedrību, kas notika Deli 2004. gada martā. Pa to laiku ir uzsākts informācijas sabiedrības dialogs, kas pamatojas uz 2001. gada Indijas un ES Kopīgā redzējuma deklarāciju par informācijas sabiedrības un informācijas un komunikācijas tehnoloģijas attīstību. Tajā ir paredzēta zinātniskā izpēte sešās prioritārajās nozarēs un padziļināts dialogs par informācijas sabiedrības un elektronisko sakaru reglamentējošajiem noteikumiem.

1.15 Pagājušā gadsimta 80.-o gadu vidū aizsāktā sadarbība zinātnes un tehnoloģijas jomā ir kļuvusi par vienu no ES un Indijas sadarbības daudzsoļīgākajām jomām. Zinātniskās un tehnoloģiskās sadarbības nolīgumā, kas parakstīts 2002. gadā,

ir noteikts tiesiskais regulējums Indijas un Eiropas zinātnieku dalībai otras puses programmās, bet Indija ir “adresātvalsts” sadarbībai saskaņā ar ES sestās pamatprogrammas pētniecības jomā starptautiskajiem pamatprincipiem.

1.16 Indija un ES izstrādā sadarbības nolīguma projektu attiecībā uz ES Galileo satelītnavigācijas projektu. Ņemot vērā Indijas potenciālu ar satelītiem un navigāciju saistītos pasākumos, minētais nolīgums veicinās rūpniecisko sadarbību daudzās augsto tehnoloģiju jomās. Indijai un ES jau ir ilga kopīga darba pieredze kosmosa nemilitārā izpētē un izmantošanā ar šo valstu attiecīgo aģentūru, EKA un Indijas Kosmosa izpētes organizācijas (ISRO) starpniecību. ES pagaidām ir izteikusi interesi par Indijas bezapkalpes kosmisko lidojumu Mēness zinātniskajai izpētei ar *Chandrayaan-1*.

1.17 Ir izstrādātas jaunas koncepcijas sadarbībai attīstības jomā. Indija kļūst par netipisku tirgus dalībnieci ar izvērstu attīstības politiku, kurā tā ir gan saņēmēja, gan devēja. Šāda virzība bija acīmredzama postījumu likvidēšanas laikā pēc cunami, kas 2004. gada 26. decembrī sagrāva Indijas okeāna robežvalstis. Indija atteicās no ārvalstu ārkārtas palīdzības pat tad, kad tā sniedza liela apjoma ārkārtas palīdzību Šrilankai. Kā saņēmēja Indija šobrīd pieņem atbalstu attīstībai no atsevišķas starpvalsu donoru grupas, kurā pēc paplašināšanas tagad ietilpst arī ES, G-8 valstis un mazi starpvalstu donori, kuri nav G-8, bet kuri ir uzņemti, ja to gada iemaksas pārsniedz 25 miljonus USD. ES nodrošina Indijai 225 miljonu *euro* dotācijas laika posmam no 2001. gada līdz 2006. gadam, un četras piektdaļas minēto līdzekļu ir paredzētas nabadzības samazināšanai. Sadarbība attīstības jomā koncentrēties uz *Rajasthan* un *Chhattisgarh* štatu un lielā mērā būs veltīta izglītības un veselības aizsardzības programmām.

1.18 EESK efektīvi jāreaģē uz minētajām politiski nozīmīgajām norisēm sešu mēnešu laika posmā, 2005. gada pirmajā pusē. Eiropas Komisija jūnija paziņojumā ir ierosinājusi, ka “apaļā galda” diskusijas pilnībā ir integrējamas Indijas un ES institucionālajā mehānismā, izaicinot līdzpriekšsēdētājus iesniegt sammitā nesaistošus politiskus ieteikumus. Padome atbalstīja Komisijas priekšlikumus savstarpējās sapratnes vairošanai ar “politisko partiju, arodbiedrību, uzņēmēju apvienību, universitāšu un pilsoniskās sabiedrības pastiprinātas sadarbības” starpniecību. Arī Hāgas sammitā akceptēja priekšlikumu “veicināt politisko partiju, arodbiedrību, uzņēmēju apvienību, universitāšu un pilsoniskās sabiedrības sadarbību”.

1.19 Šajā pašiniciatīvas atzinumā ir aplūkoti arī veidi, kā padarīt efektīvākas “apaļā galda” diskusijas un tā tīmekļa vietni — Indijas un ES pilsoniskās sabiedrības interneta forumu — izmantot gan “apaļā galda” diskusiju efektivitātes paaugstināšanai, gan Indijas un Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju plašāka loka aptveršanai.

2. Indijas un ES stratēģiskās partnerības veicināšana

2.1 **“Apaļā galda” sanāksmes dalībnieki Londonā, 2004. gada decembrī atzinīgi novērtēja Indijas un ES stratēģiskās partnerības uzsākšanu un apņēmās veicināt kopīgā rīcības plāna izstrādi 2005. gadā pirms Indijas un ES sestā sammita. Sanāksmes dalībnieki paziņoja savu nodomu “iesniegt priekšlikumus jomās, kurās pilsoniskā sabiedrība var dot reālu pievienoto vērtību saistībā ar Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanu, ilgtspējīgas attīstības veicināšanu un globalizācijas pārvaldību.” “Apaļā galda” sanāksmes dalībnieki apņēmās arī apsvērt, kā pilsoniskā sabiedrība var palīdzēt īstenot Kopīgo deklarāciju par kultūras sakariem.**

2.2 “Apaļā galda” dalībniekiem tāpat ka EESK ir plašas iespējas sekmēt Indijas un ES stratēģisko partnerību. Kopš atklāšanas sanāksmes Deli 2001. gada janvārī “apaļā galda” forumā ir 1) apspriesti daudzi jautājumi, kas iekļauti Eiropas Komisijas 16. jūnija paziņojumā, un 2) sniegti ieteikumi Indijas un ES sammitos par jau minētajiem jautājumiem. Londonas sanāksmes dalībnieki atzina, ka jaunā stratēģiskā partnerība ar “apaļā galda” foruma starpniecību “ir devusi iespējas palielināt un paplašināt pilsoniskās sabiedrības lomu.” “Apaļā galda” otrajā sanāksmē, kas notika Briselē, 2001. gada jūlijā, jau ir apspriesti daudzi jautājumi un sniegti ieteikumi saistībā ar tiem, ieskaitot tādus jautājumus kā globalizācija, tirdzniecība un ieguldījumi; PTO; intelektuālais īpašums, informācijas nesēji un kultūra. Forumā dalībnieki ne tikai atgriezās pie minētajiem jautājumiem turpmākajās sanāksmēs, bet arī paplašināja darba kārtību, iekļaujot sadarbību pārtikas aprites un plaša mēroga lauksaimnieciskās uzņēmējdarbības jomā; cilvēktiesības darba vietā; ilgtspējīgu attīstību un tūrismu. **“Apaļā galda” foruma dalībnieki turpinās viedokļu apmaiņu par jautājumiem, kas saistīti ar kultūru, nākamajā sanāksmē apspriežot kultūras un reliģijas plurālismu demokrātiskā sabiedrībā.**

2.3 “Apaļā galda” dalībnieki Londonas sanāksmē nolēma izskatīt nevis visas tēmas, ko Komisija izvirzījusi saistībā ar stratēģijas partnerību, bet gan aprobežoties ar tām jomām, kurās pilsoniskā sabiedrība var sniegt unikālu ieguldījumu. Tādēļ sanāksmē varēja lietderīgi apsvērt ieguldījumu turpmāk minētajās jomās, ko Komisija noteikusi par jaunās stratēģiskās partnerības svarīgiem elementiem.

2.3.1 **Konfliktu novēršana un pēckonflikta reorganizācija:** šīs ir jomas, kurās Indijai, kā norādījusi Komisija, ir bijusi nozīmīga loma gan ar ANO starpniecību, gan izmantojot divpusējus sakarus, piemēram, Afganistānā. Šā iemesla dēļ ir izvirzīts priekšlikums par to, ka ES un Indija izskata veidus, kā formalizēt regulāru sadarbību minētajās jomās. Komisija ierosina arī kopīgi sponsorēt ANO konferenci par konfliktu novēršanu un

pēckonflikta procesu pārvaldību, kā arī uzsākt dialogu par reģionālās integrācijas ieguldījumu konfliktu novēršanā.

2.3.2 **Migrācija:** Komisija atzīmē, ka līdz ar globalizāciju ir pieaugusi starptautiskā migrācija. Tās rezultātā ir pieauguši migrantu ienākumi, no vienas puses, un nelegālās migrācijas un cilvēku tirdzniecības problēmas, no otras puses. Komisija atbalsta visaptverošu dialogu, iekļaujot ne tikai legālo migrāciju saistībā ar darbaspēka migrāciju un darba ņēmēju pārvietošanos un vīzu režīmu, bet arī kontrabandas un nelegālās tirdzniecības apkarošanu, nelegālo migrantu izraidīšanu un atpakaļuzņemšanu un citus ar migrāciju saistītus jautājumus.

2.3.3 **Demokrātija un cilvēktiesības:** Komisija atbalsta pašreizējā dialoga paplašināšanu, attiecinot to arī uz tādām tēmām kā nāves soda atcelšana, dzimumu diskriminācija, bērnu darbs un darbinieku tiesības, korporatīvā sociālā atbildība un reliģiskā brīvība. Komisija saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību un demokrātijas iniciatīvu ir gatava finansēt projektus Indijā. EESK uzskata, ka jāpievēršas katu diskriminācijām.

2.3.4 **Ar vidi saistīti jautājumi:** Indijai un ES kopīgi jādarbojas, lai veicinātu sadarbību attiecībā uz globāliem uzdevumiem vides jomā, piemēram, ANO konvencijas par bioloģisko daudzveidību, kurā varētu izvērst konstruktīvu dialogu par “Piekļuves un guvumu sadali” (ABS). Indiju uzaicinātu organizēt Indijas un ES Vides forumu, iekļaujot pilsonisko sabiedrību un darījumu aprindas, lai veicinātu viedokļu, zinātības un zinātniskās un tehniskās informācijas apmaiņu. Komiteja uzskata, ka Indijas – ES “apaļajam galdam” tuvākajā nākotnē jāizvirza enerģētikas politikas un drošības jautājumi.

2.3.5 **Ilgspējīga attīstība:** jāsekmē, atbilstoši Eiropas Komisijas ieteikumam izmantojot dialogu par tādiem jautājumiem kā pastāvīgi ražotu preču tirdzniecības plūsmu veicināšana, marķēšana un noturīgas ietekmes novērtējums. Komisija atbalsta arī Pastāvīgas tirdzniecības un inovāciju centra (STIC) plašāku izmantošanu.

2.3.6 **Sadarbība attīstības jomā:** Indija ir samazinājusi divpusējo līdzekļu devēju skaitu līdz sešiem (ES, AK, Vācija, ASV, Krievija un Japāna). Valsts faktiski ir attīstības atbalsta saņēmēja un devēja. Pat tādā gadījumā Komisija uzskata, ka ES jāpalīdz Indijai sasniegt Tūkstošgades attīstības mērķus. Pamatojoties uz ES gūto pieredzi atbalsta programmās Indijai vispārējās pamatizglītības un veselības aprūpes pamatpalikumu jomā, prioritāti varētu piešķirt sociālajai un ekonomiskajai kohēzijai. Komisija uzskata, ka ES sadarbībai attīstības jomā aizvien vairāk jākoncentrējas uz palīdzību kritiskām grupām. Tai jāatbalsta arī ILO galveno konvenciju izpildes veicināšana. Pēc EESK uzskatiem, Indijai vajadzētu ratificēt ILO 3 galvenās konvencijas, kuras Indija vēl nav ratificējusi.

2.3.7 *Sadarbība kultūras jomā*: Komisija uzskata, ka īpaši jāpastiprina sadarbība filmu un mūzikas jomā. Vienlaikus ar politiskajiem un uzņēmējdarbības sammitiem varētu sarīkot Kultūras nedēļu. Komiteja norāda, ka 2006. gads starpkultūras dialogam varētu nodrošināt iespēju “apaļajam galdam” izvirzīt šo jautājumu.

2.3.8 *Pārredzamība*: saskaņā ar Komisijas viedokli Indijas sabiedriskajai domai jāsaņem vispusīga informācija par ES, ne tikai par tās tirdzniecības attiecībām. Komisija uzsāks pētniecības projektu, lai noteiktu mērķauditorijas, būtiskākos ziņojumus, galvenās programmas un veidus to labākai ieviešanai. Dalībvalstis, kā arī Eiropas Parlamentu aicina veicināt darbu, kas paaugstina Indijas sabiedrības informētību par ES. Deli būtu jāizstrādā sava saziņas stratēģija.

2.3.9 *Tirdzniecība un ieguldījumi*: kā Eiropas Komisija norādījusi paziņojumā, tirdzniecība un ieguldījumi ir “Indijas un ES attiecību stūrakmens.” Tādēļ vairāki paziņojumā ietvertie priekšlikumi attiecas uz abām minētajām tēmām gan daudzpusējā, gan divpusējā līmenī. Komisija vēlas, lai ES panāktu lielāku konvergenci ar Indiju būtiskākajos jautājumos PTO tirdzniecības sarunu Dohas kārtā. Tā atbalsta arī divpusēju dialogu par intelektuālā īpašuma tiesībām, piemēram, lai panāktu vienotu izpratni par intelektuālā īpašuma tiesībām, kas saistītas ar tirdzniecību (TRIPS).

2.4 Paziņojuma iedaļā, kas veltīta uzņēmumu sadarbības veicināšanai, Komisija vēlas, lai ES palīdz izveidot Vadošo uzņēmēju “apaļo galdu”. Minēto priekšlikumu atbalstīja Hāgas sammitā. Pagaidām ar Indijas un ES kopīgās iniciatīvas tirdzniecības un ieguldījumu sekmēšanai starpniecību ir nodrošināts uzņēmēju un politikas veidotāju tiešs dialogs. Indijas uzņēmēj-sabiedrības un rūpniecības uzņēmumi vienlaikus ar politisko sammitu jau ir sarīkojuši Indijas un ES uzņēmēju augstākā līmeņa sanāksmi, un vadošo uzņēmēju atzinumi ir iesniegti Indijas vadošajiem politiķiem.

2.5 **Nemot vērā to, ka “apaļā galda” sanāksmēs piedalās arī uzņēmēju un darba devēju organizāciju pārstāvji, diskusijās varētu lietiski apsvērt, kā labāk piedalīties pasākumos, kurus kopīgi veic Indijas un Eiropas darījumu aprindas. Tā kā “apaļā galda” forumam nepārprotami ir nozīme Komisijas atbalstītās Indijas un ES ekonomiskās partnerības stiprināšanā, tā ieguldījums kopīgā rīcības plāna īstenošanā saskaņā ar Londonas sanāksmes lēmumu jākoncentrē uz noturīgas attīstības veicināšanu un globalizācijas pārvaldību.**

2.6 “Apaļā galda” diskusijās piedalās arī akadēmiskās sabiedrības pārstāvji. Tādēļ sanāksmēs varētu izskatīt arī minētās sabiedrības ieguldījumu Eiropas Komisijas izveidotajās zinātniskajās programmās vai programmās, kas ir sagatavošanas

stadijā, kā minēts Komisijas paziņojumā. Minētajās programmās ietilpst arī Eiropas studiju programma Džavaharlāla Neru universitātē Deli. Stipendiju programmai ar 33 miljonu euro budžetu jāsāk darboties no 2005./2006. mācību gada. Tā būs piesaistīta ES Erasmus Mundus programmai un koncentrēsies uz Indijas studentu pēcdiploma studijām ES universitātēs.

3. Indijas un Eiropas pilsoniskā sabiedrība

Kas ir “pilsoniskā sabiedrība”? EESK uzskata, ka “to var definēt tikai ļoti brīvi kā sabiedrību, kas izvirza un aizstāv demokrātijas principus. Pilsoniskā sabiedrība ir kopējs termins indivīdu vai grupu visu veidu sabiedriskajai darbībai, kas nav valsts ierosināta un kuru nevada valsts”.⁽¹⁾ Tās aizstāvji Indijā piekrīt, ka pilsoniskā sabiedrība ietver demokrātiju un var efektīvi darboties tikai demokrātijas apstākļos. Daļu Indijas pilsoniskās sabiedrības organizāciju aktīvo locekļu patiešām ir iedvesmojuši Eiropas un ASV pilsoniskās sabiedrības sasniegumi, citus — Mahatmas Gandi ieviestās sabiedriskās un politiskās aktivitātes tradīcijas.

3.1 Pilsoniskā sabiedrība Indijā

3.1.1 Indijas pilsoniskās sabiedrības pieaugošā nozīme ir acīmredzama, pieaugot visu veidu brīvprātīgo organizāciju skaitam. (Indijā dod priekšroku minētajam terminam; termins “nevalstiska organizācija” vai NVO ir ieguvis popularitāti tikai pēdējos 20 gados). Šādu organizāciju skaits aptuveni pirms 10 gadiem tika lēsts robežās no 50 000 līdz 100 000, un kopš tā laika tas noteikti ir pieaudzis. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas iesaistās daudzos pasākumos visā Indijā, un tajās ietilpst uzņēmēju organizācijas, profesionālās organizācijas un arod-sabiedrības.

3.1.2 Indijas pilsoniskās sabiedrības organizācijas:

— ir iesaistītas tradicionālajos attīstības pasākumos, kas saistās ar NVO — analfabētisma likvidēšanas programmu vadība, ambulanču un klīniku pārvaldība, palīdzība amatniekiem, piem., audējiem viņu ražojumu realizācijā utt. Tā kā minētās organizācijas parasti darbojas vietējā līmenī, tās palīdz arī valsts aģentūrām decentralizēti īstenot valsts politiku;

— veic padziļinātu izpēti, lai ietekmētu centrālo un štata valdību un/vai rūpniecību;

⁽¹⁾ EESK atzinums par pilsoniskās sabiedrības organizāciju lomu un ieguldījumu Eiropas veidošanā, 5.1 pants, pieņemts 1999. gada 22. septembrī, OV C 329, 17. 11. 1999.

- cenšas paaugstināt dažādu sociālo grupu politisko apziņu, mudinot tās pieprasīt savas tiesības;
- pārstāv īpašas interešu grupas, piem., personas ar spēju traucējumiem, vecus cilvēkus un bēgļus;
- inovatīvi darbojas, izmēģinot jaunas pieejas sociālu problēmu risināšanā;
- pārstāv darba devēju organizācijas, arodbiedrības, apdrošināšanas sabiedrības un kooperatīvus;
- ietver lauksaimnieku organizācijas;
- ietver organizācijas, kas aktīvi cīnās pret HIV/AIDS izplatību un
- visbeidzot, tās ir aktivistes. Kopš pagājušā gadsimta 70.-iem gadiem minētās organizācijas veido plašas sociālās kustības — lauksaimnieku kustību; sieviešu kustību, nosakot un veicinot ar sieviešu stāvoķi saistītu problēmu risināšanu; vides aizsardzības kustību, kas cenšas piespiest valdību pievērst lielāku uzmanību ekoloģiskiem jautājumiem; kustību patērētāju tiesību aizsardzībai u.c.

3.1.3 NVO un valdība uzskata, ka jo īpaši attīstības jautājumos tām jādarbojas partnerībā. Tādēļ valsts Plānošanas komisija vairākas reizes ir finansējusi brīvprātīgās organizācijas. Jaunākajā, t.i., desmitajā piecādu plānā ir noteikts, ka:

“Plāniem jāatspoguļo cilvēku faktiskās prasības, un tiem jābūt ekonomiski un sociāli jutīgiem pret to cilvēku ētosu, kam šādi plāni paredzēti. Cilvēkiem jāizjūt minēto plānu piederība un šādā nolūkā tie jāveicina. Tendence gaidīt, lai visu, kas vajadzīgs cilvēkiem, izdara valdība, jāizbeidz; daudz efektīvākas ir programmas un plāni ar iedzīvotāju līdzdalību.”

3.1.4 Plānošanas komisijā ir brīvprātīgās darbības grupa, kas veido komisijas saskarni ar brīvprātīgo sektoru. Komisija ir nolēmusi “veidot konsultatīvas grupas...kurās ietilpst cilvēki no dažādām valsts daļām, kuri zina, kas reāli notiek un kuri var ieteikt, kas maināms un kādā veidā,” uzskata Plānošanas komisijas locekle Sayeeda Hameed kdze. ⁽²⁾

⁽²⁾ Plānošanas komisijas pieejamība cilvēkiem: “Sayeeda Hameed”, Rajashri Dasgupta InfoChange News and Features, 2004. gada septembris.

3.1.5 Kongresa partija vienmēr ir atbalstījusi pilsonisko sabiedrību, un minētās partijas vadītā koalīcijas valdība Deli, iespējams, piešķirs lielāku nozīmīgumu pilsoniskās sabiedrības pasākumiem nekā tās priekštece. Drīz pēc izveidošanas jaunā valdība apspriedās ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai gūtu to atsaucsmi par valdības Kopējo minimālo programmu (CMP). Šajā sakarā jāatzīmē valdības izveidotā Valsts Konsultatīvā padome (NAC), ko vada *Sonia Gandhi* kdze, Kongresa partijas līdere. Kongresa partijas vadošs biedrs, kas bija saistīts ar NAC izveidi, atzīmē, ka “tā veidos Apvienotās progresīvās alianses (UPA) valdības saskarni ar pilsonisko sabiedrību; tā ieviesīs jaunus uzskatus plānošanā, ko citādi nesaista ar valdību.” ⁽³⁾ Paredzams, ka NAC, kuras 12 locekļus iecēla ministru prezidents *Manmohan Singh*, konsultēs viņu par Alianses Kopējās minimālās programmas īstenošanas veidiem. Valdību padomnieki bieži ir atvaļināti civil dienesta ierēdņi vai diplomāti, turpretī puse NAC locekļu ir aktīvi sabiedriskie darbinieki nevalstiskajā sektorā ⁽⁴⁾. *Sonia Gandhi* kdze vēlētos sākotnēji piešķirt prioritāti lauksaimniecībai, izglītībai, veselības aizsardzībai un nodarbinātībai.

3.2 Pilsoniskā sabiedrība ES ⁽⁵⁾

3.2.1 Pilsoniskā sabiedrība ES ir tikpat dinamiska kā Indijā ar daudzām organizācijām, kas aktīvi darbojas vietējā, valsts un ES līmenī. Tai tomēr ir ievērojama priekšrocība: Eiropas organizētajai pilsoniskajai sabiedrībai ir sava “virsbūve” — Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja Briselē. Vēl vairāk, EESK ir to institūciju sastāvdaļa, ko izveidoja saskaņā ar 1957. gada Romas Līgumu, ar kuru nodibināja 6 valstu Eiropas Ekonomikas kopienu, kas šodien ir 25 valstu Eiropas Savienība ⁽⁶⁾. EESK šobrīd ir 317 locekļu no 25 dalībvalstīm. Viņus iecēl ES Ministru padome, pamatojoties uz dalībvalstu priekšlikumiem. Komitejas locekļi ir piederīgi vienai no trim grupām: darba devēju, darba ņēmēju un dažādu interešu grupa. Trešās grupas locekļi saskaņā ar Romas Līgumu pārstāv lauksaimniekus, mazos un vidējos uzņēmumus, amatniekus, brīvās profesijas, kooperatīvus, patērētāju organizācijas, vides aizsardzības grupas, ģimeņu asociācijas, sieviešu organizācijas, zinātniekus un skolotājus, nevalstiskas organizācijas (NVO) u.c.

⁽³⁾ “The Hindu”, 2004. gada 26. jūnijs. Ļoti līdzīgu viedokli puda *Jaswant Singh*, BJP vadītās koalīcijas valdības ārlietu ministrs, atklājot ES un Indijas apaļā galda sarunas kopā ar *Chris Patten* komisiju 2001. gadā.

⁽⁴⁾ NAC ir profesors *Jean Dreze*, beļģu izcelsmes Indijas pilsonis, kas bijis saistīts ar Dr. *Amartya Sen*; divas bijušās Plānošanas komisijas locekles, *C.H. Hanumantha Rao* un *D. Swaminathan* kdze. Pilsoniskās sabiedrības pārstāvis ir sabiedriskā aktiviste *Aruna Roy* kdze; *Jayaprakash Narayan* (veselības aprūpe un vide); *Mirai Chatterjee* (SEWA) un *Madhav Chavan* kdze (sākumizglītība).

⁽⁵⁾ Norāde uz Eiropas pilsonisko sabiedrību var likties nevajadzīga, jo īpaši jā tā attiecas tikai uz Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju. Indijas pilsoniskajās sabiedrības organizācijām tomēr būs interesanti uzzināt, ka to ES līdziniece i r t.s. “virsošnes struktūra”.

⁽⁶⁾ Līguma 193. pantā ir noteikts, ka “komitejā ir saimnieciskās un sociālās darbības dažādo kategoriju pārstāvji, jo īpaši ražotāju, lauksaimnieku, pārvadātāju, strādnieku, komercāģentu, amatnieku, brīvo profesiju un plašās sabiedrības pārstāvji.”

3.2.2 EESK ir nepolitiska konsultatīva struktūra ar padomdevējas pilnvarām. Tās nolūks ir darīt par lēmumu pieņemšanu atbildīgajām ES institūcijām zināmus savu locekļu uzskatus. ES Padome vai Eiropas Komisija 14 politikas jomās lēmumu var pieņemt tikai pēc apspriešanās ar EESK. Minētās jomas ir šādas: lauksaimniecība; personu brīva pārvietošanās un pakalpojumu brīva aprīte; sociālā politika, izglītība, arodniecība un jaunatne; sabiedrības veselības aizsardzība; patērētāju aizsardzība; rūpniecības politika; pētniecība un tehnoloģiju attīstība un vide. Padome, Komisija un Eiropas Parlaments vajadzības gadījumā var apspriesties ar EESK arī par citiem jautājumiem. EESK, savukārt, arī var izstrādāt atzinumu par jautājumiem, ko tā uzskata par ievēribas cēloņiem; tādēļ ir izstrādāts arī šis "pašiniciatīvas atzinums" par ES un Indijas attiecībām.

3.2.3 EESK kā pilsoniskās sabiedrības dialoga veicinātājas loma pārsniedz 25 valstu Eiropas Savienības robežas. Komiteja aktīvi piedalās pastāvīgajā dialogā ar *Euromed* partnerības valstīm un Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstīm (ĀKP), ar kurām ES ir saistīta saskaņā ar Kotonou konvenciju. Komiteja ir iesaistījusies dialogā arī ar Latīņamerikas valstu, ieskaitot Mercosur valstis, pilsonisko sabiedrību un, visbeidzot, bet ne mazāk svarīgi, ar Indijas — izmantojot Indijas un ES "apaļā galda" forumu — un Ķīnas pilsonisko sabiedrību.

4. Jaunākās norises Indijā un ES

4.1 Pilnīgs pārskats par straujajām izmaiņām, kas notiek gan ES, gan Indijā, aizņemtu vairākus simtus lappušu. Šis ziņojums koncentrējas uz pamattendencēm, kas dos iespēju EESK efektīvāk veicināt ES un Indijas attiecību stiprināšanu. Pamatnorises saistībā ar ES ir tās paplašināšana līdz 25 dalībvalstīm, kas ir pasākums plašākas Eiropas izveidei, īstenojot Eiropas Kaimiņattiecību politiku (ENP) un "Lisabonas stratēģiju", kuru Eiropas Parlaments pieņēma 2000. gada martā Lisabonā. Minētās stratēģijas, kurā uzsvērtā noturīga attīstība, mērķis ir līdz 2010. gadam padarīt ES par viskonkurētspējīgāko un dinamiskāko uz zinātnes atziņām balstīto ekonomisko sistēmu pasaulē. Vēl viens būtisks notikums ir bijusi vienošanās par Konstitūciju Eiropai, kas tagad jāratificē 25 dalībvalstīm.

4.2 ES paplašināšana 2004. gada 1. maijā krasi izmainīja Eiropas politisko un ekonomisko ainu. Paplašināšanas politiskās sekas būs nozīmīgākas par ekonomiskajām tikai tādēļ, ka 10 jauno dalībvalstu ekonomiskā integrācija ES aizsākās ievērojamu laika posmu pirms minēto valstu oficiālās pievienošanās ES 2004. gada 1. maijā. Paplašināšanas rezultātā ES iedzīvotāju skaits no 380 miljoniem ir pieaudzis līdz 455 miljoniem, un šobrīd ir 7,3 % no pasaules iedzīvotāju kopskaita. Paplašināšana ir palielinājusi ES iekšzemes kopproduktu (IKP) no 9,3 triljoniem *euro* līdz 9,7 triljoniem *euro*, palielinot ES daļu pasaules IKP līdz 28,7 %. Paplašināšana tomēr ir izraisījusi IKP uz vienu iedzīvotāju samazināšanos līdz EUR 21 000 (no EUR 24 100) un tirdzniecības ar trešām valstīm apjoma samazināšanos līdz

1,8 triljoniem *euro* (no 2 triljoniem *euro*). Tas ir tādēļ, ka ES-15 un 10 kandidātvalstu savstarpējā tirdzniecība tagad ir 25 valstu ES iekšējā tirdzniecība.

4.3 Līdz ar teritorijas paplašināšanu ir paplašinājušās arī ES robežas. Jau pirms paplašināšanas ES ir tomēr uzsāka tādu politiku izstrādi, kuru mērķis ir "draugu loka" izveide. Šajā nolūkā ES ir paredzējusi izstrādāt Eiropas Kaimiņattiecību politiku (ENP), kas attieksies uz sešām Austrumeiropas valstīm (Ukrainu, Moldovu, Gruziju, Armēniju, Azerbaidžānu un Baltkrieviju) un deviņām Vidusjūras reģiona dienvidu valstīm — Alžīriju, Ēģipti, Izraēlu, Jordāniju, Libānu, Lībiju, Maroku, Sīriju un Tunisiju — un uz Palestīnas pašpārvaldi. ES Padome 2004. gada aprīlī apstiprināja, ka ENP mērķis ir dalīt paplašinātās ES ieguvumu ar kaimiņvalstīm, lai veicinātu stabilitātes, drošības un labklājības pieaugumu Eiropas Savienībā un tās kaimiņvalstīs (*). Padome uzskata, ka ENP ir saistīta ar "vērā ņemamu ekonomiskās integrācijas pakāpi un politiskās sadarbības padziļināšanu, kuras mērķis ir novērst jauna dalījuma rašanos starp paplašināto ES un tās kaimiņvalstīm."

4.4 Attiecībā uz Indiju būtiskākais bija maijā notikušo vispārējo vēlēšanu lielā mērā negaidītais iznākums, kā rezultātā Kongresa partijas vadītā koalīcija ministru prezidenta *Manmohan Singh* vadībā nomainīja BJP vadīto koalīciju ministru prezidenta *Atal Behari Vajpayee* vadībā. Augstā dalības pakāpe vispārējās vēlēšanās, elektronisko balsošanas iekārtu sekmīga izmantošana visā valstī un varas mierīga pārnemšana Deli, neraugoties uz vēlēšanu rezultātu izraisīto politisko apvērsumu, kopumā attaisno to, ka Indija pretendē būt pasaules lielākā demokrātijas valsts.

4.5 Kongresa partijas pārsteidzošā uzvara izraisīja pieņēmumu, ka jebkāda Kongresa partijas vadīta koalīcijas valdība nevar pastāvēt ilgu laika posmu vai arī tā, "ārējo atbalstītāju, īpaši Komunistiskās partijas ietekmē, būs spiesta pārtraukt reformas. Jāatceras, ka reformas, kas iekļāva importa kontroles atcelšanu un kapitāla tirgu atvēršanu, tomēr uzsāka Kongresa partijas valdība 1991. gadā un tās galvenie veidotāji bija jaunais Ministru prezidents *Manmohan Singh* un jaunais finanšu ministrs *Palaniappan Chidambaram*. Pēdējais no minētajiem ministriem faktiski uzskata sevi par "investīciju ministru" Kongresa partijas vadītajā koalīcijā. Citiem vārdiem, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas pārstāv uzņēmējdarbību un finanses, piemēram, tās, kuras pārstāvētas ES un Indijas "apaļā galda" forumā, strādās kopā ar minēto ministru, lai attīstītu valstī uz zinātnes atziņām balstītas tautsaimniecības nozares.

4.6 Valdība tomēr vēlas ekonomikas stratēģijai cilvēciņu ievirzi, lai izrautu no nabadzības aptuveni 300 miljonus Indijas iedzīvotāju, kas izdzīvo ar mazāk nekā EUR 0,75 (\$ 1) dienā. Šā iemesla dēļ valdība cenšas panākt gada pieauguma rādītāju 7 % līdz 8 % apmērā, lai palīdzētu lauksaimniekiem, panākt sieviešu emancipāciju un palielināt izdevumus veselības aprūpei un izglītībai.

(*) Vispārējo lietu padome, 2004. gada 14. jūnijā. Eiropas Kaimiņvalstu politika – Padomes secinājumi.

4.7 Problēmas, ar ko saskaras Indijas pilsoniskā sabiedrība, dotu iespēju Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijām sadarboties ar to Indijas partnerēm, gūstot savstarpēju labumu. Tas sākotnēji būtu veicams ar ES un Indijas “apaļā galda” starpniecību, bet drīz vien varētu iesaistīt tās organizācijas, ar kurām minētā “apaļā galda” dalībniekiem ir cieša saikne gan Indijā, gan ES, kā arī citus EESK locekļus, kam ir pieredze, piemēram, lauku attīstības, veselības aprūpes un izglītības jomā. Eiropas un Indijas pilsoniskās sabiedrības minētā sadarbība attiecīgajās jomās nodrošinātu praktiskus, uz pieredzes pamatotus “apaļā galda” foruma ieteikumus ikgadējiem ES un Indijas sammi-
tiem.

5. ES un Indijas pilsoniskās sabiedrības dialogs līdz šim

5.1 Lai plānotu turpmāko attīstību, vispirms nedaudz jāat-skatās atpakaļ. Paplašinātam pilsoniskās sabiedrības dialogam tādēļ jābāzējas uz jau izveidotu organizatorisko mehānismu šāda dialoga veikšanai, kā arī jau sasniegto minētajā jomā. Attiecībā uz EESK tas nozīmē novērtēt ES un Indijas “apaļā galda” līdzšinējo darbu un vienoties par tā mērķu iespējami labāku sasniegšanu, vienmēr paturot prātā tādas ar to saistītās norises kā Hāgas sammita lēmumu veicināt ne tikai pilsonisko sabiedrību, bet arī politisko partiju, arodbiedrību, darba devēju organizāciju un universitāšu sadarbību.

5.2 Atsauce uz daudziem jautājumiem, kas apspriesti “apaļā galda” dažādajās sanāksmēs kopš tā uzsākšanas 2001. gadā, pierāda minētā foruma kā galvenā partnera uzticamību kopīgā rīcības plāna izstrādē. Priekšstatu par “apaļā galda” darba nepār-trauktību, apspriesto tematu apjomu un uzticības gaisotni, kādā notiek minētās diskusijas, var gūt, aplūkojot neseno sanāksmju rezultātu.

5.3 Sestajā sanāksmē, kas notika Romā, “apaļā galda” dalīb-nieki izvirzīja vairākus ieteikumus, sākot no iniciatīvām korpo-ratīvās sociālās atbildības (CSR) atbalstam un MVU īpašam atbalstam līdz to noteikumu racionalizēšanai, kuri reglamentē Indijas zinātnisko darbinieku pagaidu pārvietošanos ES terito-rijā, un ES atbalstam attiecībā uz rūpniecības klasteriem dažās atsevišķās nozarēs, kam ir eksporta potenciāls un kuras veicina attīstību. Vienlaikus “apaļā galda” dalībnieki iecēla divus refe-rentus, lai novērtētu, kā pilsoniskās sabiedrības organizāciju plānus labāk iekļaut tirdzniecības un noturīgas attīstības veici-nāšanas pasākumos.

5.4 Minēto jautājumu apsprieda “apaļā galda” 7. sanāksmē, kas notika 2004. gada jūnijā Šrinagarā. Dalībnieki vienojās par to, ka, lai padziļinātu noturīgas attīstības jēdziena vienotu izpratni, nobeiguma ziņojums, kas jāiesniedz “apaļā galda” 9. sanāksmē, pamatojams uz Indijas un ES praktiskiem piemēriem. Šrinagaras sanāksmē, pamatojoties uz EESK un Indijas delegātu uzstāšanos, apsprieda arī Indijas un ES sadarbību tūrisma attī-s-tības jomā. “Apaļā galda” dalībnieki vienojās, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir ievērojama nozīme noturīga tūrisma veicināšanā, t.i., tāda tūrisma, kas veicina saimniecisko un sociālo attīstību un no kura labumu gūst visi iedzīvotāji kopumā.

5.5 Saskaņā ar 2003. gada marta Bangaloras sanāksmes ieteikumiem sanāksmēs, kas notika Romā, Šrinagarā un Londonā, apsprieda pilsoniskās sabiedrības interneta foruma izveidi. Minētajās sanāksmēs uzsvēra interneta foruma kā “apaļā galda” Indijas un ES dalībnieku diskusiju pastāvīga foruma un pilsoniskās sabiedrības organizāciju vispārējā dialoga pastipri-nāšanas līdzekļa iespējas.

5.6 Romas sanāksmē pārskatīja arī “apaļā galda” līdzšinējos sasniegumus. Sanāksme apstiprināja viedokli, ka minēto sasnie-gumu novērtējumu nevar aprobežot tikai ar īstenoto ieteikumu skaitlisku analīzi vismaz tādēļ vien, ka liela skaita minēto ietei-kumu īstenošana nav ES un Indijas pilsoniskās sabiedrības kompetencē, ne arī tās uzdevums. Neapstrīdams ir tas, ka “apaļā galda” forums ir faktiski pieņēmis ieteikumus un vienotas pieejas attiecībā uz dažādiem jautājumiem, ieskaitot arī tādas, ko varētu uzskatīt par diskutējamiem, ja ne pat strīdīgiem. Sanāksmē ir uzsvērti arī īpaši sadarbības veidi, piemēram, inter-neta foruma izveide, vietējo pilsonisko sabiedrību organizēta uzklauššana foruma divgadējās sanāksmēs un EESK un Indijas *ad hoc* sadarbība, piemēram, Indijas delegācijas palīdzība EESK tās darbā ar vispārējo preferenču sistēmu.

5.7 Nemot vērā, ka 60 — 70 % no strādājošajiem ir formāli vai neformāli nodarbināti lauksaimniecībā, Indijas-ES “apaļā galda” diskusijas par zemkopību un lauku attīstību kavē lauk-saimnieku pārstāvju trūkums “apaļā galda” Indijas delegācijā.

5.8. Diskusiju forumā apsprieda darba devēju un darba ņēmēju, kā arī sociālā dialoga Eiropas Savienībā attiecību mehā-nismus. Tajā tika ņemta vērā attiecībā uz sociālā dialoga partne-riem Savienībā pastāvošā prakse, jautājumi, kas saistīti ar šo

dalībnieku izvirzīšanu un pārstāvību, kā arī šī dialoga dažādie forumi. Diskusiju forumā analizēja pašreizējo darba devēju un darba ņēmēju situāciju Indijā, tajā skaitā arodbiedrību struktūru un sastāvu un kopīgumus, darba tiesību juridisko formu un Indijas nostāju attiecībā uz priekšlikumiem par darba tiesību normu piesaistīšanu starptautiskās tirdzniecības normām. Šajā procesā tika konstatēts, ka liela daļa Indijas darba ņēmēju ir nodarbināti tā sauktajā “neformālajā nozarē” (mazie uzņēmumi, pašnodarbinātas personas, gadījuma darbi) un ka jāpieliek pūles darba ņēmēju situācijas uzlabošanā. Vēl tika izvirzīta prasība ILO galveno darba tiesību normu atzīšanā un to praktiskā un juridiskā ieviešanā.

6. Pastiprināts pilsoniskās sabiedrības dialogs: perspektīva

6.1 Ir pienācis laiks 25 valstu ES un Indijas organizētās pilsoniskās sabiedrības sadarbības eksponenciālai izaugsmei. ES un Indijas sammitā jau ir atzīts “apaļā galda” veiktā darba nozīmīgums. Indijas valdība ir pieņēmusi virkni lēmumu, kuru mērķis ir stiprināt sadarbību ar Indijas pilsonisko sabiedrību. Eiropas Komisija 16. jūnija paziņojumā ir izvirzījusi prasību par to, ka “apaļā galda” forums “ir pilnībā integrējams institucionālajā struktūrā” un abi tā līdzpriekšsēdētāji jāauzicina uz Indijas un ES sammita sanāksmēm.

6.2 Indijas valdība sava sākotnējā atbildē uz 16. jūnija paziņojumu ir atzīmējusi, ka, neraugoties uz centieniem “oficiālā līmenī sekot ES un Indijā notiekošajām izmaiņām ... joprojām jāpalielina kontaktu apjoms citos līmeņos, ieskaitot attiecīgo pilsonisko sabiedrību kontaktus.”

6.3 Neizbēgami rodas jautājums, kā paaugstināt “apaļā galda” efektivitāti lēmumu izstrādes un pieņemšanas procesā, jo īpaši tādēļ, ka tam ir piešķirta reta privilēģija — tieša piekļuve augstākajām politiskajām amatpersonām (Indijas ministru prezidentam un ES Padomes prezidējošās valsts ministru prezidentam) ikgadējos sammitos. Šā pašiniciatīvas atzinuma 2. punktā par “Indijas un ES stratēģiskās partnerības veicināšanu” ir norādīts, ka “apaļā galda” forums var efektīvi veicināt kopīgā rīcības plāna stratēģiskai partnerībai sagatavošanu. Minētais pasākums ilgs tikai līdz Indijas un ES sestajam sammitam 2005. gada otrajā pusē, kad minēto plānu paredzēts apstiprināt.

6.4 Daudzi “apaļā galda” ieteikumi Indijas un ES sammitam ietvers vidēja termiņa un ilgtermiņa saistības. Pieredze liecina, ka minētie ieteikumi jāattiecinā arī uz Eiropas un Indijas pilsoniskās sabiedrības organizāciju kopīgi īstenojamiem projektiem. Politiskais atbalsts atvieglos iespējami vajadzīgo līdzekļu nodrošināšanu un dos iespēju Indijas un Eiropas organizētajai pilsoniskajai sabiedrībai sadarboties projektos dažādās jomās. ⁽⁸⁾

⁽⁸⁾ To pierāda Ārlietu ministrijas Deli lēmums nodrošināt līdzekļus, kas vajadzīgi, lai segtu darbības izmaksas apaļā galda foruma izveidotajā ES un Indijas interneta forumā.

6.5 Lai nodrošinātu “apaļā galda” efektivitāti lēmumu izstrādes un lēmumu pieņemšanas procesā, tā darba kārtībā noteikti jāiekļauj temati, ko apspriež oficiālā līmenī, piemēram, jautājumi saistībā ar Pasaules tirdzniecības organizāciju (PTO) un tirdzniecības sarunu Dohas kārtu. “Apaļā galda” forums varētu paaugstināt savu efektivitāti, sadarbojoties ar ES un Indijas uzņēmēju augstākā līmeņa sanāksmi, ko organizējuši divi tās dalībnieki, kuri ir piederīgi Indijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru federācijai (FICCI) un Indijas Rūpniecības nozaru konfederācijai (CII). Tam jāapvienojas arī ar vadošo uzņēmēju nākamo “apaļā galda” forumu, ko ierosinājusi Eiropas Komisija.

6.6 Tā kā “apaļā galda” forumā piedalās akadēmiskās aprindas, tas varētu lietderīgi veicināt Indijai paredzēto stipendiju programmu 33 miljonu euro apmērā, ko uzsāks Eiropas Komisija 2005. gadā. EESK varētu izvērst pati savas iniciatīvas attiecībā uz Indiju, piemēram, tādas kā tās agrākais lēmums lūgt “apaļā galda” Indijas pārstāvjus piedalīties komitejas seminārā par PTO pēc Kankunas konferences.

6.7 Tas, ka amatpersonu un vadošo uzņēmēju sakaru kanālu skaits attiecībā uz saimnieciskiem jautājumiem pieaug, nenozīmē, ka “apaļā galda” forumam būtu jāierobežo savas diskusijas par minētajiem jautājumiem. Tieši pretēji. Tomēr tam jākoncentrējas nevis tikai uz tīri saimnieciskiem aspektiem, bet gan jāapskata to ekonomiskās un jo īpaši sociālās sekas. Tieši par to vienojās “apaļā galda” Šrinagaras sanāksmes dalībnieki attiecībā uz noturīgu attīstību: izskatīt minēto koncepciju ne tikai saistībā ar attīstības stratēģijas ekonomisko aspektu, bet arī saistībā ar tās sociālo un vides aspektu. Vēl viens ar šādu pieeju saistīts temats ir ārpakalpojumi. Ārpakalpojumu izvirzītās problēmas ES ļoti atšķiras no attiecīgajām problēmām Indijā, bet tām ir šāda kopīga iezīme: abos gadījumos visgrūtāk atrisināmie ir sociālie jautājumi. Citiem vārdiem, pieņemot vienotu koncepciju, “apaļā galda” forums spēs nodrošināt to, ka ekonomikas pamatjautājumiem un to aspektiem, kas nav saistīti ar ekonomiku, ir piešķirts vienāds nozīmīgums.

6.8 Šāda virzība dos iespēju “apaļā galda” forumam papildus uzņēmēju un politiķu sammitēm organizēt ES un Indijas konferences par sociāliem jautājumiem. Minēto konferenču tēmas var izraudzīties no tām, kas jau agrāk apspriestas “apaļā galda” sanāksmēs, piemēram, par dzimumu līdztiesību. Papildu tēmās varētu iekļaut, piemēram, ārpakalpojumu izraisītās sociālās sekas un emigrāciju. Šādu konferenču nozīmīgums Eiropas un Indijas sabiedrības līdzsvarotā attīstībā nebūt nav pārspīlēts.

6.9 **“Apaļā galda” sanāksmēs vairāk uzmanības būs jāpievērš kultūras jautājumiem.** Tas varētu sekmēt Indijas un ES Kopīgās deklarācijas par kultūras sakariem īstenošanu. “Apaļā galda” dalībnieki varētu lietišķi izskatīt ieteikumu attiecībā uz “civilizāciju dialogu, starpkonfesionālu un kultūru dialogu”, ko iesnieguši Āzijas pilsoniskās sabiedrības pārstāvji Āzijas un Eiropas sanāksmē (pazīstama kā ASEM sammits) 2004. gada jūnijā Barselonā⁽⁹⁾. ASEM vadītāji jau ir uzsākuši civilizāciju dialogu, ko apmeklēja ES valstu vai valdību vadītāji, bet tas nenotika Indijā, jo Indija nav ASEM locekle. Atbildot uz Komisijas paziņojumu, Indija ir apstiprinājusi gatavību iesaistīties dialogā ar ES par problēmām, ko izraisa reliģiskais ekstrēmisms un fundamentālisms.

6.10 Lai minētie pasākumi būtu sekmīgi, “apaļā galda” forumam vajadzēs sasniegt daudz vairāk pilsoniskās sabiedrības organizāciju nekā tas fiziski spēj uzņemt sanāksmēs. Šim nolūkam jau ir ļoti labs līdzeklis — “apaļā galda” izveidotais interneta forums. Atverot forumu ES un Indijas pārējām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, “apaļais galds” var iesaistīt tās savās diskusijās. Tā kā šādu organizāciju skaits ir ļoti liels, sākumā piekļuvi var piešķirt tikai tām organizācijām, kas ir zināmas “apaļā galda” dalībniekiem. Papildinot šādu viedokļu apmaiņu kibertelpā, “apaļā galda” forums turpinās uzaicināt uz savām sanāksmēm vietējās pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

6.11 **Interneta forums piedāvā arī gatavu sakaru kanālu “apaļā galda” dalībniekiem viņu divpadsmito sanāksmju starplaikā, ņemot vērā to, ka Indijas pārstāvji ir izkaisīti pa visu valsts teritoriju.** Forumam var nosūtīt ziņojumu projektus, lai dalībnieki līdz sanāksmei varētu izteikt savas piezīmes par tiem. Rezultātā būtu auglīgākas diskusijas sanāksmē un koncentrētāki ieteikumi ES un Indijas sammitam. Forumā dalībnieki var apmainīties ar informāciju par savu darbību, tādējādi labāk iepazīstot viens otru, protams, profesionālā līmenī. Tā kā pieaug forumam pievienojošos Eiropas un Indijas organizāciju skaits, organizācijas ar kopīgām interesēm varētu to izmantot, lai uzsāktu ciešāku sadarbību, iesākumā apmainoties ar pieredzi, bet turpinot ar kopīgu projektu izstrādi.

6.12 **“Apaļā galda” diskusijās plaši apspriesti ir vēl šādi divi jautājumi: plašsaziņas līdzekļu loma pilsoniskās sabiedrības stiprināšanā un sadarbība kultūras jomā. Tādēļ**

“apaļais galds” var lietišķi veicināt 1) dalībvalstu, Eiropas Parlamenta un Eiropas Komisijas centienus, paplašināt Indijas iedzīvotāju, jo īpaši pilsoniskās sabiedrības organizāciju, informētību par ES, un 2) īpašas nodaļas par sadarbību kultūras jomā izstrādi Rīcības plānā par stratēģisko partnerību, pamatojoties uz Indijas un ES 2004. gada 8. novembra Kopīgo deklarāciju par sadarbību kultūras jomā.

7. Secinājumi

7.1 **ES un Indija vairāk nekā jebkad agrāk ir apņēmušās paplašināt un padziļināt savu sadarbību.** Jaunākais pierādījums tam ir ātrums, kādā Eiropas Komisija un Indijas diplomātiskā misija ES ir uzsākušas darbu pie rīcības plāna Indijas un ES stratēģiskajai partnerībai. Abas minētās institūcijas vēlas, lai šo procesu veicinātu to attiecīgās pilsoniskās sabiedrības. EESK jau palīdz tuvināt Eiropas un Indijas pilsonisko sabiedrību ar savas aktīvās līdzdalības ES un Indijas “apaļā galda” forumā starpniecību, sniedzot finansiālu atbalstu Indijas un ES interneta forumam, kā arī uzaicinot “apaļā galda” Indijas līdzpriekšsēdētāju N. N. Vohra kļu piedalīties pasākumos, kas attiecas uz Indijas un ES sakariem.

7.2 Tā kā EESK ir atzinīgi novērtējusi Eiropas Komisijas paziņojumu par Indijas un ES stratēģisko partnerību, tai tagad aktīvi jāveicina attiecīgā rīcības plāna izstrāde. “Apaļā galda” Londonas sanāksmes dalībnieki apņēmas “esniegt priekšlikumus ES institūcijām un Indijas valdībai jomās, kurās pilsoniskā sabiedrība var dot reālu pievienoto vērtību saistībā ar Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanu, noturīgas attīstības veicināšanu un globalizācijas pārvaldību.”

7.3 Indijas valdība ir atzinīgi novērtējusi ES paplašināšanu. Pēc Hāgas sammita 2004. gada 8. novembrī sniegtajā Kopīgajā paziņojumā presei Indija apstiprināja savu viedokli, ka “ES pastiprināšana un paplašināšana sekmēs mūsu attiecību turpmāku stiprināšanu.” EESK kā konsultatīvai institūcijai, kas pārstāv Eiropas pilsonisko sabiedrību, tādēļ jānodrošina gan 25 valstu ES pienācīga pārstāvība “apaļā galda” forumā, gan jāpaplašina darbības joma, iekļaujot tajā pasākumus saistībā ar Indijas un ES attiecībām. Indijas un ES “apaļais galds” tādējādi var kļūt par modeli EESK attiecībām ar citām jaunattīstības valstīm un reģioniem pasaulē.

Briselē, 2005. gada 12. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽⁹⁾ Barcelonas sanāksmes ziņojums. Pilsoniskās sabiedrības ieteikumi attiecībā uz Āzijas un Eiropas sakariem, iesniegti ASEM vadītājiem. Āzijas un Eiropas pilsoniskās sabiedrības vienošana: neformāla apspriede. Barselonā, Spānijā, 2004. gada 16.-18. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 77/388/EEK nolūkā vienkāršot pievienotās vērtības nodokļa saistības un Priekšlikumu Padomes regulai ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1798/2003 par administratīvas sadarbības pasākumu ieviešanu saistībā ar vienas pieturas shēmu un pievienotās vērtības nodokļa atmaksāšanas procedūru

(KOM(2004) 728 galīgā red. — 2004/0261 (CNS) — 2004/0262 (CNS))

(2005/C 267/07)

Padome 2004. gada 24. janvārī saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. panta noteikumiem nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par **priekšlikumu Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 77/388/EEK nolūkā vienkāršot pievienotās vērtības nodokļa saistības** un priekšlikumu Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1798/2003 par administratīvas sadarbības pasākumu ieviešanu saistībā ar vienas pieturas shēmu un pievienotās vērtības nodokļa atmaksāšanas procedūru

Ekonomiskās un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, 2005. gada 15. aprīlī pieņēma atzinumu. Referents: **Burani kgs.**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 417. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 11. un 12. maijā, (2005. gada 12. maija sanāksmē) ar 90 balsīm "par" un 1 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads: Komisijas dokumenti

1.1 Komisija 2003. gada oktobrī iesniedza paziņojumu⁽¹⁾, kurā tika pārskatīta Komisijas 2000. gada jūnijā uzsāktā PVN stratēģija un tika izklāstītas iniciatīvas, kas nākotnē jāuzņemas saskaņā ar minēto stratēģiju. Iepriekš minētās stratēģijas pamatā ir četru galveno mērķu sasniegšanai paredzēti pasākumi: pašlaik esošo noteikumu vienkāršošana, modernizācija un vienota piemērošana, kā arī ciešākas administratīvās sadarbības pasākumi.

1.2 EESK iesniegtais dokuments⁽²⁾ sastāv no trim daļām:

- a) priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 77/388/EEK nolūkā **vienkāršot** pievienotās vērtības nodokļa saistības;
- b) priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Direktīvā 77/388/EEK paredzētajai pievienotās vērtības nodokļa atmaksai ar nodokli apliekamām personām, kuras nav reģistrētas attiecīgās valsts teritorijā, bet ir reģistrētas citā dalībvalstī;
- c) priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1798/2003 par **administratīvas sadarbības pasākumu ieviešanu** saistībā ar **vienas pieturas shēmu** un pievienotās vērtības nodokļa atmaksāšanas procedūru.

1.2.1 EESK viedoklis nepieciešams tikai par a) un c) apakšpunktā minētajiem priekšlikumiem. Vispārējās piezīmes attiecas uz abiem priekšlikumiem, jo tie abi ir vienas stratēģijas daļa.

1.3 Jau zināmu laiku uzmanības lokā esošais jautājums par uzņēmumu saistību vienkāršošanu tika risināts ar Eiropadomes 2004. gada 26. marta lēmumu, ar ko Konkurētspējas padomei pieprasīja apzināt jomas, kurās nepieciešama vienkāršošana.

Lēmums minētajā jautājumā tika pieņemts 2004. gada jūnijā, bet šajā atzinumā apskatīto dokumentu Komisija pieņēma 2004. gada oktobrī. Neoficiālajā Ecofin sanāksmē 2004. gada 11. septembrī Nīderlandes prezidentūra izvirzīja arī jautājumu par "Izaugsmes veicināšanu, samazinot administratīvo slogu". Komisija uzskata, ka tās priekšlikums pilnībā atbilst minētajam mērķim.

1.4 Komisijas pārskatos⁽³⁾, kas publicēti 2003. gada otrajā pusē, uzsvērts, ka par vienu no galvenajiem mērķiem ir jāizvirza sistēmas vienkāršošana **"ar nodokli apliekamām personām, kurām ir PVN saistības dalībvalstī, kur tām nav dibinājuma"** (praksē tie ir preču un pakalpojumu eksportētāji — EESK piezīme). Faktiski šīm personām uzliktais administratīvais slogs ir tik liels un sarežģīts, ka daudzi potenciālie eksportētāji nevēlas citās dalībvalstīs veikt ar PVN apliekamas darbības. Bez tam **nodokļa atmaksāšanas procedūra** ir tik sarežģīta un apgrūtināta, ka tās rezultātā saskaņā ar aplēsēm 54 % lielo uzņēmumu vispār nav pieprasījuši nodokļa atmaksu, uz kuru tie ir tiesīgi.

1.5 Priekšlikumos, kas minēti 1.2. punktā, tiek meklēti risinājumi šādu grūtību pārvarēšanai un ir izvirzīti **seši konkrēti pasākumi**:

- 1) **vienas pieturas shēmas** ieviešana ar nodokli apliekamām personām, kurām nav dibinājuma;
- 2) vienas pieturas shēmas ieviešana, lai **"modernizētu" nodokļa atmaksas procedūru**;
- 3) **to preču un pakalpojumu diapazona harmonizēšana**, kurām dalībvalstis var piemērot ierobežojumus nodokļa atskaitīšanas tiesībām;

⁽¹⁾ KOM(2003) 614 galīgā red.

⁽²⁾ KOM(2004) 728 galīgā red., 29.10.2004

⁽³⁾ SEC(2004) 1128

- 4) **apgrieztās maksas mehānisma** izmantošanas paplašināšana;
- 5) **īpašās shēmas mazajiem un vidējiem uzņēmumiem** pārskatīšana;
- 6) **tālpārdošanas pasākumu** vienkāršošana.

1.6 Lai palīdzētu sasniegt minētos mērķus, Komisija ir izvirzījusi priekšlikumu trim likumdošanas iniciatīvām:

- Sestās PVN direktīvas ⁽⁴⁾ grozīšana;
- Astotās PVN Direktīvas aizstāšana;
- grozījumi Padomes Regulā (EK) Nr. 1798/2003 par administratīvo sadarbību PVN jomā ⁽⁵⁾.

1.6.1 Dokumentā ierosinātās iniciatīvas jau ir plaši apspriestas ar dalībvalstīm un pārrunātas ar ieinteresētajām aprindām internetā.

1. DAĻA: PRIEKŠLIKUMS DIREKTĪVAI

2. Vienas pieturas shēmas projekts

2.1 Jēdziens “vienas pieturas shēma” nav jauns: pirmoreiz tas tika izvirzīts Padomes Direktīvā 2002/38/EK, taču tās ietvaros tas tika attiecināts vienīgi uz elektroniskās komercijas nozarē iesaistītajiem uzņēmumiem ⁽⁶⁾, kas sniedz pārrobežu pakalpojumus ar nodokli neapliekamām personām. Faktiski, šobrīd piedāvātā “vienas pieturas” (VP) shēma **attiecinā iespēju būt iekļautiem elektroniskā reģistrā viņu rezidences valstī, kas derīgs visās ES valstīs, uz visiem preču un pakalpojumu eksportētājiem**, tādējādi atceļot eksportētāju pienākumu reģistrēties PVN maksātāju reģistros visās dalībvalstīs, uz kurām tie veic eksportu, un atļaujot saglabāt viņu valsts reģistrācijas numuru.

2.2 Līdz ar VP shēmas ieviešanu izveidosies šāda situācija:

- ja **PVN samaksa ir klienta pienākums**, tam ir jāiesniedz deklarācija tajā dalībvalstī, kurā tam ir dibinājums, un šajā gadījumā eksportētājam nav deklarēšanas saistību;
- no otras puses, ja nodoklis ir jāmaksā pārdevējam (piegādātājam/eksportētājam), kuram nav dibinājuma, tam būs iespēja šīs saistības pildīt, **izmantojot VP shēmu**, nevis kā šobrīd — pildot deklaratīvās saistības dalībvalstī, uz kuru preces tiek eksportētas. Protams, tiks piemērota galamērķa valstī spēkā esošā nodokļa likme.

2.2.1 Komisija ir pārliecināta, ka ar vienas pieturas modeļa palīdzību iespējams vienkāršot nodokļu saistības ievērojami lielākam skaitam un plašākam lokam tirgotāju nekā šobrīd: papildus **tālpārdošanas** shēmām, kas ietvertas jau pašlaik spēkā esošajos noteikumos, minētā sistēma aptvers arī **tiešo pārdošanu patērētājiem** citās dalībvalstīs. Taču vēl nozīmīgāka ir **ar nodokli apliekamo personu, uz kurām nav attiecināma apgrieztās maksas sistēma, savstarpēju darījumu** iekļaušana iepriekš minētajā shēmā.

2.2.1.1 Paredzams, ka VP shēmu izmantos ap 200 000 tirgus dalībnieku. Paredzams arī, ka eksporta uzņēmumi — īpaši lielle uzņēmumi, kuri jau ir reģistrēti PVN maksātāju reģistros citās valstīs, bet nevis to mītnes valstī, turpinās izmantot pašlaik spēkā esošo sistēmu. VP shēma drīzāk uzskatāma nevis par pienākumu, bet gan par iespēju.

2.3 Vienas pieturas shēma tomēr neatrisina visas problēmas. Pirmkārt, **joprojām tiks piemēroti visi vietējie noteikumi** par deklarēšanas termiņiem, maksājumu un atmaksāšanas noteikumi, kā arī izpildes režīms; Komisija skaidri apstiprina, ka jaunā shēma **nav paredzēta, lai tās rezultātā tiktu pilnībā saskaņoti valstu noteikumi**, ko tā uzskata par “nedz reāli iespējamu, nedz nepieciešamu šajā posmā”.

2.3.1 Neatrisināts paliek jautājums par **naudas pārskaitījumiem**: tie jāveic **tieši starp personu, kas ir nodokļu maksātāja, un patērētāja dalībvalstī**. Komisija atzīmē, ka līdz šim gūtā pieredze ar esošo speciālo elektroniskās komercijas shēmu (shēmu, kurā ir mazāk par 1000 dalībniekiem) pierāda, ka saņemto **naudas summu pārdale** saņēmējām dalībvalstīm ir “ļoti apgrūtināša”. Saskaņā ar Komisijas viedokli shēmas paplašināšana, lai tā aptvertu lielāku skaitu tirgus dalībnieku un darījumu, nav “reāls variants”: tādā gadījumā būtu nepieciešams izveidot finanšu līdzekļu pārvaldības (galvenās kases) funkciju, kas veiktu naudas plūsmu apstrādi. Tomēr šo funkciju varētu veikt **finanšu starpnieki**, kas tirgus dalībniekiem piedāvātu maksājumu apstrādes pakalpojumus. Šādiem pakalpojumiem, kas jāpiedāvā tikai uz brīvprātīgas iniciatīvas pamata un kas varētu būt sevišķi pievilcīgi mazākiem uzņēmumiem, “tomēr jābūt balstītiem uz komerciālo realitāti” — citiem vārdiem sakot, šo pakalpojumu nosacījumiem jābūt pieņemamiem.

2.3.2 Un visbeidzot, **VP sistēma saglabā visas esošās maksājumu un atmaksāšanas procedūras bez izmaiņām**. Tiek saglabāta arī **speciālā sistēma elektronisko pakalpojumu sniegšanai privātpersonām**. tā paredz vienotu **maksājumu eksportētājam dalībvalstij**, kas ir atbildīga par pakalpojumu saņēmējvalstīm pienākošos naudas līdzekļu pārdali. Minētās sistēmas ir jāpārskata līdz 2006. gada 30. jūnijam, un šīs pārskatīšanas ietvaros tiks izvērtēta iespēja VP shēmā iekļaut visas elektronisko pakalpojumu piegādes darbības.

⁽⁴⁾ Padomes direktīva 2004/66/EK, 26.04.2004.

⁽⁵⁾ Regula (EK) Nr. 885/2004, 26.04.2004.

⁽⁶⁾ EESK atzinums, OV C 116, 20.04.2001., 59 lpp.

3. Pārējie priekšlikuma aspekti

3.1 Komisijas 1998. gada priekšlikums, kas galvenokārt bija veltīts nodokļa atmaksas sistēmas reformai, paredzēja arī virkni reformu attiecībā uz **izdevumiem, uz kuriem neattiecas PVN atmaksa vai attiecas tikai daļēja PVN atmaksa**. Tā mērķis bija ja ne saskaņot, tad vismaz tuvināt valstu normatīvos aktus, kas bija un vēl arvien ir ļoti atšķirīgi. Priekšlikums netika pieņemts galvenokārt tādēļ, ka tika ņemtas vērā atsevišķu dalībvalstu bažas par to PVN ieņēmumiem.

3.1.1 Apskatāmais priekšlikums pēc būtības ir līdzīgs, tā mērķis ir saskaņot izdevumu kategorijas, kas iekļaujamās izņēmumos no atskaitīšanas tiesībām (neatskaitāmie izdevumi). Kopumā (ar atsevišķiem izņēmumiem un ierobežojumiem) šis izņēmums attiecas uz:

- motorizētiem sauszemes transportlīdzekļiem, laivām un gaisa kuģiem;
- ceļojumiem, mājvietai, pārtikai un dzērieniem;
- greznuma priekšmetiem, izklaidēm un laika kavēkļiem;

Uz visiem citiem izdevumiem, kas nav iekļauti minētajās kategorijās, attiecas parastie atskaitījuma noteikumi.

3.2 Attiecībā uz uzņēmumu tiešā elektroniskā tirgus (B2B) darījumiem, pienākums maksāt PVN ir galamērķa dalībvalstij, šo PVN iespējams atmaksāt ar **apgrieztās maksas mehānisma** palīdzību, kas atsevišķiem darījumu veidiem ir noteikts kā obligāts, bet kuru pēc dalībvalsts ieskatiem var piemērot arī citiem darījumiem. Komisija iesaka **paplašināt obligātā apgrieztās maksas mehānisma piemērošanas jomu** un ietvert tajā tādu preču piegādes, kuras ir uzstādījis vai montējis piegādātājs vai cita persona piegādātāja uzdevumā, ar nekustamo īpašumu saistītu pakalpojumu piegādi un Sestās direktīvas 9. panta 2. daļas (c) apakšpunktā minētos pakalpojumus.

3.3 Saskaņā ar Komisijas teikto, pašlaik spēkā esošo noteikumi par **atbrīvojumu no PVN** ir neelastīgi un nav konsekvēti, jo atsevišķām dalībvalstīm to pievienošanās brīdī vai citos gadījumos piešķirts dažāda veida atbrīvojums. Dažādās valstīs pastāv atšķirīgi nodokļu režīmi un atbrīvojumu režīmi: līdz ar īslaicīgu atvieglojumu vai to piemērošanas apjoma paplašināšanu šīs atšķirības nebūt netiek samazinātas, bet gan pieaug. Priekšlikums paredz **lielāku elastību** attiecībā uz griestu noteikšanu atbrīvojumu piešķiršanai: priekšlikumā izvirzīts aicinājums noteikt griestus 100 000 euro apmērā, katrai dalībvalstij dodot tiesības pēc tās ieskatiem noteikt zemāku robežu, kas var atšķirties atkarībā no tā, vai tiek piegādātas preces vai pakalpojumi.

3.4 Šobrīd spēkā esošie noteikumi par **tālpārdošanu** paredz divu veidu maksimālo robežu (griestus): kopējā piegādes vērtība gadā — 35 000 euro vai 100 000 euro — pēc *galamērķa dalībvalsts* ieskatiem. Ja minētie griesti tiek pārsniegti, piegādātāja pienākums ir no pircēja iekasēt PVN atbilstoši galamērķa dalībvalstī spēkā esošajai likmei. Lai atvieglotu uzņēmumu darbu, Komisija ierosina **pieņemt vienotu sliekšni 150 000 euro apmērā, kas noteikta, ņemot vērā visus pārdošanas darījumus ES valstīs**.

4. Vienas pieturas shēma: komentāri

4.1 Kopumā EESK atbalsta vienas pieturas shēmas izveidi. Tomēr komiteja vēlas izteikt dažas piezīmes, lai palīdzētu nodrošināt lielāku PVN mehānisma efektivitāti. Šo komentāru mērķis ir sniegt dažas norādes par **turpmāko attīstību un papildu pasākumiem**: attiecībā uz patreizējo situāciju Komisija tiecas izvirzīt **reālistisku, bet minimālu** un līdz ar to — izpildāmu programmu.

4.2 Kas attiecas uz nodokļu saskaņošanu kopumā un konkrēti tieši PVN noteikumu saskaņošanu, situācija neviens īpau optimisms. Progress ir lēns, tā sasniegšanas process ir pilns šķēršļu, mehānismi ir neskaidri un bieži vien neefektīvi, noteikumi ir sarežģīti un dažkārt grūti interpretējami. Taču par šo situāciju nākas maksāt sabiedrībai, uzņēmumiem un visai tautsaimniecībai kopumā. Paradoksāli, bet lielākie upuri bieži vien ir pašas dalībvalstis, kas rada iesaides — ko apstiprina arī fakti — ka dalībvalstis dažkārt attaisnojamu, bet dažkārt arī neattaisnojamu iemeslu dēļ par katru cenu vēlas saglabāt *status quo*, un turpina izmantot sarežģītas un dārgas sistēmas, jo baidās no pārmaiņām: tādejādi veicinot nebeidzamu birokrātiju.

4.3 Saskaņā ar sākotnējiem rezultātiem VP shēma, kas jau ir ieviesta un sākusi darboties pārrobežu elektronisko pakalpojumu jomā, ir piesaistījusi visai mazu tirgus dalībnieku interesi: faktiski to izmanto mazāk kā 1000 Eiropas Savienības (15 valstu sastāvā) uzņēmumu, no kuriem lielākā daļa ir "lielie" tirgus dalībnieki, lai gan šiem rādītājiem vēl ir pāragri piešķirt lielu nozīmi. Saskaņā ar Komisijas teikto, paplašinās atbalsts vienas pieturas shēmas izveidei — šobrīd 200 000 no potenciālajiem 250 000 pārrobežu darījumos iesaistītajiem uzņēmumiem ir izteikuši vēlmi izmantot minēto shēmu. Ja tas notiks, vienas pieturas shēma nonāks grūtībās: Komisija atzīmē, ka elektroniskās komercijas jomā izveidotajā sistēmā jau ir radušās administratīvās problēmas un pārvaldības slogi. Ieteiktais risinājums ir uzdot **pienākošos naudas summu saņemšanas un pārdales funkciju** (ko Komisija raksturo kā "apgrūtināšu" procesu) un **atmaksāšanas funkciju finanšu iestādēm un neiekļaut to vienas pieturas shēmā**. Tas varbūt ir nepieciešams, taču **acīmredzami neapmierinošs risinājums**.

4.4 EESK atzīmē, ka šo līdzekļu pārvaldība finanšu iestādēm būs tikpat “apgrūtināša” uzdevums kā nodokļu iestādēm, lai gan finanšu iestādēm neapšaubāmi ir labākas iespējas sniegt minētos pakalpojumus. Naudas plūsmu pārvaldīšana ir saistīta ar zināmām **izmaksām, kuras būs jāsedz nodokļu maksātājiem vai nodokļu iestādēm**. Šobrīd nav skaidrs, **kurš segs** ieviešamās **sistēmas izmaksas**: nav nekāda pamata palielināt PVN maksātāju izdevumus tikai tādēļ vien, ka viņiem tiek dota iespēja izpildīt savas saistības; no otras puses, maz ticams, ka nodokļu administrācijas piekritīs segt izmaksas, ja izrādīsies, ka pārvaldīšanas funkciju nodošana finanšu iestādēm ir saistīta ar lielākām izmaksām nekā patreizējā sistēma. Lai pilnībā izprastu priekšlikuma ietekmi, ir nepieciešama precizēšana.

4.5 Šķiet, ka patlaban nav iespējams pat aptuveni novērtēt, vai un kādā apmērā minēto funkciju nodošana finanšu iestādēm radīs **papildu izdevumus nodokļu maksātājiem**. Papildus iespējamo izmaksu novērtējumam, nepieciešams izvērtēt arī finanšu **labumus**, ko procedūru vienkāršošana un paātrināšana radīs tirgus dalībniekiem un valstu administratīvajām iestādēm. Tiek uzskatīts, ka tirgus dalībnieku ieguvums būs pozitīvi vērtējams, taču ierobežots: vienas pieturas shēma atcels nepieciešamību reģistrēties dažādās galamērķa valstīs, taču joprojām būs **piemērojami arī valstu noteikumi** (deklarēšanas termiņš, maksājumu un atmaksas noteikumi) un — vēl svarīgāk — **saglabāsies atšķirīgas dažādu valstu nodokļu likmes**, ja vien tās netiks saskaņotas.

4.6 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu, taču vēlas vērst lēmēju uzmanību uz šādu būtisku problēmu: ja VP shēma kļūs par vienīgo saskarni starp tirgus dalībniekiem un dažādu valstu administrācijām, tai jāuzņemas vienpusēja atbildība par **procedūrām, kas saistītas ar maksājamo un saņemamo summu apstrādi**. Jebkurā gadījumā, kamēr netiks saskaņotas **nodokļu likmes un valstu noteikumi**, šis process nekad nebūs pilnīgs; tam ir milzīga nozīme arī reāla vienota tirgus izveidē. Vēl viens jautājums, kas pelna īpašu uzmanību, ir valodu daudzveidība: lai gan vienas pieturas shēmā informācijas apmaiņai tiek izmantota kodu sistēma, var rasties nepieciešamība pēc dialoga saistībā ar formulām, kuras ne vienmēr iespējams standartizēt.

5. Citi priekšlikuma direktīvai aspekti: piezīmes

5.1 EESK pilnībā atbalsta Komisijas priekšlikumu (3.1.1. punkts) **par to izdevumu kategoriju saskaņošanu, kas tiek izslēgtas no tiesībām atskaitīt PVN**. Ar tā pieņemšanu beidzot tiks uzsākts nodokļu likumdošanas saskaņošanas process, lai gan šobrīd šķiet, ka minētais process turpināsies vēl ilgu laiku.

5.2 EESK atbalsta arī priekšlikumu paplašināt **apgrieztu maksājumu mehānismu** (3.2. punkts), taču vēl izšķirošāks solis būtu paplašināt šo mehānismu un attiecināt to uz visiem B2B darījumiem ES teritorijā.

5.3 Arī jautājumā par **atbrīvojumu no PVN** (3.3. punkts) izsakāmas dažas piezīmes. Minēto jautājumu EESK jau apskatīja atzinumā, kurā tā kritizēja tradīciju piešķirt atsevišķu kategoriju tirgus dalībniekiem īpašus, labvēlīgākus nosacījumus, ne tikai piešķirot tos jaunajām dalībvalstīm dažādās ES paplašināšanās reizēs, bet arī (kā tas noticis vairākkārt) pagarinot šos nosacījumus jau esošām dalībvalstīm EESK norādīja, un vēlreiz atkārtot, ka atsevišķu tirgus dalībnieku atbrīvošana no PVN izraisa **konkurences kropļošanu** gan starptautiskā mērogā, gan — un varbūt ar vēl plašākām sekām — arī pašu dalībvalstu ietvaros.

5.3.1 Turklāt jāatgādina, ka Komisijas piezīmes attiecas uz **“mazajiem un vidējiem uzņēmumiem”**, lai gan lielākajā daļā oficiālo dokumentu, it īpaši pievienošanās protokolos, ir atsauce vienīgi uz **mazajiem** uzņēmumiem. Tas skaidri norāda uz vēlmi samazināt koncesijas nozīmi un praksē piemērot to arī daudz lielākiem uzņēmumiem. Priekšlikumā nav skaidri noteikts norobežojums, bet tikai minētas “personas”, kuru apgrozījums **Kopienas iekšienē** nepārsniedz 100 000 euro: tas nepārprotami liecina par nodomu nodokļa atbrīvojuma priekšrocības attiecināt uz **visiem** uzņēmumiem, neatkarīgi no to lieluma.

5.3.2 Tādējādi atbrīvojuma mērķis nav atbrīvot konkrētas **uzņēmumu kategorijas** no PVN maksāšanas, bet **neliela apjoma darījumu kategoriju**, un EESK pilnībā atbalsta šo nostāju. Atliek precizēt, vai uzņēmumam, kas atbrīvots no PVN saskaņā ar attiecīgās valsts vispārējo regulējumu, tiks piemērots 100 000 euro ierobežojums darījumiem Kopienas iekšienē. Ja tā, tad var rasties absurda situācija, kad uzņēmumiem, kas likumīgi tiek atbrīvoti no PVN, to tomēr nāksies maksāt, ja tiks pārsniegt minētais limits.

5.3.3 Principā EESK neatbalsta priekšlikumu dot katrai dalībvalstij iespēju noteikt **maksimālo robežu, kas zemāka** par 100 000 euro, vai pat dažādu maksimālo robežu precēm un pakalpojumiem. Tas tikai turpinās nevēlamo esošo likumu un noteikumu dažādību, kas sarežģī tirgus dalībnieku darbu, palielina administratīvās izmaksas un visbeidzot nepārprotami ir pretrunā iekšējā tirgus pamatprincipiem. Vienlaicīgi EESK apzinās, ka konkrētā situācija atsevišķās valstīs rada nepieciešamību atkāpties no vispārējiem noteikumiem, un līdz ar to atbrīvojuma griestu saskaņošanai nebūs ievērojamas nozīmes, toties pastāv daudzas citas, daudz būtiskākas neatbilstības/ atšķirības.

5.4 Attiecībā uz **tālpārdošanu** (3.4. punkts) EESK atzinīgi vērtē visus Komisijas centienus — tajā skaitā arī šo priekšlikumu — atcelt apgrūtinātos pienākumus, kas tirgus dalībniekiem uzlikti valstu atšķirīgās nodokļu likumdošanas rezultātā. Līdz ar vienas pieturas shēmas izveidošanu, vienotu griestu noteikšanai visām dalībvalstīm būtu jāklūst par reāla progresu veicinātāju.

B. 2. DAĻA: PRIEKŠLIKUMS PADOMES REGULAI

6. Komisijas dokuments

6.1 Ar priekšlikumu tiek grozīta Regula (EK) 1798/2003; ja regula tiks pieņemta, šie grozījumi ir nepieciešami. Priekšlikums ietver īstenošanas noteikumus, kuriem nav nepieciešami īpaši komentāri, jo tie galvenokārt attiecas uz saziņu un informācijas apmaiņu starp dažādām dalībvalstīm, noteikumu publicēšanu un sadarbību ar Komisiju. Būtiskākie noteikumi ir ietverti 34. panta g) apakšpunktā un attiecas uz **ar nodokli apliekamām personām un to nodokļu deklarācijām**.

6.2 Revīzijas pamatā esošais princips ir **dalībvalstu sadarbība**. Ar VP shēmas palīdzību revīziju var veikt vai nu VP shēmā iekļautā dalībvalsts vai jebkura cita galamērķa dalībvalsts; katrai iesaistītajai pusei ir pienākums informēt pārējās ieinteresētās puses **iepriekš**; pēdējās, ja vēlas, ir tiesīgas piedalīties revīzijā. Sadarbības veidošanā izmantojamās procedūras ir izklāstītas pamatnoteikumu 11. un 12. pantā.

6.3 Ņemot vērā, ka regulā ietverti galvenokārt ar procedūrām saistīti jautājumi, EESK nav īpašu komentāru šajā

jautājumā. Tomēr EESK vēlas pārliecināties, vai sadarbības pasākumos ir ietvertas visas iespējas, jo neskatoties uz faktu, ka tajā netiek ieviesti pilnīgi jauni elementi (VP shēma jau pastāv tālpārdošanas jomā), dažos jautājumos tā ir ļoti sarežģīta. Pirmkārt, shēma ir **virtuāla**, un tādējādi **neietver personīgus kontaktus** starp valstu administrāciju pārstāvjiem; turklāt iepriekš minētā **valodu daudzveidības** problēma nebūt neatvieglo sadarbību, vai jebkurā gadījumā — efektīvu sadarbību.

6.3.1 Jāatzīmē, ka ne vienmēr revīziju var veikt, izmantojot kodus un standartizētas formulas vien. Lai gan sakari un saziņa starp administrācijām un lietotājiem tiek uzskatīta par maznozīmīgu problēmu vai vispār netiek uzskatīta par problēmu, labi zināmu iemeslu dēļ nozarē iesaistītās puses neslēpj to pašreizējās grūtības un bažas par nākotni.

6.4. Un visbeidzot, taču ne mazāk svarīgi — direktīvā netiek risināts tirgus dalībniekiem īpaši nozīmīgs jautājums: **datu aizsardzība**. Tiek uzskatīts, ka esošie noteikumi par privātuma aizsardzību nodrošina iestādēm nosūtīto paziņojumu un sarakstes satura neizpaušanu trešajām pusēm. Taču netiek risināti jautājumi, kas saistīti ar **reālu risku**: iespējamo **trešo personu neatļauti piekļuvi valsts iestāžu datu bāzēm**. Konkrētajā gadījumā dati par tirgus daļām un klientu vārdiem var tikt izpausti rūpnieciskās spiegošanas vajadzībām un tādējādi radīt nopietnu kaitējumu. Pirms informācijas sniegšanas valsts iestādēm privātpersonām un uzņēmumiem ir tiesības zināt, kādi mehānismi vai sistēmas ir ieviestas, lai nodrošinātu to datu aizsardzību.

Briselē, 2005. gada 12. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Padomes regulai par Zivsaimniecības fondu

(KOM(2004) 497 galīgā red. — 2004/0169 (CNS))

(2005/C 267/08)

Padome 2004. gada 1. decembrī saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 37. pantu nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par *Priekšlikumu Padomes regulai par Eiropas Zivsaimniecības fondu*

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa, kas ir atbildīga par Komitejas darbu minētajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 18. aprīlī (ziņotājs: *Sarró Iparaguirre* kgs.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 417. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 11. un 12. maijā (11. maija sanāksmē) ar 84 balsīm par, 1 balsīm pret un 5 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads

1.1 Kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) reforma stājās spēkā 2003. gada 1. janvārī. Tā nodrošina "ūdeņu dzīvo resursu un akvakultūras ilgtspējīgu izmantošanu saistībā ar ilgtspējīgu attīstību, samērīgi ievērojot vides, saimnieciskos un sociālos aspektus".

1.1.1 Pirms tam, 2002. gada 20. decembrī, Eiropas Padome pieņēma Padomes Regulu (EK) Nr. 2371/2002 par zivsaimniecības resursu saglabāšanu un ilgtspējīgu izmantošanu saskaņā ar kopējo zivsaimniecības politiku. ⁽¹⁾

1.2 Eiropas Kopienas dibināšanas līguma II sadaļā, īpaši 37. pantā, sniegts juriskais pamatojums Kopienas rīcībai saskaņā ar kopējo zivsaimniecības politiku. Jau no iesākuma minētajai rīcībai bijušas nozīmīgas sastāvdaļas, kas pēdējo 20 gadu laikā devušas ieguldījumu zivsaimniecības nozares modernizācijā kopumā.

1.3 Lai sasniegtu kopējās zivsaimniecības politikas konkrētos mērķus, Kopienai jānodrošina ilgtermiņa zvejas darbība, kas atbilst resursu ilgtspējīgu izmantošanai un samazina ietekmi uz vidi, izmantojot būtiskus strukturālus pielāgojumus, ar kuriem nodrošina resursu un zvejas jaudas samērīgumu.

1.4 Minētie strukturālie pielāgojumi rada lielas izmaiņas zivsaimniecības nozarē, un jāveic pasākumi, lai saglabātu cilvēku kapitālu zivsaimniecības nozarē, nodrošinātu nozari ar visu jauno speciālo profesionālo informāciju, kas nepieciešama zivsaimniecības resursu ilgtspējīgai izmantošanai un akvakultūras attīstībai un nodrošinātu piekrastes reģionu sociālekonomiskā tīkla aizsardzību, piemērojot papildpasākumus to apvidu atjaunošanai, kurus skārusi zivsaimniecības nozares pārstrukturēšana.

⁽¹⁾ OV L 358, 31.12.2002.

1.5 Uz kopējo zivsaimniecības politiku un tās strukturālās reformas finansiālo atbalstu līdz 2002. gada 31. decembrim attiecās vairākgadu virzības programmas (VVP), un pēc tam pasākumi Zivsaimniecības virzības finansēšanas instrumenta (ZVFI) ietvaros, kas turpināsies līdz 2006. gada 31. decembrim.

1.5.1 Visi minētie reglamentējošie noteikumi ir ievērojami vienkāršoti ar tādas regulas projektu, ar ko aizstāj vai groza esošās regulas (EK) Nr. 1260/1999 ⁽²⁾, (EK) Nr. 1263/1999 ⁽³⁾, (EK) Nr. 2792/1999 ⁽⁴⁾ un (EK) Nr. 366/2001 ⁽⁵⁾.

2. Vispārējās piezīmes

2.1 Saskaņā ar iepriekš minēto, EESK uzskata, ka šīs regulas projekts par Eiropas zivsaimniecības fondu (turpmāk tekstā EZF), ir nepieciešams jo tas izriet no Zivsaimniecības virzības finansēšanas instrumenta (ZVFI), un saskaņā ar esošo (EK) regulu tā piemērošanas laiks beigsies 2006. gada 31. decembrī, līdz ar jauna finansiālā atbalsta programmas izstrādi laika posmam no 01.01.2007. līdz 31.12.2013.

2.2 Kopumā varētu sacīt, ka regulas projektam ir divējāds mērķis attiecībā uz EZF. Pirmkārt, kā finanšu instrumentam, kas ir kopējās zivsaimniecības politikas (turpmāk tekstā — KZP) būtiska sastāvdaļa, tam jāpapildina resursu vadības līdzekļi un jāpalīdz piemērot ražošanas struktūru, lai nodrošinātu zivsaimniecības resursu ilgtspējīgu izmantošanu un radītu noturīgus apstākļus, kas nepieciešami, raugoties no saimnieciskā, vides un sociālā viedokļa. Otrkārt, tas ir apliecinājums vienotībai ar reģioniem un apvidiem, kuros nodarbojas ar zvejniecību.

2.3 EESK uzskata, ka EZF īpaši jāuzsver arī ekonomiskās kohēzijas sasniegšana, un jo sevišķi izaugsmes un strukturālo pielāgojumu veicināšana mazāk attīstītajos reģionos, pamatojoties uz saimnieciskās darbības, nodarbinātības un cilvēkresursu harmonisku, līdzsvarotu un ilgtspējīgu attīstību, kā arī uz vides aizsardzību un uzlabošanu.

⁽²⁾ OV L 161, 26.06.1999.

⁽³⁾ OV L 161, 26.06.1999.

⁽⁴⁾ OV L 337, 30.12.1999.

⁽⁵⁾ OV L 55, 24.02.2001.

2.4 Komiteja uzskata, ka dažādās piezīmes un ieteikumi attiecībā uz regulas projekta saturu jāiesniedz Komisijai.

3. Īpašās piezīmes

3.1 EZF pamatojas uz vienkāršotu instrumentu ar vienu regulu un vienu fondu, lai aptvertu Kopienas palīdzību. EESK uzskata, ka šāda pieeja ir ļoti piemērota, jo tā neapšaubāmi uzlabos fonda darbības efektivitāti.

3.2 Minētās efektivitātes labad regulas projektā galvenā uzmanība tiek pievērsta darbības programmām piecās prioritāšu asīs, neiekļaujot visas tehniskās detaļas, kas varētu kavēt šo programmu uzraudzību un īstenošanu. Tas saīsina plānošanas laiku, neiekļaujot papildprogrammas, kurās uzskaitīti sīki izstrādāti pasākumi. Tas vienkāršo maksājumu sistēmu, dodot iespēju dalībvalstīm būt atbildīgām par Kopienas budžeta izpildi. Ar dažiem izņēmumiem noteikumi par attaisnotiem izdevumiem jāizstrādā attiecīgās valsts līmenī.

3.2.1 Kā atzīmēts agrāk, jau pats fakts, ka šīs regulas projekts aizstāj vai groza četras šobrīd spēkā esošās regulas, ierosina domu par šo reglamentējošo noteikumu vienkāršošanu.

3.2.2 Komiteja atbalsta minētos normatīvos noteikumus, jo uzskata, ka rīcības vienkāršošana ir pozitīva, ja pareizi tiek piemērots subsidiaritātes princips, dodot iespēju dalībvalstīm izlemt, uz kādiem noteiktiem pasākumiem tām jākoncentrē saimnieciskie centieni.

3.2.3 Piecas prioritāšu asis, kas minētas regulas projektā, ir šādas:

- a) Pasākumi Kopienas zvejas flotes pielāgošanai,
- b) Akvakultūra, zivsaimniecības un akvakultūras produktu pārstrāde un tirdzniecība,
- c) Kopējo interešu pasākumi,
- d) Piekastes zvejas reģionu ilgtspējīga attīstība,
- e) Tehniskā palīdzība.

3.3 Regulas priekšlikuma I sadaļā ir noteikti "Palīdzības mērķi un vispārējie noteikumi". Komiteja, lai gan kopumā piekrīt Komisijas viedoklim, kas izteikts I sadaļā, tomēr vēlas piebilst sekojošo:

3.3.1 EESK uzskata, ka 3. pantā skaidri jānošķir jēdzieni "zvejnieks — kuģa īpašnieks" un "zvejnieks — nodarbinātais".

3.3.2 Komiteja iesaka, ka to mērķu sarakstā, kuriem varēs piešķirt fonda investīcijas, jāiekļauj vēl viens — "lai nodrošinātu kvalitatīvas darba vietas un uzlabotu dzīves apstākļus, darba vides drošību un higiēnu".

3.3.3 EESK atbalsta subsidiaritātes, dalītās vadības, vīriešu un sieviešu vienlīdzības principus, kas izteikti regulas projektā, un uzsver nepieciešamību minētos principus pareizi piemērot, dodot dalībvalstīm iespēju izlemt par konkrētiem atbilstošiem pasākumiem.

3.3.4 Attiecībā uz finanšu resursiem Komisija laika periodam no 2007. līdz 2013. gadam piedāvā saistības EUR 4963 miljonu apmērā 2004. gada cenās. Šā budžeta 0,8 % jānovirza tehniskajai palīdzībai, kas ir tiešā Komisijas pārziņā, un paredzēti virknei pasākumu, kuri noteikti regulas projektā.

3.3.4.1 KZP pieejamo saistību apropriāciju 75 % jānovirza reģioniem, kas atbilst konverģences mērķim, un 25 % — citiem reģioniem. Kā norādīts regulas projekta I pielikumā, no minētajiem 75 % EUR 1,702 miljoni jāsadala starp to jauno dalībvalstu reģioniem, ko aptver konverģences mērķis, un EUR 2,015 miljoni — starp konverģences mērķa aptvertajiem citiem reģioniem. Atlikušie EUR 1,246 miljoni jānovirza pārējiem ES reģioniem.

3.3.4.2 EESK apšaubā, vai šis budžets būs pietiekams, lai izpildītu visas saistības, kas noteiktas regulas projektā.

3.3.5 Komiteja uzskata, ka regulas projekta 13. pantā minētie sadales kritēriji attiecībā uz fondu sadali starp dalībvalstīm ir atbilstoši, jo tiek piedāvāts piešķirt saistību apropriācijas atbilstoši dalībvalsts zivsaimniecības nozares apjomam, zvejas intensitātes skalas korekcijai, nodarbinātības līmenim nozarē un pieejamo līdzekļu nepārtrauktībai. Tomēr EESK uzsver to, ka "pieejamo līdzekļu nepārtrauktības" gadījumā jāņem vērā situācija dalībvalstīs saskaņā ar Kopienas likumdošanu, īpaši attiecībā uz daudzgadu virzības programmām.

3.4 II iedaļa "Stratēģiskās vadlīnijas" un III iedaļa "Plānošana" ietver Kopienas stratēģisko vadlīniju sākotnējo pieņemšanu, pēc tam seko katras dalībvalsts izstrādāts stratēģiskais plāns zivsaimniecības nozarē saskaņā ar valsts stratēģisko plānu un atbilstoši Kopienas stratēģijām, un, atbilstoši valsts stratēģiskajam plānam, darbības programma laika periodam no 2007. gada 1. janvāra līdz 2013. gada 31. decembrim. Minētajām darbības programmām jāatbilst Kopienas stratēģijai, tās jāveido saskaņā ar vadošajiem norādījumiem, kas minēti regulas projektā, un jāiesniedz Komisijai apstiprināšanai.

3.4.1 Darbības programmas, ko Komisija reiz apstiprinājusi, ir jāievieš, un tās var tikt pārskatītas ieviešanas grūtību, nozīmīgu stratēģisku izmaiņu gadījumā vai pārdomātas vadības nodrošināšanai.

3.4.2 Jebkurā gadījumā regula paredz to, ka līdz 2011. gada 30. aprīlim katrai dalībvalstij jāiesniedz ziņojums Komisijai par valsts stratēģiskā plāna īstenošanu, un līdz 2011. gada 31. oktobrim Komisijai jāiesniedz ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par valstu stratēģisko plānu īstenošanu un Kopienas stratēģiskajām vadlīnijām.

3.4.3 EESK uzskata, ka stratēģisko vadlīniju projektu izstrādes kārtība ir loģiska: vispirms Kopienas stratēģiskās vadlīnijas, tad valstu vadlīnijas un visbeidzot — attiecīgās darbības vadlīnijas. Komiteja tomēr izsaka bažas par to, vai trīs mēneši būs pietiekami ilgs laika posms, lai izstrādātu valsts stratēģisko plānu, ņemot vērā šāda plāna apjomu, grūtības, ko rada "partnerība" un reģionu skaits dažās piejūras valstīs.

3.5 IV iedaļā izklāstīts EZF līdzfinansējums saskaņā ar piecām prioritāšu asīm, kas minētas 3. panta 2. punktā.

3.5.1 Saskaņā ar 1. prioritātes asi "Pasākumi Kopienas zvejas flotes pielāgošanai" Eiropas Komisija, ņemot vērā Regulu Nr.(EK) 2371/2002, piedāvā trīs galvenos darbības virzienus, kas pamatojas uz ieguldījumiem, finansējot:

- a) valsts atbalstu kuģu īpašniekiem un komandām, ko ietekmē valsts plāni pielāgot zvejas intensitāti attiecīgi paredzētajos gadījumos;
- b) investīcijas tādu zvejas kuģu modernizācijas pasākumos, kas vecāki par pieciem gadiem: galvenā klāja modernizācija, lai uzlabotu kuģa drošību, darba apstākļus un produkcijas kvalitāti ar nosacījumu, ka šādi modernizācijas pasākumi nepaaugstina kuģa iespējas palielināt nozveju;
- c) sociāli ekonomiska rakstura kompensācijas, lai atbalstītu flotes pārvaldību, piemēram, dažādu darba iespēju veicināšana zvejniekiem, profesionālā apmācība cita aroda apgūšanai un priekšlaicīga pensionēšanās.

Šāds darbības virziens dod ieguldījumu arī apmācības pasākumu finansēšanā un to jauno zvejnieku stimulēšanā, kuri pirmo reizi vēlas kļūt par zvejas kuģa īpašniekiem.

3.5.1.1 Pirmais darbības virziens (3. panta 5. punkta 1. apakšpunkts), kam Komisija piedāvā finansiālo palīdzību, ir

valsts atbalsts kuģu īpašniekiem un komandām, ko ietekmē valsts plāni zvejas intensitātes pielāgošanā, ja tie ir:

- atjaunošanas plāni;
- ārkārtas pasākumi;
- zvejas līgumu neatjaunošana ar trešajām valstīm;
- pārvaldības plānu ieviešana;
- valsts plāni par izstāšanos no flotes ar maksimālo ilgumu divi gadi.

3.5.1.1.1 Regulas projekta 24. pantā izvirzīta prasība par to, ka valstu zvejas intensitātes pielāgošanas plāni nedrīkst pārsniegt divus gadus.

3.5.1.1.1.1 (EK) Regula Nr. 2371/2002 paredz to, ka atjaunošanas un pārvaldības plāni ir daudzgadīgi.

3.5.1.1.1.2 EESK uzskata, ka to zvejas intensitātes pasākumu pielāgošanas plānu atbalstīšana, kas nepārsniedz divus gadus, varētu radīt dalībvalstīm nopietnas problēmas, prasot ievērojamas pūles īsā laika periodā, ņemot vērā atjaunošanas plānu ilggadību. Komiteja uzskata, ka atbalstam valstu zvejas intensitātes pielāgošanas plāniem, kas minēti regulas projekta 23. panta a) punktā, jāilgst vismaz četrus gadus.

3.5.1.1.2 Komisija iesaka: atbilstoši 1. prioritātes ass nosacījumiem, valsts zvejas intensitātes pielāgošanas plānos jāiekļauj zvejas darbības izbeigšana pilnībā vai uz laiku.

3.5.1.1.2.1 Regulas projekts nosaka to, ka kuģa pilnīga zvejas darbības izbeigšana var notikt vienīgi tad, ja kuģi nodod metāllūžņos vai bezpeļņas pasākumiem. EESK uzskata, ka vēlams kuģu nodošana alternatīvām darbībām neatkarīgi no iespējamās peļņas, jo pati Komisija veicina noteiktus nodošanas pasākumus, kas dod peļņu, piemēram, zveju, ar ko nodarbojas tūristi. Bez tam Komiteja uzskata, ka tālāknodešanas koncepcija varētu aptvert arī zvejas kuģu galīgo eksportu uz trešām valstīm un kopuzņēmumiem ar nosacījumu, ka zinātniskie pētījumi apstiprina virsnormas zivju krājumu esamību, kas pieļauj ilgtspējīgas zvejas attīstību trešo valstu ūdeņos.

3.5.1.1.2.2 Komiteja atbalsta uzskatu, kas minēts atzinumā par kopējo zivsaimniecības politiku⁽⁶⁾: "kopuzņēmumi ir viens iespējamais veids, kā pārorientēt zvejas floti un veicināt sadarbību ar trešām valstīm saskaņā ar sadarbības un attīstības politiku."

⁽⁶⁾ OV C 85, 08.04.2003.

3.5.1.1.2.3 Visbeidzot, Komiteja ir norūpējusies par Eiropas Komisijas piedāvātajiem kritērijiem, kas minēti 25. pantā, nosakot valsts atbalsta apjomu, kas jāsaņem kuģu īpašniekiem, ja viņi izlemj sagriezt savus kuģus metāllūžņos, ņemot vērā, ka Komisija ievieš mainīgas piemaksas, pamatojoties uz kuģa vērtību valsts tirgū, tā apdrošināšanas vērtību, kuģa apgrozījumu, vecumu un tonnāžu. Komiteja uzskata, ka minētie kritēriji varētu radīt problēmas un pat diskrimināciju zivsaimniecības nozarē atkarībā no vērtības, kādu katra valsts piešķir kuģiem. Tādēļ Komisija tiek aicināta meklēt alternatīvus kritērijus, kas ir taisnīgāki attiecībā pret visām dalībvalstīm.

3.5.1.1.3 Papildus fonda finansiālajam ieguldījumam zvejas darbības apturēšanai uz laiku, ņemot vērā zvejas intensitātes pielāgošanas plānus, Komisijas regulas projekts nodrošina to, ka EZF var dot ieguldījumu, finansējot pabalstus zvejniekiem un kuģu īpašniekiem zvejas pārtraukšanai uz laiku maksimāli līdz sešiem mēnešiem dabas katastrofas gadījumā vai kāda cita ārkārtas notikuma gadījumā, kas nav radies resursu saglabāšanas rezultātā.

3.5.1.1.3.1 EESK uzskata minēto noteikumu par ļoti būtisku dabas katastrofu un ārkārtas situāciju gadījumos.

3.5.1.2 Zvejas kuģiem, kas vecāki par pieciem gadiem, investīcijas aprobežojas ar galvenā klāja modernizāciju, lai uzlabotu kuģa drošību.

3.5.1.2.1 Regulas projekts izslēdz līdzfinansējumu zvejas kuģa galvenā dzinēja nomaīnai.

3.5.1.2.2 EESK uzskata, ka kuģa drošība lielā mērā atkarīga no iekārtām, kas atrodas zem galvenā klāja, izņemot glābšanas un sakaru sistēmas, kas atrodas uz tā.

3.5.1.2.3 Ņemot vērā to, ka galvenā dzinēja nomaīnas nepieciešamība acīmredzami ietekmē drošību uz kuģa tā, lai šai maiņai nevajadzētu palielināt kuģa kW jaudu un līdz ar to netiek palielināta zvejas jauda, Komiteja izsaka šādu priekšlikumu: lai gan EK Regulas Nr. 2371/2002 noteikumi ierobežo to iekārtu, kas atrodas uz galvenā klāja, modernizācijas iespējas, Komisijai vajadzētu izskatīt iespēju iekļaut galvenā dzinēja nomaīnu investīciju politikā attiecībā uz zvejas kuģiem, uzskatot to vienīgi par drošības jautājumu.

3.5.1.2.4 Izsakot savu lūgumu Komisijai, Komiteja domā arī par zvejas flotes uzturēšanu ilgtermiņā, ņemot vērā KZP reformas īstenošanu.

3.5.1.2.5 Bez jau minētajām investīcijām kuģu drošības uzlabošanai regulas projektā paredzēta arī iekārtu, kas dod iespēju saglabāt zivju pārpalikumus uz kuģa, finansēšana, kura ietilpst atsevišķos eksperimentālos projektos vai kas samazina zvejnie-

cības ietekmi uz biotopiem un jūras dzelmi. EESK piekrīt minētajiem priekšlikumiem.

3.5.1.3 Regulas projekts paredz, un Komiteja piekrīt tam, ka līdzfinansējums iekārtām jāpalielina par 20 %, ja tas tiek piemērots attiecībā uz kuģiem, kas veic "neliela apjoma piekrastes zveju".

3.5.1.4 Visbeidzot, EESK ir gandarīta par sociālekonomiskajiem pasākumiem, kas minēti regulas projektā. Tie ir ļoti svarīgi zvejniekiem, kuri spiesti pamest zvejniecību kopējās zivsaimniecības politikas reformas rezultātā. Komiteja noteikti uzskata, ka minētajos sociālekonomiskajos pasākumos jāiekļauj palīdzība ilgtermiņa apmācību jomā un pasākumi to zvejnieku profesionālajai pārkvalificēšanai, kuri turpina nodarboties ar zveju jūrā.

3.5.1.4.1 Komiteja uzskata, ka ne tikai zvejniekiem, bet arī zivsaimniecības apvienībām jābūt tiesīgām saņemt sociālekonomisko kompensāciju.

3.5.1.4.2 Komiteja izsaka nožēlu par to, ka tie jaunie zvejnieki, kuri pirmo reizi vēlas kļūt par zvejas kuģa īpašniekiem, ir tiesīgi saņemt finanšu iemaksas vienīgi par jūrniecības un zvejniecības apmācībām, bet ne sava zvejas kuģa būvniecībai, kam varētu noteikt vairākus ierobežojumus atkarībā no izmēra. EESK aicina Komisiju izvērtēt šādu iespēju.

3.5.1.5 EESK ir pārliecināta par to, ka norādījumi par finanšu ieguldījumiem stingri atbilst Regulas (EK) Nr. 2371/2002. noteikumiem. Komiteja tomēr apzinās arī savas saistības attiecībā pret dalībvalstīm un līdz ar to arī pret Eiropas pilsoņiem, lai nodrošinātu Komisijas priekšlikumu sociālekonomisko kvalitāti. Tādēļ jānorāda tas, ka līdz ar Komisijas piedāvātajiem pasākumiem ES zvejnieki ātrāk pievērsīsies citiem nodarbinātības veidiem, Kopienas zvejas flote tiks novājināta un attiecīgi Eiropas Savienība aizvien vairāk kļūs atkarīga no zivju importa no trešām valstīm.

3.5.1.6 Gan tādēļ, gan ņemot vērā arī to, ka zvejniecība ir viens no bīstamākajiem nodarbinātības veidiem Eiropā un pasaulē, kurā ir visaugstākais nelaimes gadījumu skaits darbā, Komiteja atkārtoti izsaka priekšlikumu atzinumam par *Zaļo grāmatu par kopējās zivsaimniecības politikas nākotni* un par *Komisijas paziņojumu par kopējās zivsaimniecības politikas reformu*, kuros teikts sekojošais: "Realizējot flotes samazināšanas pasākumus, nevajadzētu aizmirst par Kopienas flotes atjaunošanu un modernizāciju. Jābūt stingrai apņēmībai sasniegt kvalitatīvu apstākļu izejmateriālu apstrādi, dzīves kvalitātes uzlabošanu uz kuģa un komandu drošības pastiprināšanu." EESK aicina Komisiju pārdomāt lūgumu, kas izteikts saistībā ar šī atzinuma secinājumiem par KZP reformu un kurā uzsvērts tas, ka "Valsts atbalsts joprojām jāpiešķir zvejas flotes atjaunošanai un modernizācijai," tik ilgi, kamēr to pieļauj zvejas resursi. (7)

(7) CESE 1369/2002 (OV C 85, 08.04.2003) un CESE 1315/2001 (OV C 36, 08.02.2002).

3.5.2 Iepriekš minētā 2. prioritātes ass paredz iespēju saņemt Fonda atbalstu investīcijām "Akvakultūrā, zivsaimniecības un akvakultūras produktu pārstrādē un tirdzniecībā". Regulas projektā vispirms skaidri izklāstīts, kādas akvakultūras, apstrādes un tirdzniecības investīcijas ir pieejamas un par kādiem pasākumiem ir tiesības saņemt minētās investīcijas, un tad ierobežo šādu atbalstu, paredzot to investīcijām mikro un mazajos uzņēmumos.

3.5.2.1 Vienīgais iemesls, ko Komisija norādījusi minētajam ierobežojumam, ir tas, ka mikro un mazie uzņēmumi veido 90 % no akvakultūras ražošanas nozares. EESK uzskata, ka šai prioritātei noteikti jāpiemēro subsidiaritātes princips. Vienīgais ierobežojums šādu projektu finansēšanā būtu prasība attiecībā uz to ekonomisko un komerciālo dzīvotspēju. Tas uzlabotu uzņēmējdarbības nozaru konkurētspēju un būtu jāizlemj dalībvalstīm, kad tās izstrādā stratēģiskos plānus un nosaka savus konkrētos mērķus. Komiteja uzskata, ka EZF līdzfinansējums jānovirza uz rentabliem uzņēmumiem, un pirmām kārtām uz mikro un mazajiem uzņēmumiem, kuriem ir rūpīgi izstrādāts biznesa plāns neatkarīgi no tā, vai uzņēmējdarbības apjoms ir liels vai mazs. Vienīgi tādas uzņēmējdarbības nozares ļaus saglabāt saimniecisko un sociālo vidi, kas nepieciešama, lai uzlabotu dzīves apstākļus un saglabātu vidi. Tādēļ Komiteja aicina: lai gan iepriekš noteiktais līdzfinansējums bija paredzēts mikro un mazajiem uzņēmumiem, no šī līdzfinansējuma netiktu izslēgti citi uzņēmumu veidi, kas darbojas rentabli.

3.5.2.2 Ņemot vērā to, ka zvejas palīguģi, kas atbalsta akvakultūru, nepalielina zvejas intensitātes ietekmi uz zvejas resursiem, Komiteja uzskata, ka regulas projektā jāparedz Fonda līdzfinansēšanas pasākumi šāda veida jaunu kuģu būvniecībai.

3.5.2.3 Saistībā ar piemērojamajiem pasākumiem EESK uzskata, ka regulas projektā būtu jāparedz iespēja sniegt atbalstu tādu investīciju finansēšanā, kas vērstas uz esošo ražošanas sistēmu bioloģiskās un ekonomiskās efektivitātes paaugstināšanu, lai atvieglotu videi draudzīgu jauno tehnoloģiju izmantošanu, kas veicina rentablākas produkcijas ražošanu.

3.5.2.4 Regulas projekts iepazīstina ar jauninājumu attiecībā uz akvakultūru, ko EESK uzskata par ļoti nozīmīgu. Tas paredz ekonomisku kompensāciju, pakļautu virknei nosacījumu, akvakultūras produktu pārstrādes metožu izmantošanai, lai palīdzētu aizsargāt un uzlabot vidi un saglabāt dabu atbilstoši Kopienas mērķiem attiecībā uz zveju un vidi.

3.5.2.5 EESK tomēr uzskata, ka ir praktiski neiespējami īstenot regulas projekta 31. panta 4. punktu. Kad dalībvalsts gatavo darbības programmu 2006. gadam, nav iespējams paredzēt peļņas zudumus, papildizmaksas vai nepieciešamību nodrošināt finansiālu atbalstu projektu realizācijai nākamajā septiņu gadu laikā. Tādēļ EESK aicina izslēgt 31. panta 4. punktu.

3.5.2.6 EESK uzskata, ka Fonda ieguldījums sabiedrības un dzīvnieku veselības aizsardzības pasākumos ir pietiekams, jo ir paredzētas kompensācijas vēžveidīgo zvejniekiem par audzēto molusku ievākšanas pagaidu pārtraukšanu piesārņojuma dēļ, un finansējums akvakultūras patoloģisko risku izskaušanai.

3.5.2.7 Tāpat Komiteja uzskata, ka regulas projektā paredzētie pasākumi investīcijām apstrādē un tirdzniecībā ir pietiekami, ar nosacījumu, kā jau iepriekš minēts, ka tie netiek ierobežoti vienīgi attiecībā uz mikro un mazajiem uzņēmumiem.

3.5.2.8 EESK apsver iespēju par to, ka šajā prioritātes asī skaidri jāparedz finansiāls atbalsts zvejas darbībai iekšzemes vai kontinentālajos ūdeņos, kas dažās Eiropas Savienības dalībvalstīs veido galvenās zvejas platības.

3.5.3 Iepriekš minētā 3. prioritātes ass paredz "Kopējo interešu pasākumus". Paredzēts, ka Fonds drīkst palīdzēt tādiem ierobežota laika perioda pasākumiem, ko aktīvi atbalsta paši dalībnieki vai organizācijas, kuras darbojas ražotāju vai citu rīkotājiestādes atzītu organizāciju vārdā un kas palīdz realizēt kopējās zivsaimniecības politikas mērķus. Lai gan palīdzības principi paredz to, ka pasākumus var ieviest "paši dalībnieki", tomēr ir noteikts arī tas, ka Fonds drīkst palīdzēt kolektīvajiem ierobežota laika perioda pasākumiem, "ko parasti neatbalstītu privāto uzņēmumu". Bez tam regulas projekta II pielikumā nav paredzēta finansiāla līdzdalība neproduktīvās investīcijās, kuras ietvertas I grupā, kas aptver visas tās investīcijas, kuras minētas 3. prioritātes asī. Tādēļ Komiteja lūdz, lai Fonds drīkstētu palīdzēt kolektīvajiem ierobežota laika perioda pasākumiem, ko veic privāto uzņēmumu.

3.5.3.1 Komiteja atzinīgi novērtē Fonda atbalstu "kolektīvajiem pasākumiem", kas piedāvāti EZF 36. pantā. Četri apjomīgie darbības virzieni ļauj izvēlēties nozīmīgus mērķus zivsaimniecības nozarē un akvakultūrā.

3.5.3.2 Runājot par 37. pantā minētajiem "Pasākumiem ūdens faunas aizsardzībai un attīstībai", EESK ir norūpējies par to, ka tiem ir vienīgi mehāniska nozīme, kā, piemēram, statisko vai pārvietojamo ierīču uzstādīšana, lai aizsargātu un attīstītu ūdens faunu vai tādēļ, lai atjaunotu iekšējos ūdens ceļus, tai skaitā nārstošanas vietas un migrējošo sugu migrācijas ceļus. Nav norādes par nepieciešamību pēc zinātniskas paveiktā darba kontroles un ir izslēgta tiešā atražošanas. EESK aicina Fondu palīdzēt attiecībā uz minētajiem pasākumiem, īpaši pieprasot zinātnisku paveiktā darba kontroli un ņemot vērā nepieciešamību palīdzēt noteiktu migrējošo sugu tiešajai atražošanai. Bez tam EESK aicina iekļaut attiecīgajā sarakstā ieinteresētās privātās organizācijas, kas varētu atbilst palīdzēt paredzēto mērķu realizēšanā.

3.5.3.3 Skaidri ir raksturots atbalsts to investīciju līdzfinansēšanai, kas paredzētas zvejas ostām. EESK uzskata, ka pieciem paredzētajiem darbības virzieniem jāpievieno vēl viens, saskaņā ar ko notiek apmešanās vietu celtniecība un uzturēšana tiem Kopienas zvejniekiem, kuri atgriežas no jūras un nav tās valsts iedzīvotāji, kurā atrodas attiecīgā jūrā izešanas osta.

3.5.3.4 "Jaunu tirgu sekmēšanas un attīstības pieeja" var rēķināties ar EESK atbalstu, jo EZF atbalsts galvenokārt koncentrējas uz plānotajiem kolektīvajiem pasākumiem, kas cita starpā paredzēti izmantot pilnībā neizmantoto sugu pārpalikumu un uzlabot produkcijas kvalitāti, veicināt produkcijas ieguvu ar metodēm, kas daudz neietekmē vidi, un uzlabot zvejniecības nozares imidžu ar kampaņu palīdzību.

3.5.3.5 Attiecībā uz 40. pantā minētajiem eksperimentālajiem projektiem EESK uzskata, ka jāiekļauj pants, kur tiek paredzēta iespēja finansēt pētnieciskus eksperimentālus zvejas projektus, ja to mērķis ir zvejas resursu saglabāšana un ja tie ietver selektīvākas metodes nekā paredzēts pašreizējā Zivsaimniecības virzības finansēšanas instrumentā (ZVFI).

3.5.3.6 Saskaņā ar minētajā prioritātes asī paredzētajiem pasākumiem EESK uzskata, ka Eiropas Komisijai jāiekļauj arī nepieciešamie pasākumi zinātnisko konsultāciju līmeņa uzlabošanai, kā paredzēts Paziņojumā par "Kopienas zivsaimniecības pārvaldības zinātniskajām un tehniskajām konsultācijām" ⁽⁸⁾. Ņemot to vērā, Komiteja uzskata, ka jāfinansē pētnieciskie braucieni jūrā, sociālekonomiskie pētījumi par radikāliem zivju krājumu atjaunošanas pasākumiem, nozares zinātnisks novērtējums un reģionālo konsultatīvo padomju darbs. Zinātnieki jāfinansē tāpat kā padomju locekļi.

3.5.3.7 Bez tam Komiteja uzskata, ka jāturpina palīdzība ražotājorganizāciju izveidei un darbībai, kā paredzēts pašreizējā ZVFI.

3.5.4 Palīdzības apjoms 4. prioritātes ass "Piekrastes zvejas rajonu ilgtspējīgas attīstības" pasākumiem nosaka to, ka papildus pārējiem Kopienas instrumentiem Fonds nodrošinās palīdzību ilgtspējīgai attīstībai un dzīves kvalitātes uzlabošanai piekrastes zvejas reģionos, kuriem ir tiesības saņemt atbalstu. Tiek turpināts skaidrot, ka šī palīdzība ir daļa no vispārējās stratēģijas, kas cenšas atbalstīt kopējās zivsaimniecības politikas mērķu realizāciju, īpaši ņemot vērā sociālekonomiskās sekas.

3.5.4.1 Lielākā daļa pasākumu saskaņā ar minēto prioritātes asi paredzēti, lai atjaunotu tos piekrastes reģionus, kas atkarīgi no zvejniecības, ņemot vērā, ka to attīstība turpmāk nevar būt saistīta ar zvejas darbību. EESK uzskata, ka pirms tādu pasākumu ieviešanas šo reģionu ilgtspējīgai attīstībai, kas paredzēti alternatīvu nodarbinātības veidu veicināšanai, sadarbībā ar zinātniekiem un attiecīgā reģiona zvejniecības nozares pārstāvjiem jāveic labi sagatavota zinātniskā analīze.

3.5.4.2 Regulas projekts nosaka to, ka katra dalībvalsts "savā darbības programmā iekļaus to reģionu sarakstu, kas tiesīgi saņemt fonda atbalstu saskaņā ar piekrastes reģionu ilgtspējīgas attīstības kritērijiem."

3.5.4.3 Būtībā šāds princips atbilst subsidiaritātes koncepcijai, ko pastāvīgi izmanto Komisija kā īpaši svarīgu faktoru regulas projekta pareizā īstenošanā. Tomēr Komisija pati vājina tā nozīmīgumu, nosakot, ka dalībvalstīm saskaņā ar dažādiem parametriem jānosaka reģioni, kas tiesīgi saņemt atbalstu, un daži no šiem parametriem nepavisam nav reāli, īpaši attiecībā uz izvirzāmo prasību par to, ka iedzīvotāju skaitam šādos reģionos jābūt mazākam par 100 000. Tādēļ EESK aicina svītrot minēto prasību attiecībā uz reģioniem, kas tiesīgi saņemt palīdzību.

3.5.4.4 Attiecībā uz šo jautājumu Komiteja uzskata, ka tad, kad Komisija ir noteikusi piemērojamus pasākumus, subsidiaritātes principa piemērošanai ir izšķiroša nozīme. EESK aicina Komisiju regulas projektā piešķirt dalībvalstīm tiesības pēc saviem kritērijiem izveidot to piekrastes zonu sarakstu, kas tiesīgas saņemt finansiālo atbalstu.

3.5.4.5 Visbeidzot, šī prioritātes ass nodrošina to, ka pasākumus ilgtspējīgai piekrastes zvejas reģionu attīstībai noteiktā teritorijā īsteno vietējā valsts vai privāto partneru grupa, tā sauktā "piekrastes rīcības grupa" (PRG).

3.5.4.6 PRG jāpārvalda palīdzībai piešķirtie līdzekļi, stingri ievērojot dažādus sadarbības nosacījumus, kas nodrošina administratīvo un finanšu stāvokli un ar pilnīgu pārredzamību garantē plānoto pasākumu veiksmīgu izpildi.

⁽⁸⁾ OV C 47, 27.02.2003.

3.5.4.7 EESK uzskata par vēlamu to, ka PRG var rēķināties ar iepriekšēju sociālo partneru atbalstu.

3.5.5 Noteikumi EZF palīdzībai ir ietverti 5. prioritātes asī "Tehniskā palīdzība". Šajā prioritātes asī saskaņā ar Komisijas iniciatīvu vai tiešu darbību paredzēta tādu pasākumu finansēšana, ko veic Komisija EZF sagatavošanai, uzraudzībai, administratīvajam un tehniskajam atbalstam, novērtēšanai, auditam un pārbaudei, un šādus pasākumus tam pašam mērķim var piedāvāt dalībvalstis savās darbības programmās.

3.5.5.1 Regulas projektā paredzēts budžeta maksimālais ierobežojums tehniskajai palīdzībai līdz 0,8 % no gada asignējuma apjoma un atbalsts dalībvalstīm līdz 5 % no katras darbības programmas apjoma.

3.5.5.2 Komiteja atbalsta priekšlikumus par kritērijiem atbilstošajām darbībām un finansējuma limitiem.

4. Vispārīgie jautājumi

4.1 Regulas projektā izklāstīti vispārīgie noteikumi par "palīdzības efektivitāti un publicitāti", "Fonda finansiālo ieguldījumu", "vadību, uzraudzību un kontroli", "finanšu vadību" un "Eiropas Zivsaimniecības fonda komiteju".

4.1.1 Komiteja piekrīt visiem minētajiem noteikumiem, jo tie nodrošina Fonda pareizu darbību, pārvaldību un pārredzamību.

5. Secinājumi

5.1 Regulas projekts par EFF veido finanšu instrumentu, kas papildinās resursu vadības pasākumus un pielāgos nozares ražošanas struktūras atbilstoši kopējai zivsaimniecības politikai. Tādēļ Komisijas iesniegtais priekšlikums kopumā guvis Eiropas Ekonomikas un sociālās komitejas atbalstu.

5.2 Komiteja atbalsta regulas ieviešanas periodu no 2007. gada 1. janvāra līdz 2013. gada 31. decembrim, un Padomes pārskatu par to līdz minētā perioda beigām.

5.3 Bez tam komiteja uzskata, ka noteiktie mērķi un palīdzības nosacījumi ir ļoti atbilstoši, lai gan tas mudina Komisiju pēc iespējas paplašināt subsidiaritātes principu, dodot dalībvalstīm tiesības izlemt par noteiktiem pasākumiem, uz kuriem būtu jākoncentrē valsts saimnieciskie centieni. Bez tam Komiteja mudina iekļaut vēl vienu mērķi līdztekus jau esošajiem attiecībā uz Fonda investīcijām, lai "nodrošinātu augstu darba vietu kvalitāti un uzlabotu dzīves apstākļus, drošību un higiēnu darba vidē."

5.4 Komiteja uzskata, ka valstu stratēģisko plānu izstrādei piešķirtais trīs mēnešu laika periods ir pārāk saspringts, ņemot

vērā šāda plāna apjomu, grūtības, kas radušās partnerības dēļ, un piekrastes reģionu skaitu dažās piejūras valstīs.

5.5 Attiecībā uz 1. prioritātes asi "Pasākumi kopienas zvejas flotes pielāgošanai" Padomes apstiprinātās kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) reformas rezultātā Fonds uzsācis vairākus pasākumus. Komiteja tomēr uzskata, ka Eiropas Savienībai būtu arī turpmāk jā saglabā tāda flote, kas spēj darboties un konkurēt gan ES ekskluzīvajā ekonomiskajā zonā (EEZ), gan ārpus tās, un ka par to ir atbild Komisija. Tādēļ EESK aicina Komisiju ņemt vērā šādus 1. prioritātes ass uzlabojumus:

- valsts zvejas intensitātes pielāgošanas plānu finansējumam jāturpinās vismaz četrus gadus.
- atbalstam zvejas darbības izbeigšanas gadījumos jāaptver ne vien kuģu sagriešana metāllūžņos, bet arī to nodošana tālākai izmantošanai citiem mērķiem un eksportam uz trešām valstīm un kopuzņēmumiem,
- taisnīgāku kritēriju izmantošana, lai aprēķinātu valsts atbalsta apjomu attiecībā uz sagriešanu metāllūžņos,
- drošības apsvērumu dēļ iekļaut galvenā dzinēja nomaīņu kā vienu no pasākumiem, kas atbilst finansējuma saņemšanas kritērijiem,
- sociālekonomiskajos pasākumos jāiekļauj palīdzība apmācību un profesionālās karjeras maiņā tiem zvejniekiem, kuri turpina zveju jūrā,
- darbaspējīgas zvejas flotes uzturēšana, atjaunojot un modernizējot zvejas kuģus, cik ilgi vien zvejas resursi to atļauj.

5.6 Attiecībā uz 2. prioritātes asi "Akvakultūra, zivsaimniecības un akvakultūras produktu pārstrāde un tirdzniecība" EESK uzskata, ka tās ieviešanā jāiesaista subsidiaritātes kritērijs, dodot dalībvalstīm tiesības izlemt par vispiemērotāko pielietojumu Fonda ekonomiskajam ieguldījumam, paredzot prioritāti investīciju līdzfinansējumam mikro un mazajiem uzņēmumiem, un vienīgajam ierobežojumam šādā gadījumā vajadzētu būt tam, ka iesniegtajiem projektiem jābūt ekonomiski un saimnieciski dzīvotspējīgiem, lai uzlabotu uzņēmējdarbības konkurētspēju.

5.7 Attiecībā uz 3. prioritātes asi "Kopējo interešu pasākumi" Komiteja aicina Fondu finansēt ierobežota laika perioda kolektīvos pasākumus, ko piedāvā privāto uzņēmumu, un investīcijas, kuras nepieciešamas, lai uzlabotu zinātniskos un tehniskos ieteikumus Kopienas zvejniecības pārvaldībai.

5.8 Prioritātes 4. ass "Piekrastes zvejas rajonu ilgtspējīga attīstība" nosaka, ka finansējumu tiesīgi saņemt ir tikai tie reģioni, kuros ir mazāk par 100 000 iedzīvotāju. Komiteja uzskata, ka minētais nosacījums nav iekļaujams regulā un jāpiemēro subsidiaritātes princips, atzīstot katras dalībvalsts tiesības pēc saviem kritērijiem noteikt piekrastes zonas, kas tiesīgas saņemt finansējumu.

5.9 Komiteja piekrīt 5. prioritātes ass nosacījumiem, uzskatot, ka ierosinātās piemērotās darbības un finansēšanas limiti ir atbilstoši.

5.10 EESK uzskata, ka EZF arī vajadzētu skaidri noteikt atbalsta finansējumu zvejas darbībai iekšējos vai kontinentālajos ūdeņos, kas ir galvenie zvejas rajoni dažās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Komiteja iesaka priekšlikuma Padomes regulai I sadaļas II daļas 4. punkta e) apakšpunktā vārdu “ezeri” aizstāt ar vārdiem “iekšējie ūdeņi” un izdarīt attiecīgās izmaiņas jebkurā citā pantā.

5.11 EESK pilnībā atbalsta Fonda vadības, kontroles un uzraudzības sistēmas, uzskatot, ka tās ir ļoti piemērotas un nepieciešamas efektīvai EZF darbībai.

5.12 Ņemot vērā visus iepriekš minētos iemeslus, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atbalsta Komisijas iesniegto regulas projektu par EZF, bet aicina Komisiju ņemt vērā šajā atzinumā izteiktās piezīmes.

Briselē, 2005. gada 11. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Padomes lēmumam par Eiropas Kopienų pašu resursu sistēmu

(KOM(2004) 501 galīgā red. — 2004/0170 (CNS))

(2005/C 267/09)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Padome 2004. gada 22. oktobrī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par priekšlikumu Padomes lēmumam par Eiropas Kopienų pašu resursu sistēmu

Ekonomikas un monetārās savienības un ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par komitejas dokumenta sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 15. aprīlī. Ziņojumu sniedza Burani kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 2005. gada 12. maija 417. plenārajā sesijā ar 118 balsīm par, 2 — pret un 15 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Padomes lēmuma par Eiropas Kopienų pašu resursu sistēmu ⁽¹⁾ 9. pantā ir paredzēts, ka Komisija līdz 2006. gada 1. janvārim veic **Eiropas Kopienų pašu resursu sistēmas 2007.-2013. gada periodam vispārēju pārskatīšanu**. Vajadzības gadījumā pārskatam jāpievieno attiecīgie priekšlikumi. Eiropas Parlaments ir noteikti pieprasījis **pārskatīt finansiālo ieguldījumu kritērijus**. Tādēļ Komisija, vienojoties ar Padomi, ir iesniegusi šo priekšlikumu. Komisijas uzdevums šajā sakarā bija grūts un tehniski sarežģīts. Turklāt tas bija politiski delikāts uzdevums tajā ziņā, ka attiecās uz dalībvalstu savstarpējām attiecībām un dalībvalstu un to pilsoņu attiecībām.

1.2 Dokumenta tehniskā daļa ir grūti lasāma pat tiem, kam ir zināmi valsts finanšu principi. Komisija tomēr pienācīgi jānovērtē par to, ka tā darījusi visu iespējamo, lai nodrošinātu,

ka dokuments vismaz veicina speciālistu diskusijas un ir saprotams lēmējiem. Priekšlikumam ir pievienots ziņojums ⁽²⁾, kurā aprakstīts pašreizējais stāvoklis un izvērtēti iespējamo alternatīvu par un pret argumenti. Tehniskajā papildinājumā ⁽³⁾ ir izklāstīti ekonomiskie aspekti, sīki aprakstot attiecīgos grāmatvedības, matemātiskos un saimnieciskos aspektus.

1.3 Tādēļ komiteja paredz koncentrēt uzmanību uz jautājumiem, kas tieši attiecas uz **finansiālo ieguldījumu taisnīgumu un mehānismiem peļņas un apgrūtinājumu sadalei** starp dalībvalstīm. Minētā izvēle ir izdarīta, apzinoties to, ka neskaidras tehniskās īpatnības dažreiz var aizēnot attiecīgo jautājumu ietekmes saimniecisko un politisko nozīmīgumu. Bez tam “taisnīga” pašu resursu mehānisma jēdzienu ir grūti definēt nepārprotami, jo tajā ir apvienoti subjektīvi un objektīvi faktori.

⁽¹⁾ OV L 253, 7.10.2000., 42. lpp

⁽²⁾ KOM(2004) 505 galīgā red.

⁽³⁾ KOM(2004) 505 galīgā red. vol.II.

Piemēram, labklājības līmenis varētu būt izmērāms, turpretī piederības ES netiešie labumi — ne. Gala rezultāts tomēr būs atkarīgs no līdzvara, kāds būs panākts pēc Padomes sarunu pabeigšanas, kuras var izrādīties rosinošas.

1.3.1 Risinājumu kvalitāte būs pierādījums tam, ka ir panākts **divu principu patiesais līdzsvars**. Pirmais princips attiecas uz “**taisnīgu peļņu**”, t.i., katra dalībvalsts paredz, ka tās ieguldījums būs proporcionāls ieguvumiem: šādi ieguvumi nav izskaitļojami tādēļ, ka tie tieši izriet no attiecīgās valsts pievienošanās ES. Otrais princips attiecas uz **solidaritāti**, tādēļ ka tai vajadzīga pietiekama elastība, lai piešķirtu lielāka vai mazāka skaita koncesijas atbilstoši attiecīgās kopienas vajadzībām kopumā. Jāatceras arī tas, ka minētie principi ir vispārēji pieņemti, bet tos interpretē atbilstoši katras puses vērtībām. Katra valdība cenšas **aizsargāt savas finanses** un apzinās, ka **valsts sabiedriskajai domai** bieži ir noteicošā nozīme valdības lēmumu pieņemšanā. Vienprātības līmeņa, kas apmierina pilnīgi visas puses, sasniegšana ir atkarīga no tādu risinājumu pieņemšanas, kuri pamatojas uz “finanšu federālismu”.

2. Pašreizējais stāvoklis.

2.1 **Pašu resursi** ir Eiropas Savienības specifiska iezīme, un viena no to funkcijām ir uzsvērt Kopienas autonomo raksturu. Tas nozīmē, ka Kopienai jābūt **pašai saviem finanšu resursiem, kas nav atkarīgi no dalībvalstīm**. Tādēļ tos var definēt kā ieņēmumus, kas piešķirti Kopienai tās budžeta finansēšanai un uz kuriem tā ir tiesīga automātiski bez attiecīgo valstu pārvaldes iestāžu papildu lēmumiem.

2.2 Saskaņā ar Kopienas pašu resursu sistēmas pamatprincipiem, kā noteikts Eiropadomes sanāksmē Berlīnē 1999. gada 24. un 25. martā, “*tai jābūt taisnīgai, pārredzamai, rentablai ... pamatotai uz kritērijiem, kuri vislabāk atspoguļo katras dalībvalsts iespējas veikt iemaksas.*” Minētā deklarācija, kas ir pilnībā pašizskaidrojoša, nav ņemta vērā attiecībā uz dažādām jomām un dažādos gadījumos.

2.3 Padomes lēmums par pašu resursu izveidi ir datēts ar 1970. gada 21. aprīli. To pēc tam iekļāva 1988. gada 24. jūnija lēmumā, kā arī grozīja ar minēto lēmumu un visbeidzot ar Eiropadomes 1999. gada Berlīnes sanāksmes lēmumu. Šobrīd pašu resursus var iedalīt šādās trīs kategorijās:

— **tradicionālie pašu resursi (TPR):** galvenokārt no **muitas nodokļiem** un **lauksaimniecības maksājumiem**,

— **resursi, kas pamatojas uz PVN:** valsts PVN ieņēmumu nodoklis — sākotnēji noteikts 1 % apmērā un pēc tam koriģēts, — ko aprēķina, pamatojoties uz “teorētisku”,

saskaņotu statistikas bāzi un kurš tomēr nedrīkst pārsniegt 50 % no attiecīgās valsts nacionālā kopienākuma (NKI),

— **resursi, kas pamatojas uz NKI:** maksājums, kas ir proporcionāls katras dalībvalsts NKI. Attiecībā uz atsevišķām dalībvalstīm minētajam maksājumam nav ierobežojumu. Tomēr ir noteikti griesti, kas nosaka Kopienas pašu resursu **kopsummas** ierobežojumu 1,24 % apmērā no ES NKI.

2.3.1 **TPR un VAT resursi 1996. gadā kopā veidoja 70 % ieņēmumu.** Minētais rādītājs bija tikai 38 % 2003. gadā. Saskaņā ar Komisijas provizorisks aprēķins 2004. gadā un šajā gadā iepriekš minētais rādītājs **samazināsies līdz 26 %**. Šāda **pakāpeniski lejupejoša tendence** izskaidro uz NKI pamatotu ieņēmumu (t.s. **ceturtdaļa veida resursu**) atbilstošu pieaugumu.

2.4 Ceturtdaļa veida resursu mehānisms ir grozīts ar Padomes 1985. gada 7. maija lēmumu, ar ko atzina, ka **Apvienotās Karalistes** kvota ir pārsniegusi valsts maksātspēju. Tika panākta vienošanās, ka AK saņems atlaidi, kas atbilst divām trešdaļām tās tīro ieguldījumu. Minētajam lēmumam pēc tam tika piemēroti **dažādi grozījumi**, un Komisija uzskata, ka attiecīgais mehānisms ir kļuvis pārmērīgi **sarežģīts un mazāk pārredzams**.

2.4.1 Lēmumu par minētā mehānisma koriģēšanu jau pieņēma Eiropadome 1984. gada Fontenblo sanāksmē, kaut arī vispārīgi, bet nosakot **vispārēju principu**, saskaņā ar kuru “...*jebkura dalībvalsts ar pārmērīgi lielu budžeta slogu attiecībā pret to relatīvo labklājību var attiecīgā termiņā piemērot korekciju*”. Apvienotā Karaliste joprojām ir vienīgā valsts, kas izmantojusi minēto koriģēšanas iespēju, sākot no nākamā gada pēc Fontenblo sanāksmes līdz šodienai. Apvienotās Karalistes gada vidējā atlaide laika posmā no 1997. gada līdz 2003. gadam bija 4,6 miljardi *euro*. Komitejai nav skaidrs, ko nozīmē “attiecīgā termiņā”, kas it kā paredz pagaidu piemērošanu, uz kuru attiecas periodiska pārskatīšana (kā tas šajā gadījumā nav). Komitejai nav skaidrs arī tas, vai citas dalībvalstis var būt tiesīgas uz līdzīgu korekciju tajā pašā laikā.

2.4.2 Jēdzienu “**pārmērīgs slogs**” daļēji var attiecināt uz to, ka minētajā laika posmā **Apvienotajai Karalistei** bija vismazākais nacionālais kopienākums (NKI) (*) uz vienu cilvēku visā Eiropas Savienībā. Eiropas vidējais rādītājs bija 100, turpretī Apvienotās Karalistes NKP bija 90,6 salīdzinājumā ar 92,6 Itālijā, 104 — Francijā un 109,6 Vācijā. Stāvoklis tiešām ir mainījies uz pretējo (2003. gada rādītāji), un Apvienota Karaliste šobrīd kopā ar Dāniju ierindojas visaugstākajā vietā ar 111,2 % salīdzinājumā ar 104,2 % Francijā, 98,6 % Vācijā un 97,3 % Itālijā. Pienācīgi izskatīts ir arī jautājums par to, ka

(*) Skat. Komisijas dokumenta KOM(2004) 501 galīgā red. 1. tabulas 3. lpp.

Apvienotajai Karalistei bija jāveic tādas iemaksas, kas pamatojās uz ļoti augstu PVN bāzi, bet tā saņēma salīdzinoši maz līdzekļu lauksaimniecības un reģionālās politikas ietvaros. Rezultātā Apvienotā Karaliste izveidojās par **lielāko neto maksātājvalsti** Kopienas budžetā. Radusies neatbilstība pamatoja korekcijas mehānismu, ko arī tiešām piemēroja.

2.4.3 AK atlaidi sedza un joprojām sedz pārējās dalībvalstis proporcionāli savam NKP. Lieki minēt, ka Apvienotā Karaliste aprēķinā netika iekļauta. NKP izlīdzināšanas mehānismam piemēroja vēl vienu **būtisku korekciju** 1999. gadā, kad četrām no galvenajām neto maksātājvalstīm (relatīvi) budžetā (Vācijai, Nīderlandei, Austrijai un Zviedrijai) saskaņā ar korekciju piešķīra 75 % **samazinājumu**. Jaunās iemaksu sistēmas rezultātā Francija un Itālija uzņēmās kopīgu atbildību par 52 % AK atlaides finansēšanu.

2.4.4 Ja pašreizējā sistēma būtu jāsaglabā, aplēsēs laika posmam no 2007. gada līdz 2013. gadam radītu paradoksālu situāciju, t.i., AK atlaide pieaugtu vidēji par 50 %, ierindojot minēto valsti **pēdējā vietā kā neto maksātājvalsti** un ievērojami palielinot apgrūtinājumu pārējām dalībvalstīm, ieskaitot jaunās dalībvalstis.⁽⁵⁾ EESK uzskata arī, ka sakarā ar priekšlikumu attiecināt minētā mehānisma piemērošanu uz pārējām valstīm (skat. 3.6. punktu) jāgroza attiecīgie noteikumi. Tādēļ ir acīmredzams, ka **korekcijas mehānisms — ja to atbilstoši apstiprinās (skat. 3.6.4. punktu) — tomēr ir jāpārskata** — kā to patiesi paredz Komisija — un jāaizstāj ar atbilstīgiem un pārredzamiem risinājumiem, kas atbilst Fonteneblo kritērijiem.

3. Komisijas priekšlikums: piezīmes par galvenajiem pantiem.

3.1 **2. pants: pašu resursi.** (1. punkta a) apakšpunkts) saglabā esošo sistēmu, ieviešot dažas izmaiņas. **Pirmā veida maksājumi (TPR)** — skat. 2.3. punktu — galvenokārt ir nodevas, piemaksas, papildu vai kompensācijas summas, kopējā muitas tarifa nodokļi un citi nodokļi par tirdzniecību ar trešām valstīm un nodokļi saistībā ar cukura tirgu. Dalībvalstis patur 25 % no maksājamām summām kā **“iekasēšanas izmaksas”**. Samazinājumam šādās attiecībās ir nepieciešamas precizējums. Sākotnēji tika noteikti 10 %, ko pēc tam 1999. gadā palielināja līdz 25 %, kad to pirmo reizi nosauca par “iekasēšanas izmaksām”. Lieki sacīt, ka tā bija netipiska korekcija, no kuras ieguva galvenokārt Nīderlande un Apvienotā Karaliste: tā ir norāde uz to, ka procedūrām nav pārredzamības.

3.1.1 **TPR ieņēmumi** procentuālā izteiksmē no Kopienas kopējiem ieņēmumiem **pastāvīgi samazinās**, no 19 % 1996. gadā sasniedzot 11,4 % 2003. gadā (šajā punktā citētie skaitļi pamatojas uz Komisijas ziņojumu “Eiropas Savienības finansiā-

lais nodrošinājums”⁽⁶⁾). Vienmēr jāmobilizē ievērojami resursi, ieskaitot finanšu resursus, lai iegūtu statistikas datus, kas nepieciešami maksājamo summu aprēķinam pat pēc muitas nodokļu atskaitīšanas.

3.1.1.1 EESK rodas jautājums, vai *patiesi ir kāda jēga* saglabāt šādu iemaksu sistēmu un vai nebūtu labāk ievērojami samazināt tās nozīmi un aizstāt minēto sistēmu, koriģējot NKI likmi. Bez tam EESK atzīmē, ka Komisija ir pieņēmusi pretēju metodi, pamatojoties uz premisu, ka tas, ka nodokļu ieņēmumi pieder Eiropas Savienībai, ir pats par sevi saprotams, kā arī to, ka Komisija nav paredzējusi izmainīt minēto metodi, jo īpaši tādēļ, ka lielākā daļa dalībvalstu to atbalsta.

3.2 Saskaņā ar 2. panta 1. punkta b) apakšpunktu **vienota likme**, kas ir spēkā attiecībā uz visām dalībvalstīm, jāpiemēro **saskaņotām PVN aprēķina bāzēm**. Aprēķina bāze nevar pārsniegt **katras dalībvalsts NKI 50 % apmēru**. Saskaņā ar 2. panta 4. punktu vienota likme ir noteikta 0,30 %. Minēto ieņēmumu **relatīvā nozīmīguma samazinājums** attiecībā uz Kopienas budžetu — no 51,3 % 1996. gadā līdz 14 % (paredzēts) 2004. un 2005. gadā — ir ievērojams.

3.2.1 EESK bieži ir kritizējusi PVN sistēmu, kas ir saistīta ar **daudz lielākām iekasēšanas, administratīvajām un pārraudzības izmaksām** nekā TPR. Saskaņā ar OLAF datiem PVN ir visvairāk apietais nodoklis un kā tādām tam ir negatīva ietekme uz Kopienas budžetu (ko samazina, palielinot NKI finansiālo apgrūtinājumu).

3.2.2 **EESK tomēr atkal ir iemesls apšaubīt loģisko pamatojumu saglabāt** minēto nodokli, kam Komisija dod priekšroku, kaut arī tā paredz pārveidot PVN par reālu fiskālu resursu, kā tas bija sākotnēji paredzēts. Jāparedz iespēja atvilkuma no Nacionālā kopienākuma likmi pielāgot tā, lai ienākumi no NKI aizstātu ienākumus no PVN. Tā kā ienākumi no PVN ir cieši saistīti ar nacionālā kopienākuma apjomu, tam nevajadzētu radīt būtiskas izmaiņas iemaksu apjoma sadalē starp dalībvalstīm. Tomēr tas pārtrauktu statistikas aprēķinus un uz PVN balstītu iemaksu veikšanu Kopienas pašu resursos. Iepriekš minētajā ziņojumā par Eiropas Savienības finansiālo nodrošinājumu (skat. 3.1.2. punktu) Komisija faktiski apsvēra uz PVN pamatoto resursu atcelšanu, tomēr pieņēma pretēju lēmumu.

3.2.2.1 EESK apzinās sarežģītumus, bet tomēr uzskata, ka būtu vērts sīkāk izskatīt minētā nodokļa būtību un daudzus trūkumus, un šajā sakarā jau ir veikusi vairākas analīzes. Papildus iepriekšējā punktā izteiktajiem komentāriem jāatzīmē, ka PVN jau gadu desmitiem ir bijusi “pagaidu sistēma”.

⁽⁵⁾ Skat. iepriekšminētā dokumenta 4. tabulu.

⁽⁶⁾ KOM(2004) 505 galīgā red.

3.3 Lēmuma 2. panta 1. punkta c) apakšpunkts ir priekšlikuma nozīmīgākais komponents, jo tajā ir paredzēts piemērot likmi, "kas nosakāma, ievērojot budžeta procedūru", visu **dalībvalstu NKI** kopsummai. Minētā procedūra ir specializēts jautājums, ko Komisija nav paredzējusi komentēt. Turklāt EESK vēlētos uzsvērt, ka attiecīgais nodoklis pārsniedz pārējos resursus un ir vislētāk pārvaldāmais ienākumu avots. Komisija ziņojumā atkārtoti norāda, ka administratīvās izmaksas ir viens no vērā ņemamajiem kritērijiem, taču tās nebūt nav galvenais kritērijs. EESK, ņemot vērā iepriekš minēto, vēlētos norādīt, ka jautājumos saistībā ar iemaksām budžetā priekšroka bieži dodama nevis principiem, bet gan ekonomiskiem apsvērumiem.

3.4 Trīs iepriekš minētie avoti (2. panta 1. punkta a), b) un c) apakšpunkts) veido tādu kompleksu (ko saskaņā ar 2. panta 2. punktu papildina ieņēmumi no jebkāda cita jaunieviesta maksājuma), kurš katru gadu var ievērojami mainīties. Padome un Komisija jau kādu laiku ir debatējušas par to, **vai minētā sistēma būtu saglabājama vai ne**. Iepriekš minētajā Komisijas ziņojumā (?) par Eiropas Savienības finansiālo nodrošinājumu ir apskatīti **optimālas struktūras** noteikšanas veidi. Ziņojumā ir izskatīti **trīs varianti**: pašreizējās sistēmas saglabāšana, tikai uz NKI pamatotas sistēmas pieņemšana un pārsvarā uz nodokļiem pamatotas sistēmas pieņemšana. Paredzams, ka jautājumu apspriedīs un galīgo secinājumu izdarīs nākamajā gadā. EESK izsaka cerību iet kopsoļi ar attiecīgajām norisēm, tomēr brīdina attiecībā uz tendenci, kas ir parādījusies nesenoajos pētījumos, t.i., pārmērīgi tehniska un uz grāmatvedību pamatota pieeja, kurā nav ņemti vērā lēmumu politiskie aspekti.

3.4.1. Idejās, kas iepriekšējā punktā izklāstītas saistībā ar "ieņēmumiem no jebkādiem jaunieviestiem maksājumiem" vai pat kā alternatīva PVN resursiem ir iekļauts nodoklis par piesārņojošiem enerģijas avotiem, kas ieskaitāms Kopienas budžetā, bet ir īpaši iezīmēts vides uzlabošanai. EESK ieilgst pret šādu risinājumu tādēļ, ka nav noteikumu, ar ko ir atļauta iemaksu apropriācija īpašiem mērķiem. Bez tam starptautiskais politiskais stāvoklis nepieļauj pieņemt lēmumus, kas varētu ietekmēt turpmāko dinamiku.

3.5 **3. pants: resursi un saistības**. Minētajā pantā ir noteikts **pašu resursu maksājumu un saistību maksimālais apjoms 1,24 % apmērā no dalībvalstu kopējā NKI**. Saistību apropriāciju maksimālais apjoms ir noteikts 1,31 % apmērā no dalībvalstu kopējā NKI. Attiecīgā starpība jālīdzsvaro ar dažāda veida citiem maksājumiem. Attiecībā uz saistībām dalībvalstu dialogā atklājas dažādas metodes finanšu plānos paredzēto maksimālo apjomu aprēķināšanai. Rezultāts būs atkarīgs no panāktā līdzsvara starp tām valstīm, kas vēlas spēcīgāku Komisiju un ambi-

ciozas programmas sociālekonomiskā progresa panākšanai, un valstīm, kuras atbalsta dalībvalstu lielāku autonomiju un konsoolidācijas politiku, t.i., *status quo* noteikšanu vai pat esošo resursu samazināšanu (maz ticams). Īpaša uzmanība tomēr veltāma problēmām, ar ko sastopas jaunās dalībvalstis. Nākotnes tendences lielā mērā būs atkarīgas no **vispārējās solidaritātes** un **vispārējās attīstības**: jēdzieniem, ko ir viegli aprakstīt, bet daudz grūtāk interpretēt budžeta izteiksmē.

3.6 **4. panta 1. punkts: vispārējais korekcijas mehānisms (VKM)**. Ar minētā 4. panta 1. punktu ir noteikts, ka Fontenblo lēmums attiecībā uz Apvienoto Karalisti ir **vispārīgs noteikums**. Tādējādi VKM attiecas uz **visām dalībvalstīm**, lai korigētu **negatīvu budžeta bilanci**, kas pārsniedz attiecīgās valsts NKI noteiktu procentuālo daļu. Priekšlikumā nav noteikts nekāds sliekšnis, bet paskaidrojuma rakstā ir minēts rādītājs — **0,35 % no NKI**. Bez tam **korekcijas kopapjoms nedrīkst pārsniegt maksimāli pieejamo atmaksājumu apjomu**. Izpildes pasākumus korekciju aprēķināšanai un pieejamo finansējumu noteiks Padome EK Līguma 279. panta 2. punktā noteiktajā kārtībā. Korekciju aprēķina katrai dalībvalstij, **pamatojoties uz maksājumu kopsummas un saņemtās kopsummas starpību, ko reizina ar izdevumu asinējumu kopsummu**. Iegūto rezultātu (ja tas ir pozitīvs) reizina ar **kompensācijas likmi, kas ir noteikta līdz 0,66 % no maksājumu kopsummas, un, vajadzības gadījumā, proporcionāli samazina, lai nepārsniegtu maksimāli pieejamo atmaksājumu apjomu**. Galīgajā analizē minētā formula ir grūti saprotama un vēl grūtāk ir novērtēt tās rezultātu. Ja to nevar uzskatīt par vēl vienu pārrēķināšanas trūkuma piemēru, tad tas noteikti norāda uz vienkāršošanas nepieciešamību.

3.6.1 EESK atzīmē, ka 2.4.1. punktā izvirzītajiem jautājumiem un 2.4.4. punktā minētajiem priekšlikumiem Komisija faktiski ir pievērsusies tiktāl, ka pasākums, kas, kaut arī pamatots, bija piemērojams tikai vienai dalībvalstij un kuram nebija noteikta termiņa beigu datuma, tagad ir attiecināms uz visām dalībvalstīm. Turklāt VKM "**pārmērīgi liela apgrūtinājuma**" jēdziens ir pārveidots par **matemātiskas un grāmatvedības metodes**, kas, nepieļaujot subjektīvu interpretāciju, neņem vērā tādus "**šķietami kvalitatīvus**" rādītājus kā ienākumi uz vienu iedzīvotāju, konkurētspēja, sociālās aizsardzības līmenis. Skaitļi vien patiešām neatspoguļo reālo stāvokli valstī. Vispārināts mehānisms, kurā ņemti vērā nesaistīti novērtēšanas faktori, tomēr varētu ieviest subjektīvus kritērijus, kas būtu nesavietojami ar pārrēķināmību. Tādēļ nevar piemērot VKM tā pašreizējā formā, apzinoties, ka ne vienmēr tiks sasniegti optimālie rezultāti.

(?) KOM(2004) 505 galīgā red.

3.6.2 Priekšlikuma 4. panta 1. punkta būtība ir tāda, ka ar minēto punktu ir atceltas dalībvalstu tiešās iemaksas "korekcijas" finansējuma segšanai un tās ir novirzītas uz Kopienas budžetu. Rezultātā izveidojas sistēma, kam ir maz kopīga ar loģiku vai, jebkurā gadījumā, ar pārredzamību. Komisijas paskaidrojuma raksts ir piesātināts ar aprēķiniem, kam dažreiz ir grūti izsekot, un piezīmēm, kuras palīdz izprast lēmuma priekšlikuma darbības jomu. Minētajos lietderīgajos precizējumos ir iekļauts paskaidrojums par to, kā NKI sliekšņa – 0,35 % apmērā piemērošana radīs **bruto korekciju paredzamo vidējo apjomu aptuveni 7 miljardu euro apmērā**. Komisija uzskata, ka VKM piemērošana kopā ar finansēšanas noteikumu grozīšanu nozīmēs to, ka *pašreizējo sistēmu* korekcijas pakāpe būs neskaidra. Ja tiks pieņemta ierosinātā sistēma un rādītāji, Komisijas aprēķiniem būs kvantitatīvi rezultāti, ko iekļaus salīdzinošās tabulās, norādot dažādās alternatīvas, un kuras iesniegs dalībvalstīm izvērtēšanai un izlemšanai. EESK nav resursu, kas vajadzīgi atsauksmes sniegšanai par šādu sarežģītu jautājumu.

3.6.3 EESK vēlētos pievērst uzmanību diviem apsvērumiem, kas varētu apšaubīt VKM mehānismu. Pirmkārt, mehānisms ir **neelastīgs un laikā neierobežots**. Šajā sakarā ir svarīgi atgādināt, ka ir bīstami pamatot noteikumus uz pašreizējo realitāti, kas nākotnē var krasi izmainīties — tas attiecas uz Stabilitātes un izaugsmes paktu. Otrkārt, šķiet nereāli noteikt iemaksas, ko pēc tam koriģē, izmantojot korekcijas mehānismus, kurus pārredzamības labad tādēļ būtu labāk nosaukt par "atlīdzinājumiem".

3.6.4 Visbeidzot, EESK atgādina vienu no saviem nesenojiem atzinumiem, kurā tā ir izteikusi nopietnus iebildumus attiecībā uz VKM institucionalizēšanu⁽⁸⁾, un vēlas uzzināt, vai nebūtu piemērotāk krasi izmainīt "korekcijas" jēdzienu, nosakot, ka VKM ir **iemaksu kritēriju neatņemama sastāvdaļa**. Konkrētāk, iemaksu aprēķinos ir jāizmanto vieni un tie paši VKM rādītāji. Komisija jau ir pieņēmusi minēto procedūru, kuru būtu ieteicams formalizēt, piemēram, ik pēc septiņiem gadiem saistībā ar noteikumu par periodisku pārskatīšanu.

3.7 **4. panta 2. punkta a) apakšpunkts: attiecībā uz Apvienoto Karalisti noteiktā korekcija.** Šajā punktā ir paredzēti **pārejas posma pasākumi**, saskaņā ar kuriem Apvienotā Karaliste papildus korekcijai, kas izriet no 4. panta 1. punkta piemērošanas, saskaņā ar Fontenblo lēmumu līdz 2011. gadam saglabās tiesības par lejupejošu skalu: 2 miljardi euro 2008. gadā, 1,5 miljardi euro 2009. gadā, 1 miljards euro 2010. gadā un 0,5 miljardi euro — 2011. gadā. Minētos maksājumus varētu atdalīt no VKM. Praktiski tos turpinātu finansēt saskaņā ar spēkā esošajiem finansēšanas noteikumiem, t.i., Apvienotā Karaliste nepiedalās finansēšanā un Vācijas, Nīder-

landes, Austrijas un Zviedrijas daļa ir noteikta 25 % apmērā no minēto valstu parastās daļas (skat. 2.4.3. un 2.4.4. punktu). Komisija uzskata, ka šādu jaunu pasākumu sadalīšana četros pakāpeniskos posmos **atvieglos VKM finansiālo ietekmi uz Apvienoto Karalisti**. Pēdējos gados (1997.-2003.) AK ir saņēmusi vidējo tīro atlaidi 4,5 miljardu euro apmērā katru gadu, bet saskaņā ar VKM tai jāsaņem vidēji 2,1 miljards euro gadā. Pārejas posma pasākumi palielinās minēto gada vidējo summu līdz 3,1 miljardam euro (Fontenblo un VKM).

3.7.1 Ierosinātais noteikums nepārprotami ir dažādu elementu apvienojums: jaunāko sasniegumu, pārredzamības nepieciešamības un politiskā izdevīguma atzīšana. Jau vairākkārt ir ieviestas atkāpes no kopīgajiem noteikumiem. Pierādījums tam ir vecie un jaunie Pievienošanās līgumi. Ārējiem novērotājiem un personām, kas nav tieši iesaistītas, varētu būt grūti akceptēt izskatāmos noteikumus. Situācija, kādā mums ir jādzīvo, varbūt tomēr varētu piespiest lēmējus izvairīties **līdzsvarotus risinājumus, kas, pirmām kārtām, ir paredzami un pamatoti**. Minētajā gadījumā sarunu dalībniekiem vajadzēs ne tikai rast kompromisu starp 1.4. punktā minēto **taisnīgo peļņu un solidaritāti**, bet arī demonstrēt **īpašu politisko jutīgumu**, ņemot vērā Eiropas sabiedrisko domu, jo īpaši sabiedrisko domu jaunajās dalībvalstīs.

3.8 **4. panta 2. punkta b) apakšpunkts: vispārējā korekcijas mehānisma (VKM) pakāpeniska ieviešana.** Noteikumi par VKM izveidi ir jāievieš pakāpeniski. Priekšlikuma 4. panta 1. punktā minētā maksimālā kompensācijas likme 66 % apmērā (skat. 3.6. punktu) nebūs piemērojama līdz 2011. gadam. Kompensācijas likme 2008. gadā būs noteikta 33 % apmērā, 2009. un 2010. gadā to paaugstinās līdz 50 %, bet maksimālā likme būs piemērojama 2011. gadā. Komisija uzskata, ka minētais pasākums ir vajadzīgs, "lai **kompensētu paaugstinātās izmaksas, ko radījuši ierosinātie papildu maksājumi** saistībā ar AK, lai ierobežotu finansēšanas kopējas izmaksas pārejas posmā". Iepriekš minētais skaidri norāda uz sarežģītajiem apstākļiem, uz ko pašlaik balstās Eiropas debats, un būtu nopietna kļūda slēpt to no Eiropas pilsoņiem. EESK var tikai uzsvērti atkārtot savas 3.7.1. punktā izteiktās piezīmes.

3.9 **5. pants: grāmatvedības procedūras attiecībā uz korekciju.** Korekcijas izmaksas jāsadala dalībvalstīm atbilstoši katras valsts daļai ES kopējā NKI. **Korekciju piešķirs** visām uz to tiesīgajām dalībvalstīm **ar maksājuma samazinājuma starpniecību**. **Izmaksas, ko sedz visas dalībvalstis**, pieskaitīs to maksājumiem, kas izriet no tādas likmes piemērošanas, kura pamatojas uz visu dalībvalstu NKI summu. EESK šajā sakarā nav nekādu piezīmju: ja mehānisms ir spēkā, tā īstenošana nevar būt savādāka.

⁽⁸⁾ EESK atzinums par Komisijas paziņojumu Padomei un Eiropas Parlamentam "Mūsu kopīgās nākotnes veidošana: paplašinātās ES politiskās problēmas un budžeta līdzekļu laika posmā no 2007. gada līdz 2013. gadam" (OV C 74, 23.03.2005., 32 lpp., 5.5.1. punkts).

3.10 **6., 7. un 8. pants: ar grāmatvedību nesaistītas procedūras attiecībā uz pašu resursiem.** Minētie noteikumi neizraisa piezīmes, ciktāl tie atbilst publiskā sektora grāmatvedības vispārējiem principiem: ieņēmumu iezīmēšana konkrētiem izdevumiem nav atļauta, atlikums jāpārgrāmato uz nākamo gadu, noteikumi par pašu resursu iekasēšanu.

3.11 **9. pants: pašu resursu struktūras pārveidošana.** Saskaņā ar minēto pantu, ja to apstiprinās, Komisija uzņemas saistības izveidot **resursu, kas patiesi pamatojas uz nodokļiem** un kurš stāsies spēkā no 2014. gada 1. janvāra.

3.11.1 Iepriekš minētajā ziņojumā par Eiropas Savienības finansējumu⁽⁹⁾ ir sīki analizēts attiecīgais jautājums. Īsumā, Komisija ierosina radikāli samazināt uz NKI pamatoto resursu, aizstājot to ar atbilstoši paaugstinātu **resursu, kas pamatojas uz nodokļiem**. Aptuveni un vienkāršoti apkopojot, minētajam resursam var būt šādas **trīs alternatīvas**: enerģijas patēriņa nodoklis, PVN maksājums, kas pamatots nevis uz statistiskajiem, bet gan uz faktiskajiem ieņēmumiem, uzņēmumu peļņas nodoklis. Ceturta resursa daļēja aizstāšana ar sistēmu, kas pamatota uz nodokļiem, saskaņā ar Komisijas viedokli (skat. ziņojuma 4.1.3. punktu) **nodrošinātu pilsoņiem Eiropas Savienības labāku pārskatāmību un ļautu nodibināt tiešu saikni ar viņiem**. Izmantojot pašreizējo sistēmu, kas galvenokārt balstās uz ceturto resursu, dalībvalstīm un jo īpaši neto maksātājvalstīm ir tendence vērtēt Eiropas politikas un iniciatīvas tikai saistībā ar attiecīgajai valstij piešķirtajiem līdzekļiem, gandrīz neņemot vērā Kopienas politikas būtību un līdz ar to pārāk zemi novērtējot tās “pievienoto vērtību”.

3.11.2 EESK vēlreiz atkārtoti iepriekšējās piezīmes par minēto ziņojumu, kam veltāma īpaša uzmanība. EESK tomēr uzskata, ka ziņojums ir “starpposmā” un ir turpmāk apspriežams. Nevēloties apspriest iepriekšējā punktā minētos trīs priekšlikumus par nodokļiem (pirmo no kuriem, acīmredzot, noraidīs jau pašā sākumā⁽¹⁰⁾), komiteja pievērš uzmanību iepriekšējā punktā minētajam Komisijas komentāram, kurā izklāstīta 9. panta motivācija. Komisija uzskata, ka, ieviešot **tiešu “Eiropas” nodokli pilsoņiem, tie tuvināsies Eiropai, un vienlaikus uzlabosies Eiropas “pārskatāmība”**. Šajā gadījumā tomēr var pierādīties tieši pretējais. Komisijas izteikto kritiku — ko EESK apstiprina — attiecībā uz dalībvalstu attieksmi analogiski varētu piemērot arī ES pilsoņiem.

⁽⁹⁾ KOM(2004) 505 galīgā red., 14.07.2004.

⁽¹⁰⁾ Nodoklis par enerģiju būtu anahronisks, ņemot vērā pašreizējo un paredzamo stāvokli. (Skat. EESK atzinumu par nodokļu politiku ES – prioritātes turpmākajiem gadiem, publicēts OV C 48, 21.02.2002., 3.1.2.1.1. punkts. Attiecībā uz enerģijas patēriņa nodokli vides aizsardzības nolūkā komiteja ir vairākkārt atzīmējusi, ka “ekonodokļu ieviešana nedrīkst mazināt Eiropas uzņēmumu konkurētspēju un darbavietu zaudēšanu, jo īpaši energoietilpīgās nozarēs”.)

3.11.3 EESK atzīmē, ka Komisijas nolūks ir nevis paaugstināt nodokļus, bet gan skaidri norādīt, kāda nodokļu procentuālā daļa uzkrājama attiecīgās valsts fiskālajā sistēmā un kāda rezervējama ES finansējumam. Minētais apsvērums tomēr neklidē EESK bažas. Tā kā, no vienas puses, skaidra atsauce uz “Eiropas nodokli” varētu radīt lielāku pārredzamību, nepaaugstinot kopējo slogu nodokļu maksātājiem, no otras puses, nav iespējams ignorēt to, ka daļa dažādu valstu pilsoņu joprojām iebilst pret “Eiropas ideālu” vai, labākajā gadījumā, ir slikti informēti par to un “Eiropas nodoklis”, kaut arī nepelnīti, varētu kalpot par pretargumentu.

3.12 Iepriekšējā punktā noslēdzas EESK piezīmes par Komisijas dokumentu. EESK tomēr vēlas sekmēt minētā temata turpmāku atkārtotu analīzi, pievēršot lēmēj institūciju uzmanību dažiem papildu apsvērumiem. EESK uzskata, ka pārredzami un viegli piemērojami risinājumi būtu šādi:

— bruto iemaksas, kas pamatojas un NKI uz vienu cilvēku: EESK jau ir izvirzījusi šo jautājumu atzinumā par Komisijas paziņojumu Padomei un Eiropas Parlamentam “Mūsu kopīgās nākotnes veidošana: paplašinātās ES politiskās problēmas un budžeta līdzekļi laika posmā no 2007. gada līdz 2013. gadam⁽¹¹⁾”,

— neto iemaksas, ko aprēķina, pamatojoties uz bruto iemaksām, un koriģē saskaņā ar VKM, kas tad kļūst par iemaksu mehānisma sastāvdaļu, tādējādi izvairoties no sekojošām atlaidēm un korekcijām.

Šāda veida pieejai, ko turpmāk var brīvi koriģēt un pielāgot, būtu priekšrocība vienmēr atspoguļot dominējošo stāvokli katrā valstī, izvairoties no nepieciešamības pārskatīt iemaksu struktūru.

4. Noslēguma piezīmes.

4.1 EESK apzinās, ka galīgo lēmumu, ko neapšaubāmi ietekmēs politiski apsvērumi, pieņems dalībvalstis. EESK kā pilsoniskās sabiedrības, citiem vārdiem, to personu, kam visbeidzot piemēros iemaksu slogu saistībā ar Eiropas budžetu, pārstāves kompetencē ir iesniegt attiecīgos ieteikumus un priekšlikumus cerībā, ka tos varētu ņemt vērā.

⁽¹¹⁾ OV C 74, 23.03.2005., 32 lpp., 5.5. punkts.

4.2 Pilsoniskā sabiedrība un, galu galā, Eiropas pilsoņi vēlētos uzsvērt, ka mehānisms iemaksām ES pašu resursos ir maz pazīstams, un, galvenais, tas nav **pārredzams**. VKM, kas ir paredzēts jau izdarīto iemaksu atlidzināšanai nevis uz Kopienas budžeta, bet gan drīzāk uz pārējo dalībvalstu rēķina, pārredzamība ir vēl mazāka. Ja mēs patiesi vēlamies “tuvināt pilsoņus Eiropai”, dalībvalstīm jāapzinās savi pienākumi attiecībā uz šo bieži atkārtoto un proklamēto mērķi: saziņai jāpamatojas uz skaidrību un saprotamu valodu. Par to ir atbildīga nevis Komi-

sija, bet gan valstu valdības. Tikai attiecīgās valsts valdība spēj sazināties ar saviem pilsoņiem, jo tā izprot viņu mentalitāti un vajadzības. Galu galā, nodrošināt ticību Eiropas Savienībai ir valstu varas iestāžu īpašs pienākums.

4.3 Ja iepriekš minētie nosacījumi tiks izpildīti, priekšlikumam izveidot uz “Eiropas” nodokļiem balstītu iemaksu sistēmu varētu būt racionāls pamats. Neizpildot iepriekš minēto, ierosinātais mehānisms šķiet vismaz priekšlaicīgs.

Briseļē, 2005. gada 12. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

PIELIKUMS

Diskusiju laikā noraidīja šādu grozījumu:

3.1.1.1. punkts

Svītrot.

Pamatojums

Muitas ieņēmumu aprēķināšana un muitas pakalpojumu izmaksas ir svarīgas jebkurā gadījumā, pat ja muitas nodokļus vairs neiekļauj ES pašu resursos. Tā kā tirdzniecības politika ir Eiropas Savienības kompetencē, ir dabiski, ka visus minētās politikas aspektus regulē ES, ieskaitot muitas nodokļu iekasēšanu un muitas ieņēmumus.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 38

Balsis pret: 51

Atturas: 18
